

Atlas
van de
Vaart 1657

**wille-
broekse
kro-
nieken**

1987-2

Atlas
van de
Vaart 1657

**wille-
broekse
kro-
nieken**

door Louis Van Beneden

EEN WOORD VOORAF.

Het is in Willebroekse Kronieken 1984-2, De Rupelschans, dat Flor Cools onze aandacht vestigt op het bestaan van een "Atlas van de Vaart". Deze bevindt zich in het stadsarchief te Brussel en is gekatalogeerd onder het nr. 793 - bis.

De atlas draagt de onwaarschijnlijk lange naam: "Waerachtige Afbeeldinghe van de Schipvaert van Brussel aenwysende de lenghde ende breedte van de Sassen, waeteren ende Dycken, mitsgaders de gheleghentheit ende grootte van alle besondere erven, soo bebouwde als andere, die verchynst oft in verhuringhe uytghegheven zyn ende van degene die by de Sasmeesters, Palfreniers ende Brugh-houders beseten worden, van aen den Rupel totaen de vest der voors. stadt in sulcker voeghen gelyck de selve op hunne ghetallen ende tusschenhunne wettighe paelen sys ghestelt geweest in de jaeren 1658, 1659, 1660 en 1661 by Mr Jan de Rofroissart, gesworen Landt-meter geadmittert by den Souvereynen Raede van syne Mat, etc... ten overstaen van de Meyers ende Schepenen van de aenpaelende Dorpen oock by toestemminghe van de naest gheerfde Eyghenaers uyt-wysens de Acten der afgehouden ende ontrent het scheidende van de jurisdictien hier naer aengheteeckent, ende ter directie van Heere Jacques Philips de Dongelberge ridder, heere van Dongelberge, Schavenberghe, Brouck, etc. Superintendant, ende van Anthoen Keyens, Jan Sophie, Jan de Blicck, Hendrick de Bruyne ende Nicolaes Brouchmans, rentmeesteren van de voors. Schipvaert, alles ingevolge van de Commissie ene ordonnatie van de Heeren Wethouders der voors. stadt van den 28 junii 1657."

De volledige atlas bestaat uit 53 gekleurde kaarten met Oud-Nederlandse tekst. Wij hebben de naar onze mening belangrijkste kaarten gekopieerd en stellen deze in het kader van een stuk geschiedenis van de vaart aan U voor.

Zonder de bereidwillige en belangloze medewerking van Fotoclub Kontrast met een bijzondere vermelding voor de heren, François Cloots, Felix Schelkens, François Van Moer en voorzitter Emiel Van Heck zouden wij er niet in geslaagd zijn deze kroniek samen te stellen.

Last but not least gaat onze dank naar het personeel van het stadsarchief te Brussel en in het bijzonder naar de heer S. Silbergeld, stadsarchivaris, voor de bereidwillige hulp bij het opzoeken van de archiefstukken.

Om gebeurlijke geïnteresseerden te helpen met zelf te maken opzoeken is achteraan in deze kroniek de volledige lijst met archiefdocumenten over het kanaal, in het bezit van het stadsarchief, opgenomen.

*Adres van het stadsarchief
Huidevettersstraat: Rue des Tanneurs, 65
1000 Brussel.*

*Secretaris van de Culturele Raad,
Louis Van Beneden.*

Geraadpleegde werken.

- Brochure Willebroek 800.
- Willebroekse Kronieken 1984 - 2, De Rupelschans.
- Informatiebrochure van de gemeente Willebroek, maart 1976.
- Verschillende kleine uitgaven van de N.V. Zeekanaal en Haveninrichtingen van Brussel.
- Atlas van de Vaert (kleurenitgave) Nr 793 - bis van het stadsarchief van Brussel.
- Het memoriaelboek van der Nieuwe Schipvaart der Stadt Brussele ghemaect ende gecolligeert by Joes de Smet ende Cornelis van der Reest, rentmeesters van de Vaert, in Augusto anno XVc, LXII.
- Brochure 't Vaartland 1980 - 8 jaargang. Nr 1.
- Nieuw Willebroek in oude prentkaarten, door K. De Decker.
- Demonstration de la carte figurative (over het kanaal van Willebroek). Bedacht ende by een ghestelt door Michael Florentius Van Langren Cosmographie en de Mathematicus van Zijne Majesteit.
Tot Brussel - Jan Mommaert, achter het Stadthuis in de Druckerie 1650.
- Memoriaelboek van de Scipvaart der Stadt Brussele herbonden op q.x bris 1707. (in twee delen)

INLEIDING EN OVERWEGING.

Met "den eersten steeck ghesteecken" bij het graven van de vaart vermoedde niemand de belangrijke rol die deze vaart zou gaan spelen in het leven van onze gemeente.

Alle inspanningen in die tijd werden immers gebundeld op Brussel. Het was Brussel dat economisch, politiek en militair sterker moest worden.

Geleidelijk echter en in het begin alleen op te merken door grondverkopen en handelsovereenkomsten zoals hiernaast met een drietal voorbeelden wordt aangegeven, groeide Willebroek, toen nog Willebrouck geschreven, mee.

Vooraf sedert de eerste technische revolutie is Willebroek kunnen meegroeien omdat wij als gemeente konden genieten van een toen bijna 400 jaar oude vaart.

Onze grootste bedrijven hebben zich van toen af hier gevestigd juist omdat ze gebruik konden maken van de vaart als transportmiddel.

De loskaden van de N.V. Denaeyer, gesticht 1860; van de Ateliers de Constructions gesticht 1875 en later Granges Graver geworden maar toch steeds in de volksmond "Den IJzeren" genoemd; van de ASSED gesticht 1928, later uitgebreid met ECASED en in de volksmond "Den Ammoniak" genoemd; van de later bijgekomen KMO's zijn hiervan een overtuigend bewijs.

Spijtig dat de grootste bedrijven het momenteel laten afweten maar met de traditionele werkkraft en inzet van de Willebroekenaren moet het mogelijk zijn om nogmaals gebruik te maken van dit prachtige stuk infrastructuur dat het kanaal toch is. Het moet ons kunnen helpen om in de toekomst opnieuw voor het zo noodzakelijke werk in eigen streek te zorgen.

Niet alleen economisch maar ook gevoelsgebonden is het kanaal voor ons belangrijk geworden. Noemen wij ons niet vol trots "De Kanaaljongens" en leven wij niet in het "Vaartland"?

Hielden wij de spelen ter gelegenheid van Willebroek 800 jaar niet op het kanaal?

Bij het lezen van werken van onze plaatselijke geschied- en heemkundigen is het onmogelijk om geen passage over de vaart tegen te komen.

De vaart speelt in ons leven een zeer belangrijke rol ook al omdat wij zo dikwijls voor de brug staan. In feite kunnen wij stellen:

"DE VOAT ES WILLEBROEK".

. drij

Verkoop voer Anna Janssens en
 Jonffrouwe Sandrijne vanden Speelhove
 van drie stucken lants gelegen tot
 Willebroeck op de donck

Item Jan Jacops ende Cornelis vander Keyt
 Jonckvrouwe der Stadt van Bruggen vint vercoep van Jonffrouwe Anna
 Janssens ende Jonffrouwe Sandrijne vande Speelhove

Verkoop voer Anna Janssens ende Jonffrouwe Sandrijne vanden Speelhove van drie
 stucken lants gelegen tot Willebroeck op de donck.

Verkoop van hondert en LX roeden in vier
 vieren gelegen op de Thiesselt voer Jonffrouwe
 Anna Janssens ende Jonffrouwe Sandrijne vande
 Speelhove

Item Jan Jacops ende Cornelis vander Keyt
 Jonckvrouwe der Stadt van Bruggen vint vercoep van Jonffrouwe Anna
 Janssens ende Jonffrouwe Sandrijne vande Speelhove

Verkoop van hondert ende LX roeden iiiij quartel erfden gelegen op de Thiesselt
 voer Jonffrouwe Anna Janssens ende Jonffrouwe Sandrijne vande Speelhove.

. drij

Memorie vanden Steeck vande
 honte totter Bruggen tot Willebroeck
 gemaect in Maio anno XVe LXXVIIe ende
 is die tweeste die aldaer gemaect es

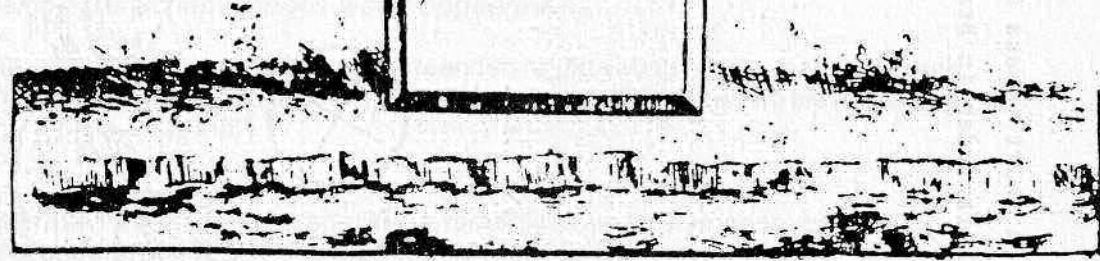
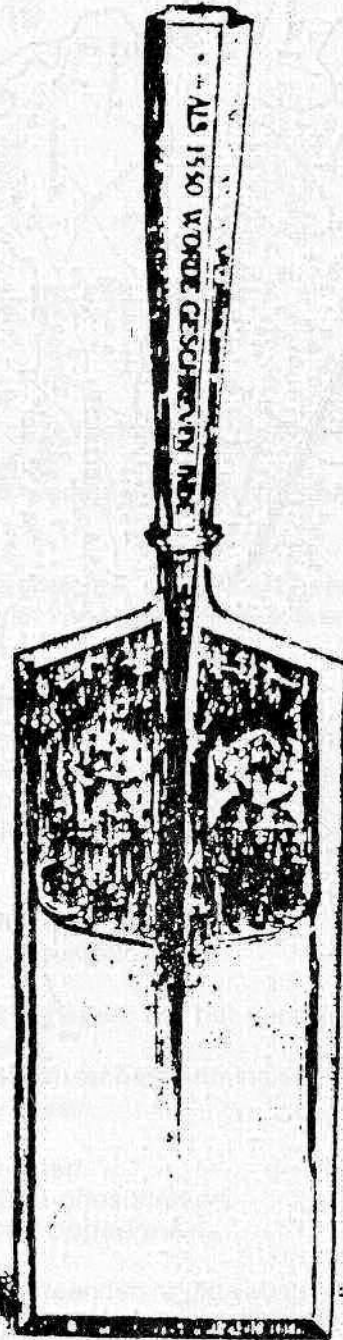
Item die vercoep van drie lants gelegen tot
 Willebroeck op de donck voer Anna Janssens
 ende Jonffrouwe Sandrijne vande Speelhove
 gemaect in Maio anno XVe LXXVIIe ende
 is die tweeste die aldaer gemaect es

Memorie van den Steeck vande honte totter bruggen tot Willebroeck gemaect in
 maio anno XVe LXX iiiij (1574) ende es die tweeste die aldaer gemaect es.

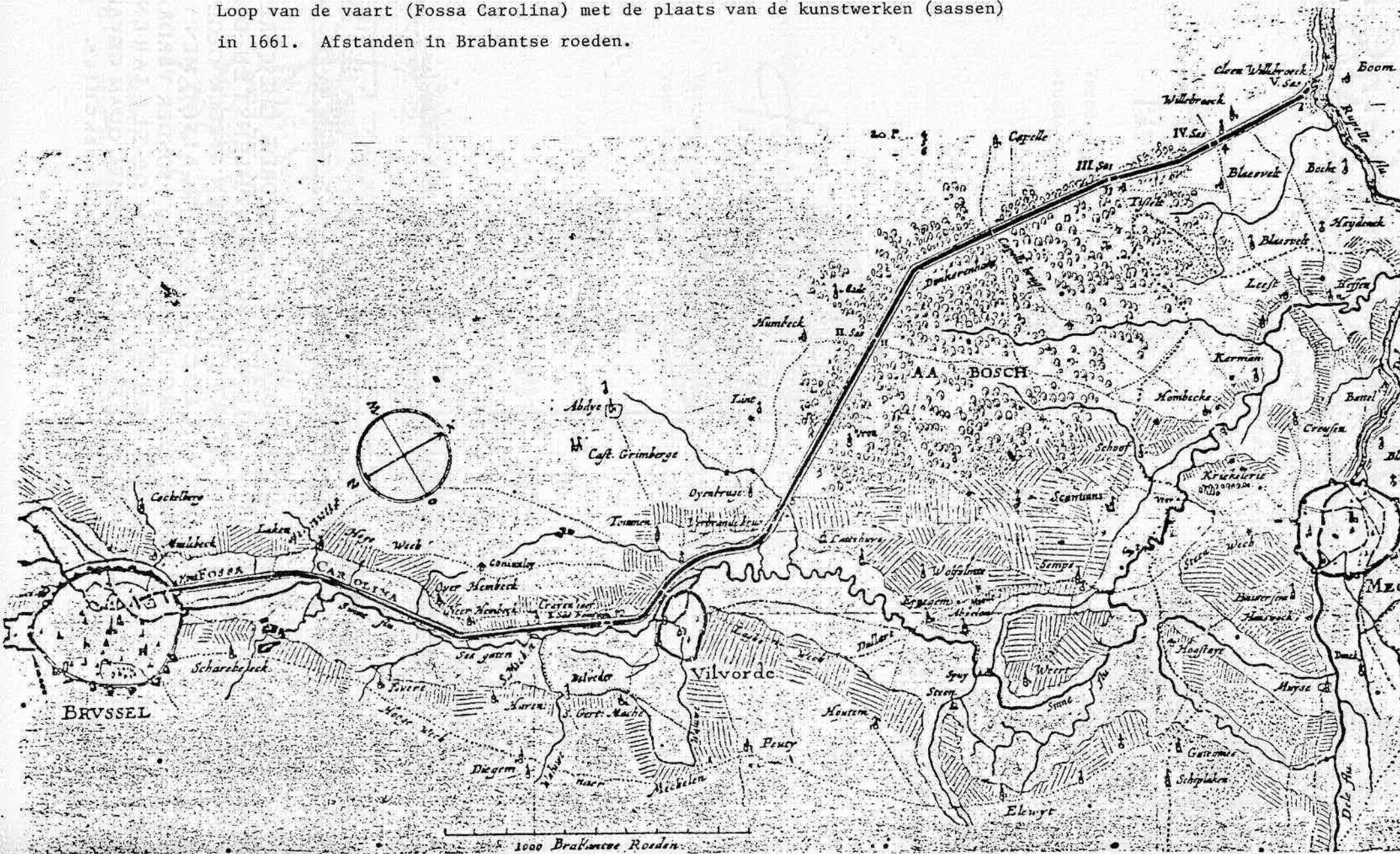
Heer Jan van Locquinghen
Burgemeester van Amptman der Stadt

Dat heer Jean de Locquenghien
ook een meer Vlaams klinkende
naam droeg lezen wij in het
gedeelte van een aankondiging
zoals hierboven.

ALS DVYSENT VYF-HONDERT VYFTICH VVORDE GHESCHREVEN,
IN DE MAENDT VAN JUNIO DEN SESTHIENSTEN DAGH,
HEB ICK AEN DE VAERT DEN EERSTEN STEECK GEGEVEN,
DOOR HEER JAN VAN LOCQUENGHIEN, ALSOO MEN SAGH,
DIE 'T VVERCK HEEFT BESORGHT EN GESPOEYT SONDER VERDRAGH,
'TOT ELF OCTOBRIS EEN-EN-SESTICH OP ELF JAREN,
DAT ELCK-EEN TSCHEEP BINNEN BRUSSEL QUAM GEYAREN.

Loop van de vaart (Fossa Carolina) met de plaats van de kunstwerken (sassen) in 1661. Afstanden in Brabantse roeden.

DE GESCHIEDENIS.

I. - HET BEGIN.

In 1477 reeds gaf Maria van Bourgondië, onze toenmalige Vorstin, de toelating om een "vaart" te graven tussen de Rupel en Brussel.

De scheepvaart kon niet langer economisch werken op getijden gebonden en daarbij zeer ondiepe Zenne.

Vele tegenkantingen, bijzonder van de Mechelaars, en de toen heersende godsdienstoorlogen zorgden ervoor dat het nog driekwart van een eeuw zou duren alvorens de eerste spade in de grond kon gestoken worden.

1550

Op 16 juni 1550 was het dan zover. De algemene werkleider en tevens Burgemeester van de "Stadt Brussele, Jean de Locquenghien, had "den eersten steeck ghesteecken".

De Brusselse rederijker Gysbrecht Merx schreef voor de opening van de "Nieuwe Schipvaart", op 11 oktober 1561, het gelegenheidsgedicht waaruit wij volgend vers lichten:

*Daet van den eersten steeck.
Tot Willebroek heeft Loquengien macht gebleken.
XV j junii was den eersten steeck gsteecken.*

Er werd een wedstrijd uitgeschreven voor schepen: om het eerst te Brussel toekomen vanuit het toenmalige kopsas te Willebroek.

Op 12 oktober 1561 kwamen de eerste schepen ter bestemming en in het reeds vermelde gedicht gaf dit aanleiding tot het volgende vers:

*Daet van de Incompste van der Vaert.
Als tweleff Octobris te Brussel was gheschreven.
Quamen die Schepen laghs water opgedreven.*

Als wij even narekenen had men 11 jaar en 4 maanden nodig gehad om de vaart in gebruik te nemen. Op een kaart, getekend door M.F. Van Langren, uit 1661 lezen wij als benaming voor de vaart: "Fossa Carolina".

Moeilijkheden.

Reeds bij het graven moesten twee specifieke moeilijkheden overwonnen worden:

- 1) de drassige ondergrond in het gebied Klein-Willebroek tot Tisselt.
- 2) overwinnen van het hoogteverschil tussen de Rupel en de stad Brussel.

Volgens Van Langren bedroeg dat 42 voet ($42 \times 0,33 = 13,86$ m).

I. - 1) DE DRASSIGE ONDERGROND IN HET GEBIED VAN KLEIN-WILLEBROEK TOT TISSELT.

Na drie jaren van hard labeur, in 1554, kon men de dijk van de Rupel doorsteken en kreeg het water van de Rupel vrije doorgang tot Tisselt waar zich het toenmalige kopsas bevond.

Door de te grote druk als gevolg van de getijdewerking begaven de dijken het regelmatig met als gevolg een reeks overstromingen. Zelfs Tisselt kwam onder water te staan.

Om de druk te verminderen was men verplicht om in 1559 een sas te bouwen op het grondgebied Willebroek. Hierdoor werd het gebied een stuk stabielier waardoor de opening van de vaart op de reeds aangehaalde 11 oktober 1561 kon plaatsvinden. Maar ook nu nog traden dijkbreuken op. Een van deze breuken nl. die van 1569, zo wordt algemeen aangenomen, veroorzaakte een overstroming waarvan het restant nu nog bestaat nl. "De Craeghe" die na het rechtekken van de dijk "Kraagput" werd genoemd. Het beneden gebied werd pas echt veilig rond 1574 - 1575 toen men een sas te Klein-Willebroek bouwde.

I. - 2) HET HOOGTEVERSCHIL TUSSEN RUPEL EN BRUSSEL.

Om de 13,86 m niveauverschil te overwinnen werd gebruik gemaakt van sassen met puntdeuren, een uitvinding van Leonardo Da Vinci.

Na de werken als gevolg van het hierboven reeds aangehaalde drassige gebied waren op de vaart in 1575 dus 5 sassen geïnstalleerd.

We sommen op: (zie fig.)

Sas (V) - Sas te Klein-Willebroek werkte als getijdensas.

Sas (IV) - Sas te Willebroek, werkte slechts met: 1 meter hoogteverschil.

Sas (III) - Sas te Tisselt.

Sas (II) - Sas te Humbeek.

Sas (I) - Sas Fonteyn.

De sassen I - II - III waren de eigenlijke sassen die het hoogteverschil moesten opnemen.

II. - DE JURISDICTIES.

1) *De jurisdictie van Willebroek.*

2) *De jurisdictie van Cappellen op Optenbosch.*

3) *Tussenkomst van Jaspas van Wesel.*

4) *De jurisdictie van Humbeke.*

5) *De jurisdictie van Vilvoorden.*

6) *De jurisdictie van over ende neder Heembeke.*

7) *De jurisdictie van Brusselvlancx.*

8) *Wij Jan Van den Hecke.*

III. - AANPASSINGSWERKEN vanaf 1830.

In de loop van de eeuwen en met de verbetering van de waterbouwkundige technologie zullen regelmatig verbeteringswerken aan de vaart worden uitgevoerd.

1830

Het begon al in 1830 toen de vaart verdiept werd tot 3,2 m. Te Brussel werd het groot handelsdok gegraven en in gebruik genomen. Te Klein-Willebroek werd het aan de Westzijde gelegen sas gedempt en in 1836 werd het nu aan de Oostzijde gelegen nieuwe sas ingehuldigd. In dat verband schreef de gemeente Willebroek een brief aan de heer Commissaris van het district Mechelen op 6 februari en 1 maart 1830 (gemeentearchief Willebroek 916).

In deze periode werd het kanaal van Charleroi eveneens gegraven zodat de verbinding tussen Schelde- en Maasbekken verwezenlijkt werd waardoor het achterland van de vaart van Willebroek gevoelig vergroot werd.

In 1863 kocht de Belgische regering het tolrecht af van de Nederlanders op de Schelde. De Antwerpse haven bloeide weer op en bijgevolg werd de scheepvaart van en naar Antwerpen op de vaart eveneens drukker.

In Willebroek was de in 1860 opgerichte "Papeteries De Naeyer" juist 3 jaar oud. Dat het juist vanaf dat moment is dat Willebroek veranderde van "Landbouwdorp tot Industriegemeente" kan geen toeval zijn.

Oprichting van de NV. Zeekanaal en Haveninrichtingen van Brussel.

De omvorming van de vaart tot Zeekanaal werd een noodzaak.

In 1896 werd besloten tot de oprichting van de NV Zeekanaal en Haven - inrichtingen van Brussel.

De staat (60%), de provincie Brabant (8%), de stad Brussel (28%) en de 9 randgemeenten (4%) zijn momenteel de aandeelhouders van deze NV.

In de toekomst en met de verlenging van de concessie overweegt men een herschikking van de aandelen in de NV.

De vennootschap werd verantwoordelijk voor:

1. de uitbating en het beheer van het kanaal en de haven,
2. het omvormen van de vaart in een zeekanaal,
3. het inrichten van een zeehaven te Brussel met de daarbijhorende voorhaven en infrastructuur.

Een concessie werd toegestaan en deze vervalt normaal in 1986. De verwachtingen zijn echter zo dat nog een extra 30 jaar aan de concessie zullen worden toegevoegd.

Werking van de NV. Zeekanaal en Haveninrichtingen van Brussel.

Reeds in 1900 kon Koning Leopold II de eerste werkelijk grote moderniseringswerken aan het zeekanaal openen.

Als verder gevolg van de moderniseringswerken werd in 1913 het sas van Tisselt afgebroken.

De eerste Wereldoorlog kwam roet in het eten werpen zodat met de verdere werken moest gewacht worden tot na de oorlog.

Het was pas in 1922 dat de afbraak van het sas te Willebroek tot een einde werd gebracht. Hierbij werd eveneens een nieuw sas gebouwd op de grens van de toenmalige gemeenten Willebroek en Tisselt ter vervanging van de vorige sassen.

Door het instorten van de muren van het sas te Klein-Willebroek in 1919 moest daar eveneens een nieuw sas gebouwd worden. De plechtige inhuldiging van dit sas had plaats op zondag 24 juli 1921. Het feestprogramma en wat K. De Decker in dat verband schreef leest U even verder in deze kroniek.

7 Boom (KLEIN WILLEBROECK).
Sas (ingestort). - Sas (écroulé).

Dat Klein-Willebroek zomaar bij Boom wordt gevoegd ! Ge moet maar durven.

Klein-Willebroek, dat als een Bokrijk in de armen van de vaart en van de Rupel ligt, heeft het tijdens de voorbije eeuwen niet altijd gemakkelijk gehad. De vele oorlogen die daar hebben gewoed waren in ieder geval veel erger dan het instorten van het sas in 1919, ook al betekende dat, aldus een schrijven van 18 juni 1921 dat door het pas gestichte feestkomiteit aan het College van Burgemeester en Schepen van Willebroek was gericht, «... voor de bevolking een gevoelige slag». De neringdoeners, die vroeger grotendeels hun broodwinning aan de scheepvaart dankten, waren verplicht heel andere bezigheden te zoeken, doordat de nodige inkomsten ontbraken. Het natuurlijke leven van het gehucht was weggeëbd. Er werd evenwel, gedurende vele maanden, met man en macht aan de sluis gewerkt, zodat haar heropening op zondag 24 juli 1921 met vreugde tegemoet werd gezien.

Het feestkomiteit besloot deze «... heuglijke gebeurtenis luisterrijk te vieren, door middel van een groot Venetiaansch feest, daar het hier de herleving van Klein-Willebroeck geldt»...

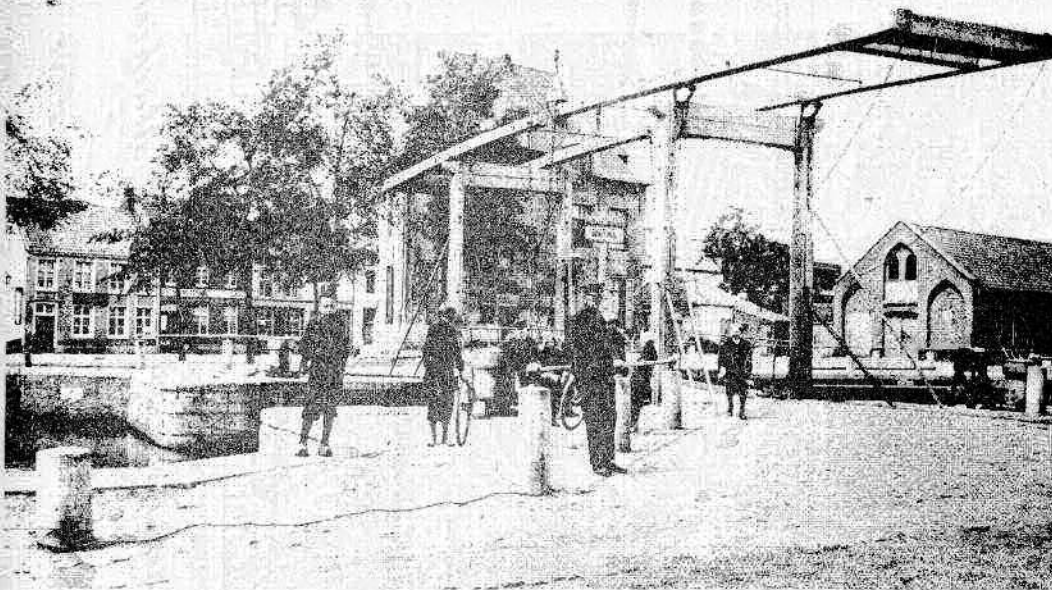
Uiteraard werd, voor het inrichten van die feesten, aan de Heren Burgemeester, Schepen en Raadsleden van de Gemeente Willebroek, een «geldelijken steun» gevraagd, alsmede de toelating tot het «... naar goeddunken mogen inrichten van deze feestelijkheden en deze te laten volgen van een bal in al de zalen van het gehucht».

De vroede burgers van Klein-Willebroek zagen de feestelijke heropening der nieuwe sluis zeer officieel. Zij vonden het in hun schrijven van 26 juni 1921 zelfs wenselijk dat het hele gemeentebestuur op de dag van de plechtigheid rond 4 1/2 uur bij de heropening van het sas zou aanwezig zijn.

Op 22 juli 1921 vroegen zij - vooruitziend als zij waren... - nog een kleine vergunning. Zij schreven dat «... op 24 juli, de leden van het feestkomiteit, tijdens de totale duur van de feesten in dienst zouden zijn, waardoor hen een groot deel van het genot ontnomen wordt»... Zij vroegen en zij kregen de toelating om «deze blijde gebeurtenis 's maandags te sluiten, door een gezellig Klein-Willebroeks feestje met bal in de zalen van het gehucht» te geven.

Bijna 60 jaar ligt deze plechtige heropening achter de rug. Uit de hierna afgedrukte tekst die de toenmalige aanplakbrieven sierde, blijkt duidelijk dat het daar, in dat dromerig-stil geworden Klein-Willebroek, op 24 juli 1921 één groot feest is geweest !

Karel De Decker

**Heropening der nieuwe Zeesluis te Klein Willebroeck
GROOTSCHE VENETIAANSCH E FEESTEN**

Ingericht door de bevolking van Klein Willebroeck
Ondersteund door het Gemeentebestuur en de Willebroecksche bevolking. Met medewerking der Willebroecksche en vreemde Maatschappijen.

Zondag 24en Juli 1921. Programma

's Morgens aankondiging der feesten door grof geschut
Te 2 uur Opening der feestelijkheden door prachtig concerto, door de Soc. Harmonie «Vooruit».

Te 2 1/2u. Volksspelen te Water

1. Ringsteken
2. Kuipvaren

Te 4 1/4u. Officiële ontvangst der Heeren Gemeenteraadsleden, onmiddellijk gevolgd door

Te 4 1/2u. **FEESTELIJKE HEROPENING DER NIEUWE ZEESLUIS**

Doorvaart van motorbooten, koopvaardij-
schepen, yachten der Clubs van Vilvoorde, Brussel, Antwerpen, Mechelen en Gent. Tijdens de doorvaart, luisterrijk concerto door de Koninklijke Harmonie en Harmonikaisten.

3. Roeiwedstrijden tusschen de Yacht-Clubs van Vilvoorde, Brussel, Antwerpen, Mechelen en Gent.

4. Groote weerstandsprijskamp tusschen de pompierskorpsen van Willebroeck en Klein Willebroeck.

5. Bijzondere oefeningen te land en te water met tweeslachtige booten ter bestemming voor Congo.

Te 6 uur Groot concerto door de Fanfare «Deugd en Vlijt».

Te 8 1/4u. **VENETIAANSCH E NACHT**

1. Buitengewone verlichting van huizen en straten.

2. Prijskamp voor verlichte booten en yachten

3 Groot Turnfeest en levende beelden te water door den Willebroeckschen Turnkring, opge-
luisterd met prachtig concerto door de Muziek-
maatschappij «Oud Strijders» van Wille-
broeck.

Bal in al de zalen van 't gehucht.

Namens het Feestkomiteit,

De Sekretarissen : W. Joos

De Voorzitter : A. Van Gheluwe

J. Dupré

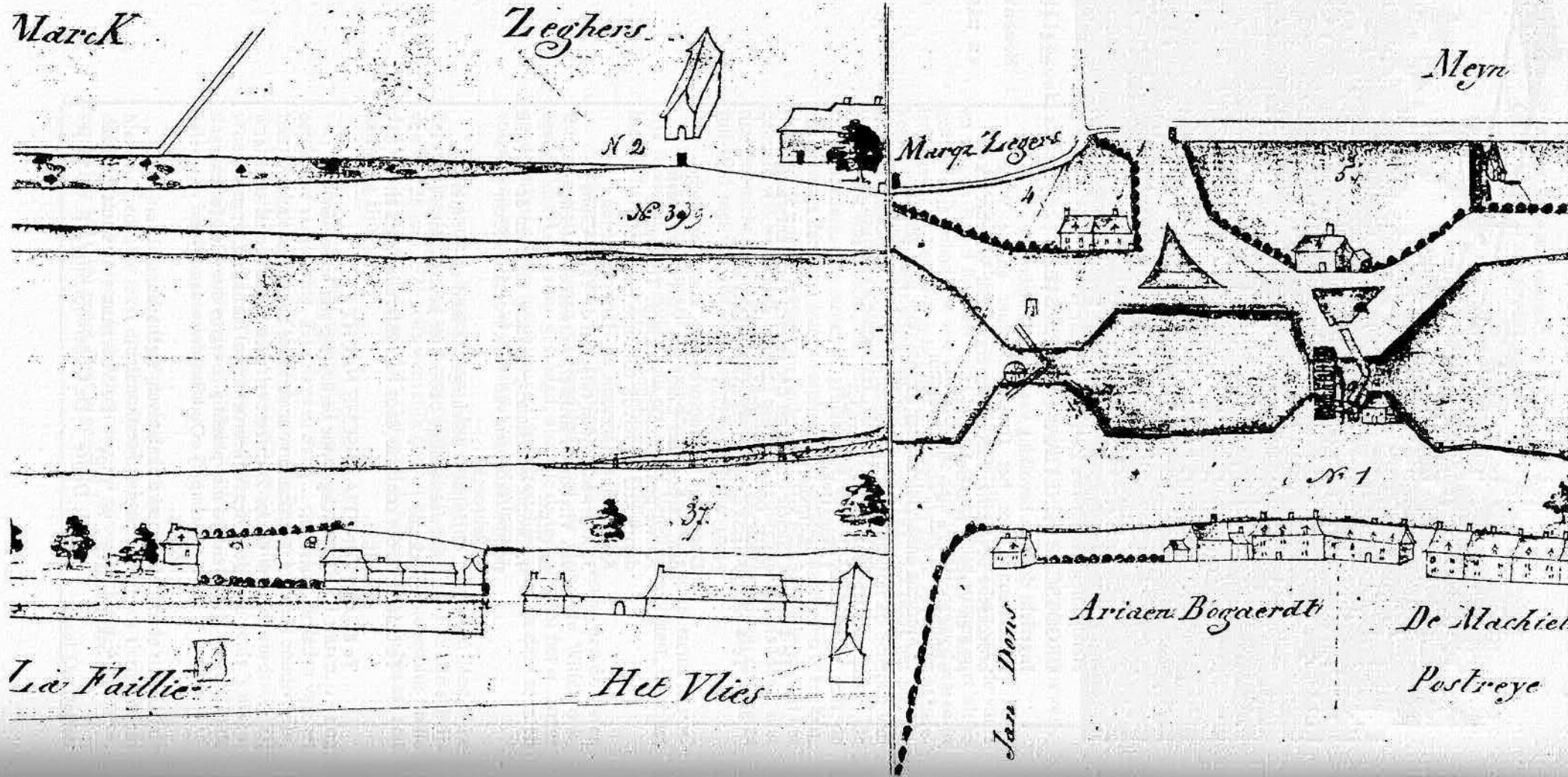
De Ondervoorzitter : F. C. Thijs

Het typisch houten bruggetje uit 1574.

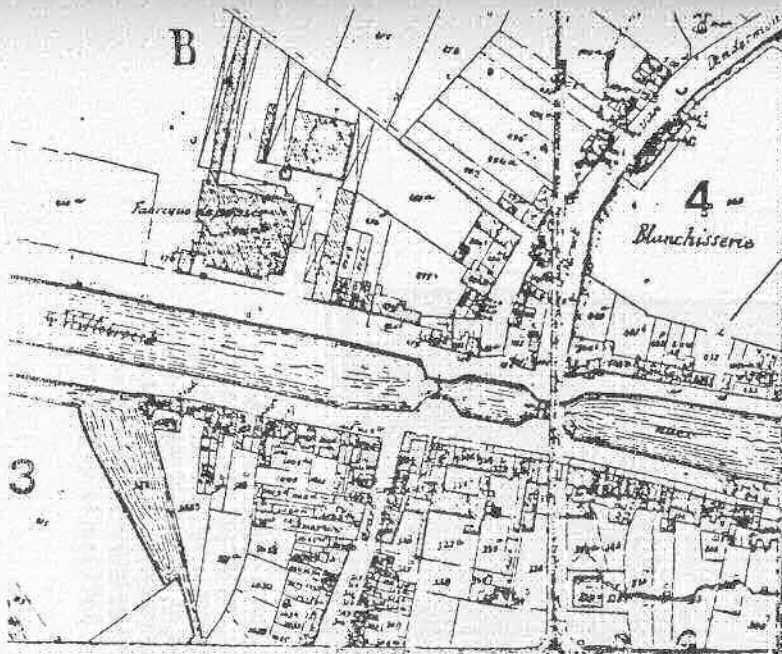
Momenteel volledig vernieuwd en uit metaal gemaakt.

Drie maal Willebroek in de omgeving van de brug.

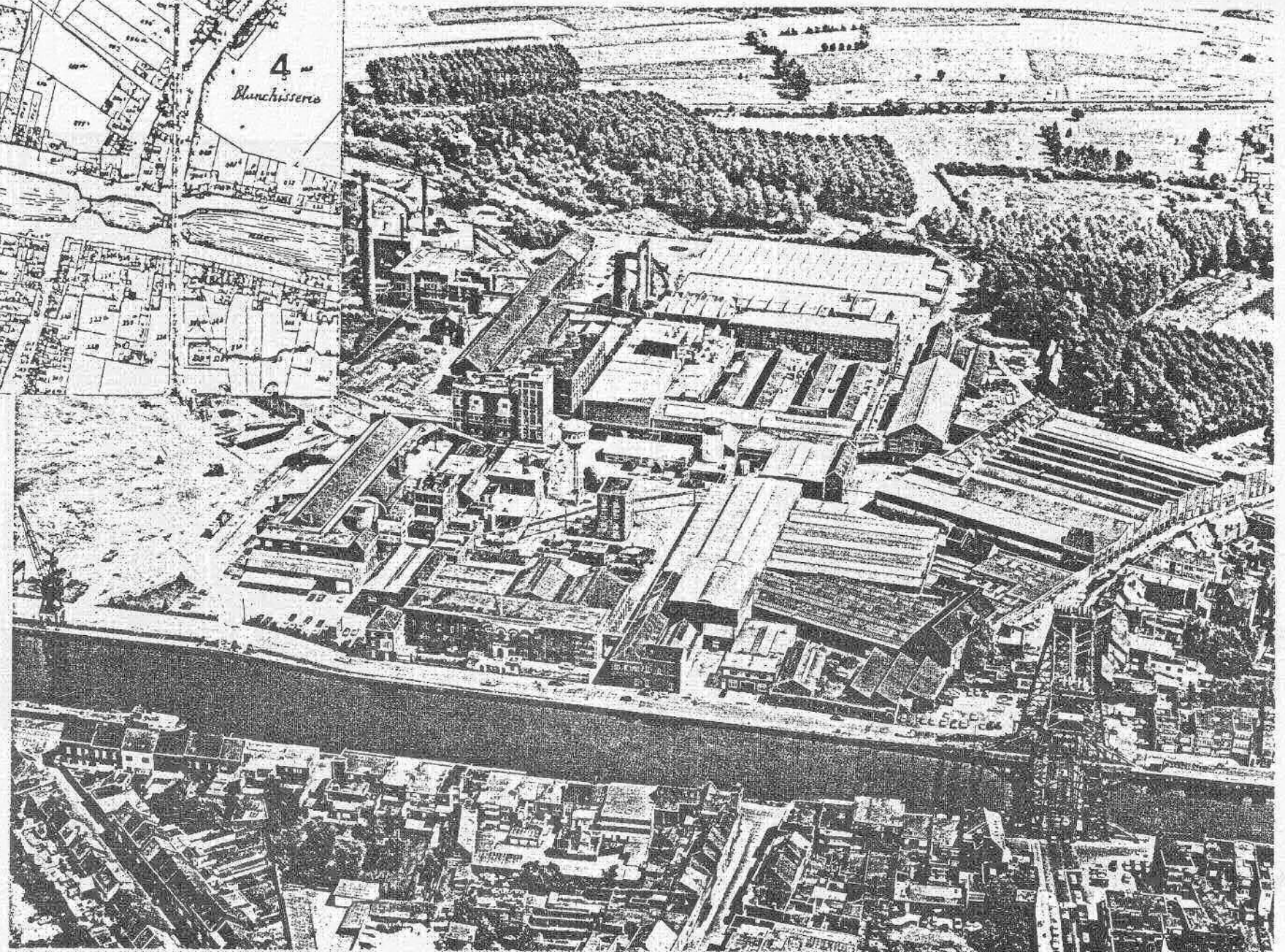
Willebroek sas in 1657 (fragment uit de atlas).

« Willebroek rond 1870 met de Nonnevijver die toen nog echt een vijver was.

« Willebroek rond 1870 met de Nonnevijver die toen nog echt een vijver was.

Willebroek in 1979.

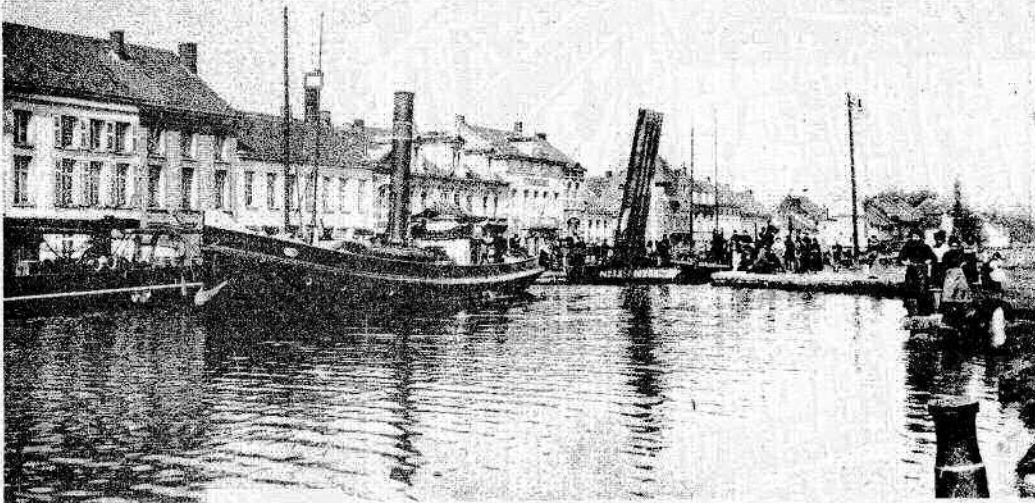

Willebroeck — Canal Maritime

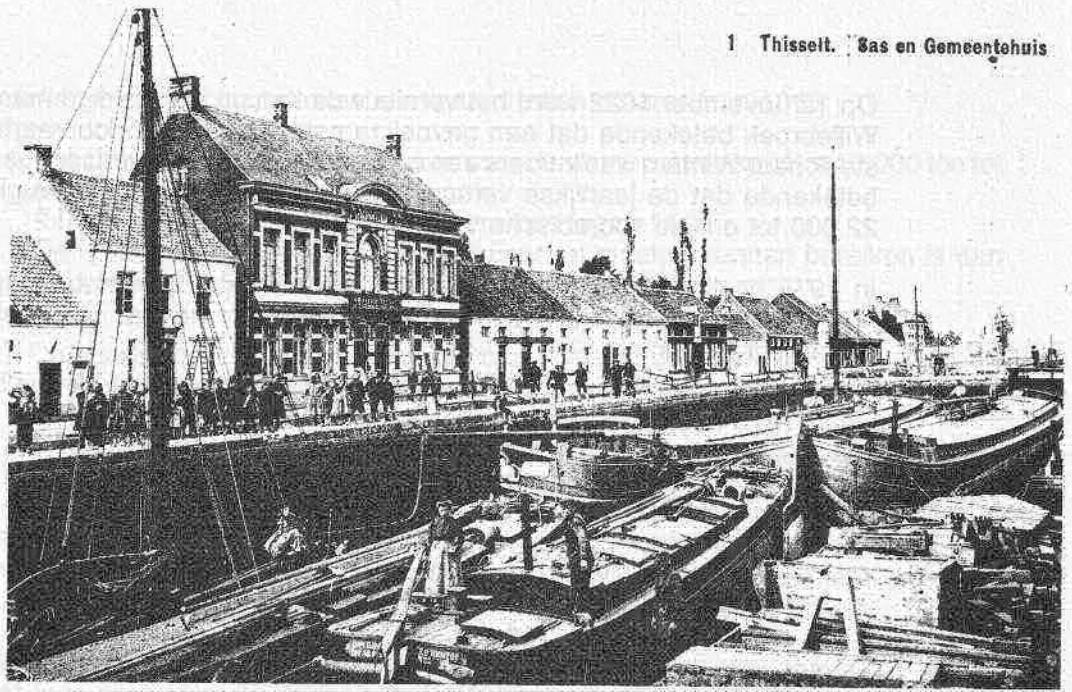
J. Blomera, éditeur, Willebroeck

De Willebroeksevaart was vroeger een heerlijk gestroomlijnde waterweg. De bomen gaven de dijken een groen cachet. De boten dreven er staag en traag of ankerden vlak voor het sas. Ook de huizen zagen er anders uit, wat wij links, in de historisch geworden herberg „Het Gulden Vlies”, terugvinden. Daar kwamen in 1567 zowel Willem van Oranje als graaf van Egmont over de drempel om er de historisch geworden woorden „Vaarwel, prins zonder land” en „Vaarwel, graaf zonder hoofd” te wisselen. De herberg die wij twee huizen verder zien, droeg „In het Vet Schaaap” als uithangbord.

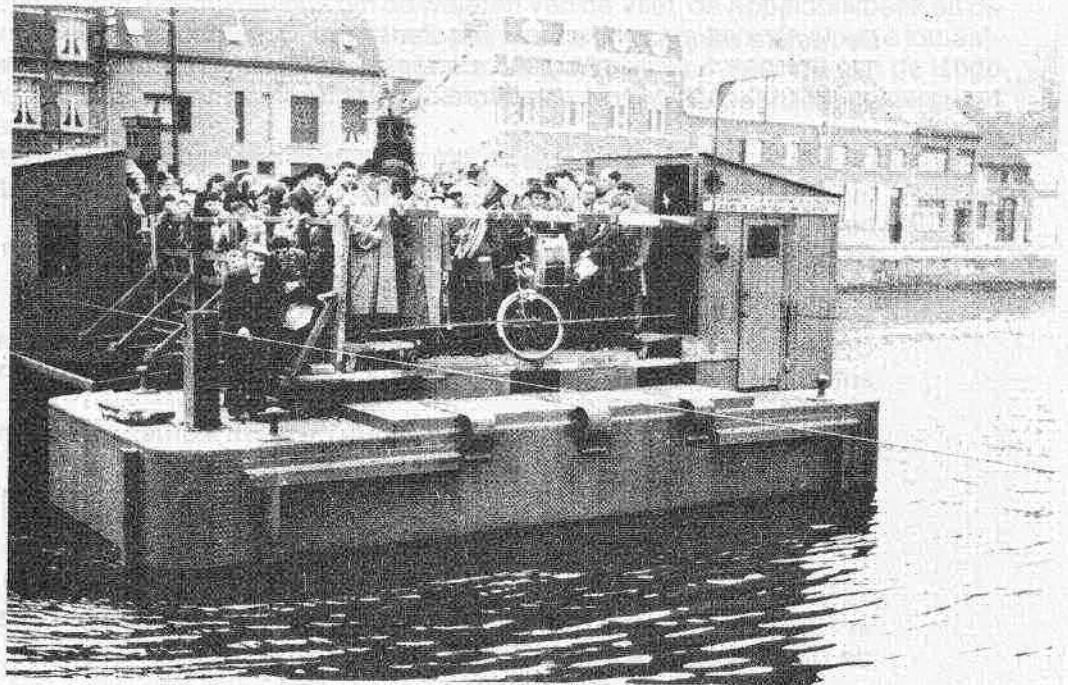
Willebroeck. Place de l'Ecluse Sasplein

Het Sasplein was het centrum van het dorp. Men trof er landelijke herbergen en fel florierende handelshuizen. Men had er de herenwoning van de Franse officier Fourvel, die met de dochter van Americ Peeters was getrouwd. Men had er brouwerij „Den Arend”, het Casino, de velowinkel van Jules Frateur, de historische herberg „Het Gulden Vlies”, de paardenbeenhouwerij van Cools en wat al meer! Men zag er de lijnschepen en de mosselschuiten. Men rook er teer en pek, al verdween al dat eigenaardige toen het sas in 1922, bij de verbreding van de vaart, uit dit beeld van 1910 werd weggenomen.

Thisseit was in de tijd waarin deze opname werd gemaakt, een zeer mooie gemeente, met centraal in het dorp dat typische sas met die vele boten. Het aan de vaart gelegen gemeentehuis had vroeger een dubbele functie: het heeft, onder het beheer van Jan Croes, die de eerste gemeentelijke onderwijzer was, nog dienst gedaan als gemeenteschool! Rechts van het gemeentehuis treffen wij de „Schouwburgzaal Concordia” aan, waarin Net van de Kievit de gemeenteraadsleden na afloop van hun vergaderingen nog urenlang aan de klap kon houden. Het is een beeld van toen dat bijblijft en dat ons blijft beroeren.

Deze veerpont, waarop wij links vooraan Fonske Gebeng (met wandelstok) herkennen, werd in 1950 in gebruik genomen. Ze kon twee auto's per overvaart plaatsen. Het tolgeld bedroeg tien centimen voor een voetganger of een wielrijder; vijftwintig centimen voor een kruiwagen of een hondekar of een dier zonder vergunning; één frank voor een paardevoertuig of personenwagen en vijf frank voor een motorwagen of een autocar. Deze veerpont werd later door een feestelijk onthulde, lelijke betonnen brug vervangen. Ze werd door de negentiende minister van Openbare Werken van na de bevrijding op 24 juni 1968 opengesteld.

Op 12 november 1922 werd het vernieuwde kanaal ingehuldigd maar voor Klein-Willebroek betekende dat een gevoelige achteruitgang in doorvaarten. De doorsteek naar Wintam was immers een onderdeel van de moderniseringswerken en dit betekende dat de jaarlijkse versassingen te Klein-Willebroek terugliepen van \pm 22.000 tot enkele sporadische versassingen.

In 1976 besliste men, als gevolg van de laatste grote overstroming tot nu (wie herinnert zich niet januari 1976 te Ruisbroek?), om het sas van Klein-Willebroek volledig af te dichten.

Het gemeentebestuur van Willebroek schreef in dat verband in haar brochure van maart 1976 het volgende:

"Voor onze gemeente maken nog enkele honderden meter Rupeldijk te Klein-Willebroek onze bezorgdheid uit. Het eerste vak nl. van de kanaalbrug tot aan het veer en het tweede vak van de werf Engelen-Scrapingco tot Heindonk".

Voor ons Willebroekenaren bleek hieruit onmiddellijk en duidelijk uit dat het sas van Klein-Willebroek dat de grens vormt tussen de twee hierboven aangehaalde stroken niet meer van nut zou zijn voor de scheepvaart.

De renovatie van het kanaal in 1922 verdeelde het kanaal in nog slechts 3 vakken. Vertrekkende van Brussel werd dat:

Vak 1.

Brussel tot Kapellen op den Bos.

Vak 2.

Kapellen op den Bos tot Willebroek.

Vak 3.

Willebroek tot Klein-Willebroek.
tot Wintam.

Het verval tussen de hoofdvakken bedroeg telkens \pm 4,5 meter. $4,5 \times 3 = 13,5$ m wat dus betrekkelijk goed overeenkomt met de in 1661 opgemeten 42 voet door Van Langren.

De laatste aanpassingen aan het Zeekanaal.

Tot in 1965 had de NV. Zeekanaal de handen vol met het laten herstellen van vernielingen als gevolg van Wereldoorlog II.

Deze herstellingen vorderden traag en dit weet de wat oudere Willebroekenaar nog maar al te best. Vele onder ons herinneren zich nog goed de vlotbrug gelegen aan het Oud-Sasplein, ze was in gebruik tot 1952.

Het was inderdaad pas op 5 mei 1952 dat wij, schoolgaande jeugd van Willebroek in de rij mochten staan voor de officiële opening van de brug door Minister van Openbare Werken Behogne.

Ondertussen heeft deze brug de naam van Willebroek bij een groot deel van de autovoerders bekend gemaakt, niet voor niets werd zij na verloop van tijd "De brug der zuchten" genaamd.

In deelgemeente Tisselt moest nog langer gewacht worden op een moderne vaste oeververbinding na het dynamiteren van de oude brug in 1940.

Het was pas 12 juni 1968 dat de Tisseltenaren verlost werden van het geduldig wachten op de veerpont.

1965.

In 1965 werd dan tot nu toe de laatste moderniseringsprogramma aangenomen in de raad van bestuur en ging nog het zelfde jaar van start.

De definitieve en doorgedreven werkzaamheden dateren van 1968.
Het project beoogde 2 doelen:

- 1) Het Zeekanaal bevaarbaar maken voor duwkonvoeien van of tot 10.000 ton tot de Boulevardbruggen te Willebroek.
9.000 ton moet Brussel kunnen bereiken tegen 1990.
De tonnemaat der zeeschepen die Brussel moeten kunnen bereiken is dan opgevoerd tot 5.000 ton.

- 2) De vaartijd tussen Antwerpen en Brussel met 2 uur inkorten.
Hiervoor moet het Zeekanaal een nieuwe structuur krijgen en moet gedeeltematig een nieuw tracé gevolgd worden.
In zijn nieuwste uitvoering zal het Zeekanaal in een nieuwe bedding naar Hingene lopen waar het kanaal via een supermoderne sluis, met een capaciteit van 10.000ton voor zeeschepen, toegang zal geven tot de Schelde.
Het moderne kanaal zal nog slechts uit 2 vakken bestaan:
 1. Vak I van Brussel tot Zemst.
 2. Vak II van Zemst tot Hingene.

1985

In dit jaar eindigden de werken die het vroegere vak van Kappelen o/d Bos - Willebroek met 4,5 m verlaagde en het op het niveau van het vak Wintam - Willebroek brachten.

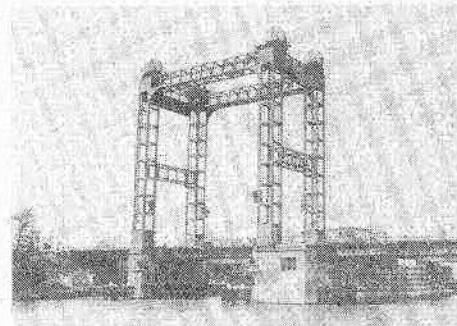
Om dit te bereiken was het nodig de sassen van Kapellen o/d Bos en Willebroek af te breken. Beide sassen zijn vervangen door een moderne sluis te Zemst met een capaciteit van 10.000 ton.

Er werd eveneens met succes een einde gemaakt aan de bouwkundige werken van de sluis te Hingene.

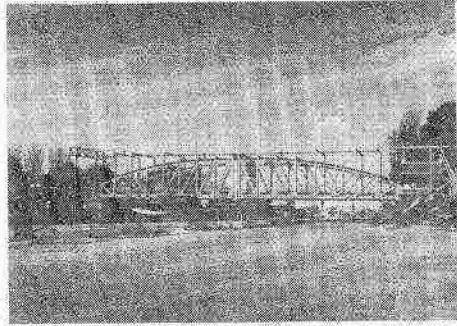
Nog uit te voeren werken.

- Verdere afwerking van de sluis te Hingene.
- De nieuw te graven kanaalarm naar Hingene.
- Bouwen van 2 pompstations om de wateren van de Vliet, de Appeldonkbeek en de Zielbeek te verpompen. Deze waterlopen worden immers door de nieuwe kanaalarm afgesneden. Door deze pompstations komt ook hier een einde aan de lange reeks van overstromingen in dit gebied en worden ongeveer 4.000 ha. poldergrond gesaneerd.
- De modernisering van het pand te Willebroek (verbreding van de Oosterzijde).
Afbraak van de woningen begonnen in 1985.

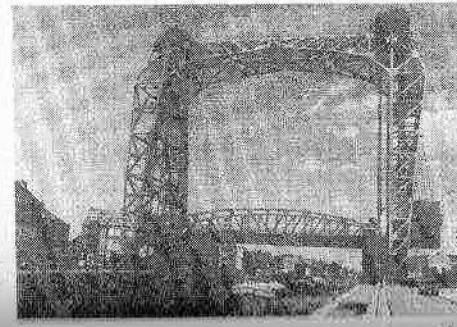
L. Van Beneden.

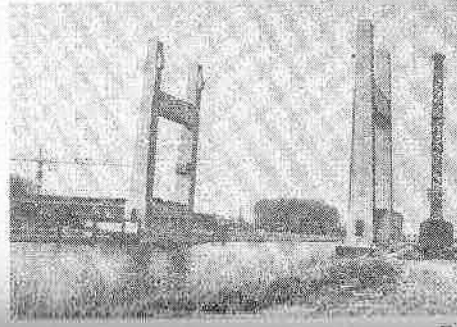
2

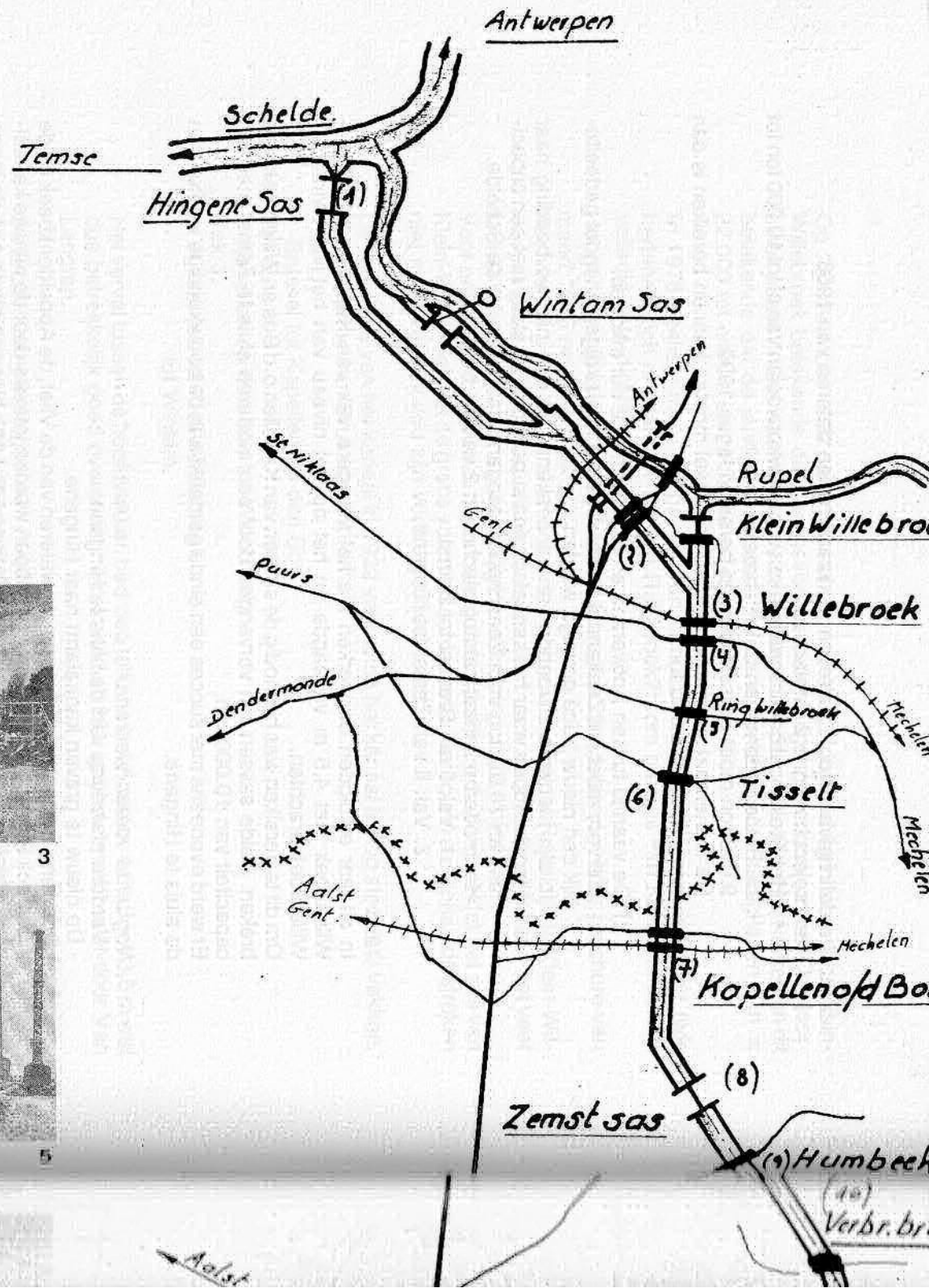
3

4

5

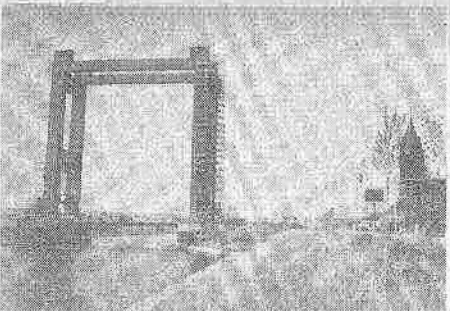

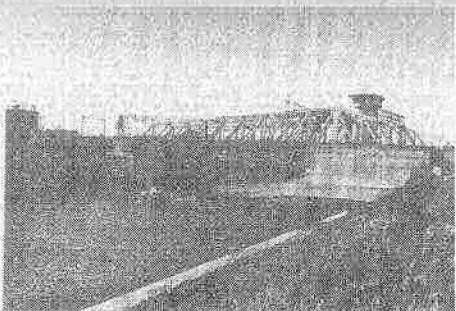
4

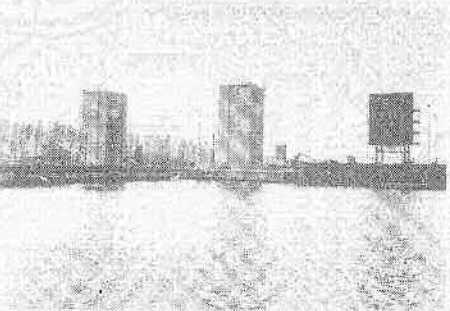
5

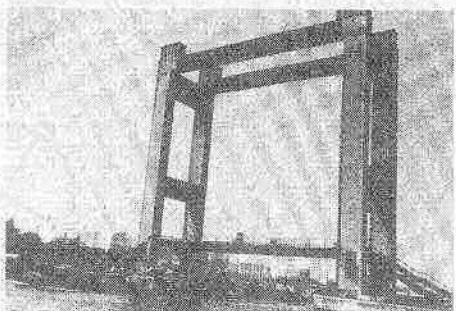
6

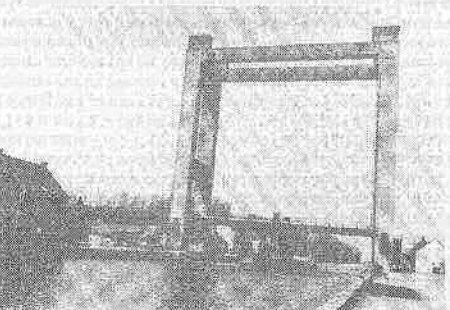
7

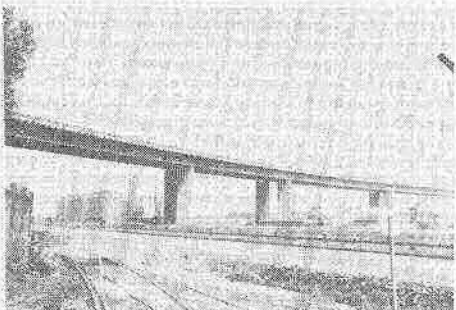
8

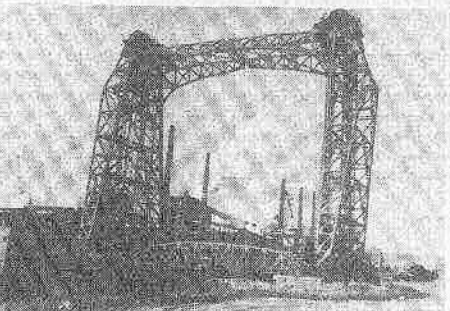
9

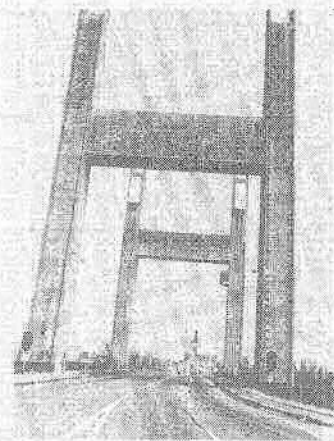
10

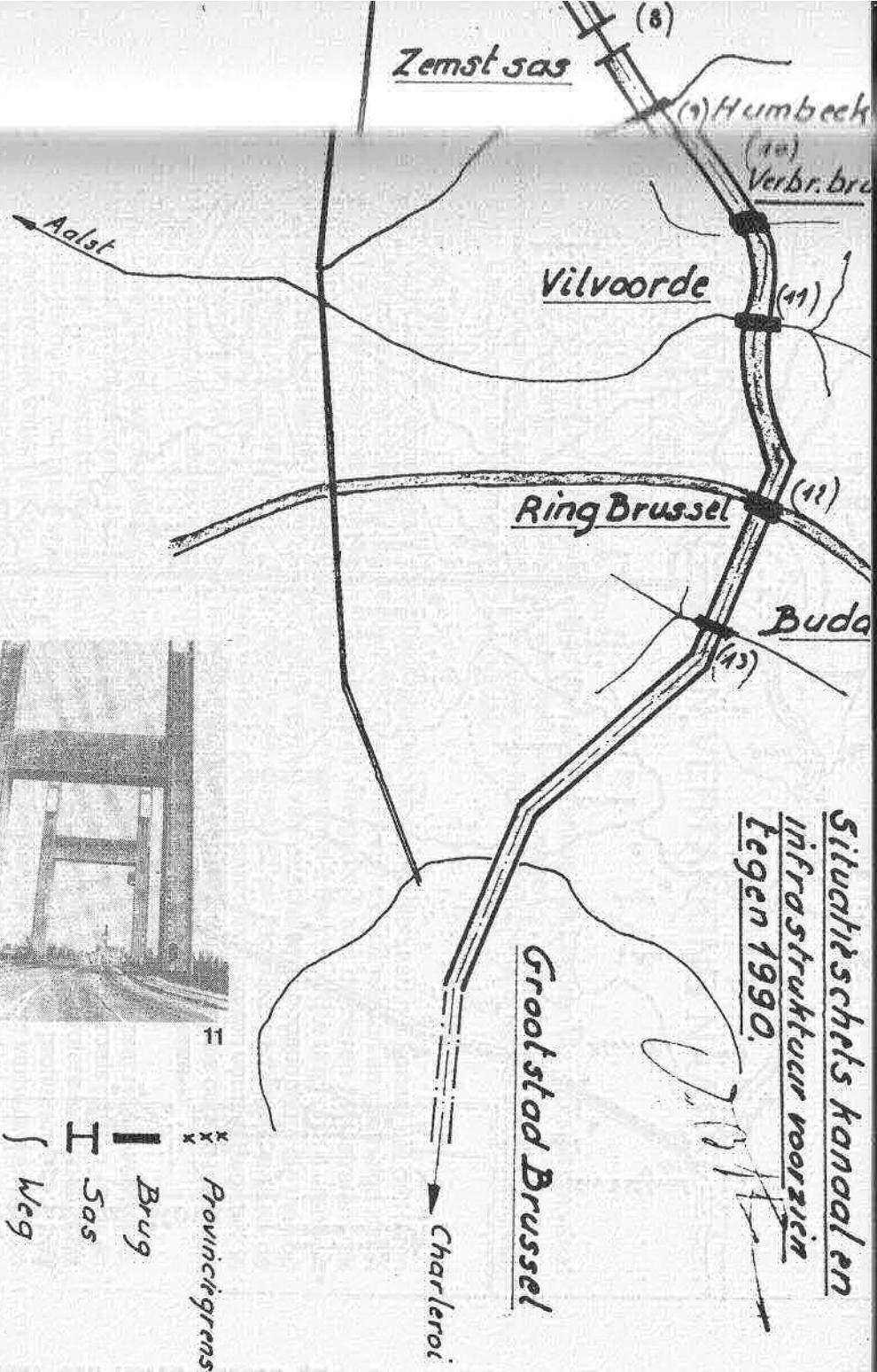
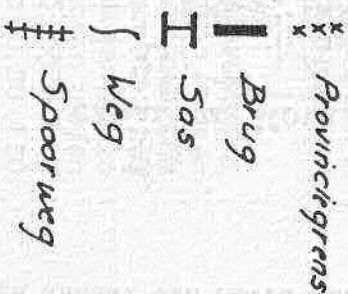
12

13

11

Situatieschets kanaal en
 infrastructuur voorzien
 tegen 1990.

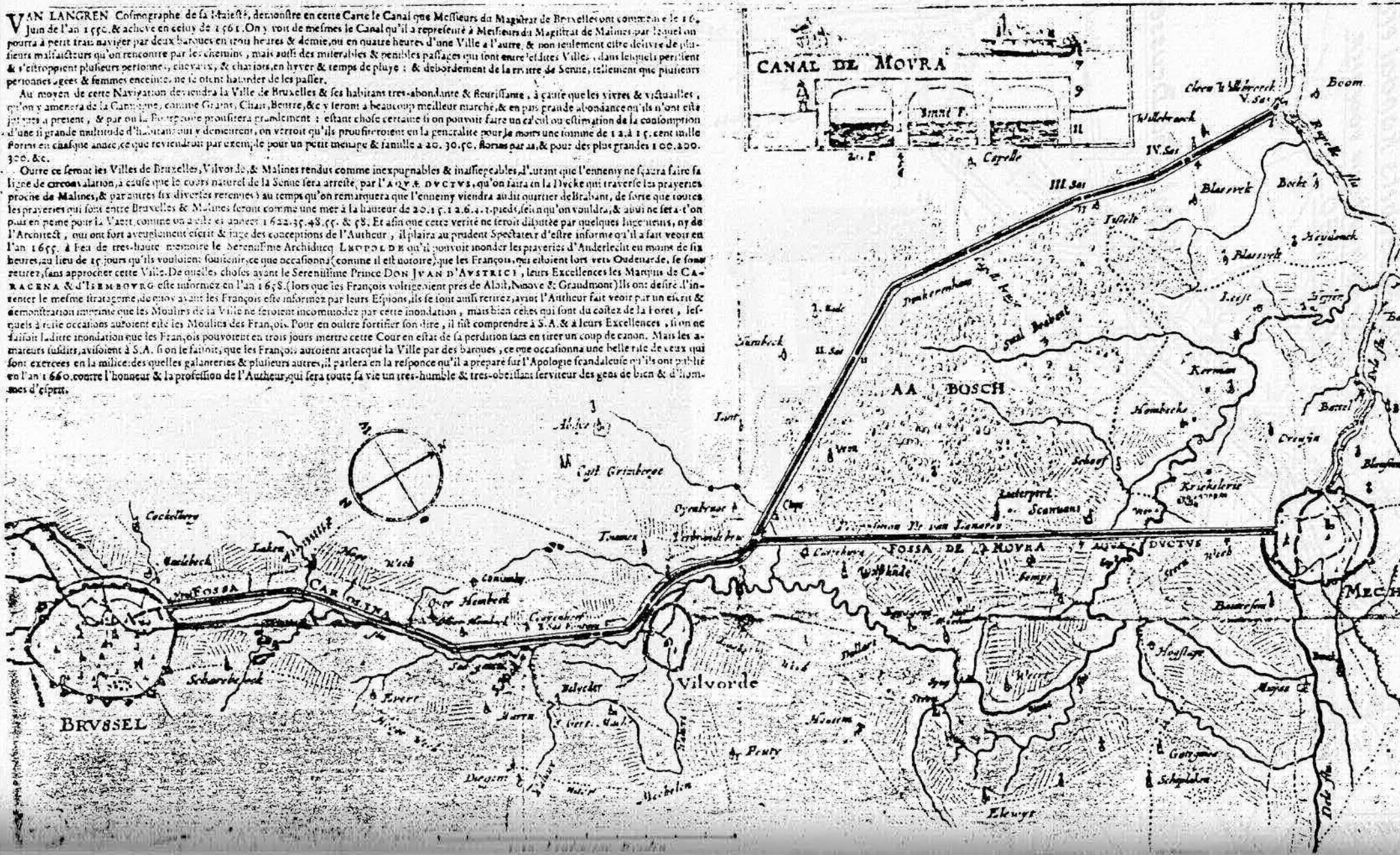
J. J. H.

De nooit uitgevoerde vertakking naar Mechelen vertrekkende vanaf Verbrande brug. Het zou de naam van Kanaal van Movra hebben gedragen.

VAN LANGREN Cosmographie de la Haye, demontre en cette Carte le Canal que Messieurs du Magistat de Bruxelles ont commencé le 16. Jun de l'an 1660. & achevé en celuy de 1661. On y voit de mesmes le Canal qu'il a représenté à Messieurs du Magistat de Malines par lequel on pourra à petit frais naviger par deux barques en trois heures & demie, ou en quatre heures d'une Ville à l'autre, & non seulement estre déchargé de plusieurs malfacteurs qu'on rencontre par les chemins, mais aussi des miserables & pénibles passages qui sont entre les Villes. Dans lesquels perdent & s'estroignent plusieurs personnes, chevaux, & chariots, en hyver & temps de pluie: & débordement de la riviere de Senne, tellement que plusieurs personnes âgées & femmes enceintes, ne se oient hasarder de les passer.

Au moyen de cette Navigation deviendra la Ville de Bruxelles & ses habitans tres-abondante & fleurissante, à cause que les vivres & victuailles, qu'on y amenera de la Campagne, comme Grain, Chan, Beurre, &c y seront à beaucoup meilleur marché, & en plus grande abondance qu'ils n'ont esté jettés à present, & par où la Bourgogne prospérera grandement: étant chose certaine si on pouvoit faire un calcul ou estimation de la consommation d'une si grande multitude d'habitans qui y demeurent, on verroit qu'ils consommeroient en la generalité pour la mois une somme de 12 à 15. cent mille Forins en chaque année, ce qui reviendroit par exemple pour un petit ménage & famille à 20. 30. 40. Forins par an, & pour des plus grandes 100. 200. 300. &c.

Or ce seroit les Villes de Bruxelles, Vilvorde, & Malines rendus comme inexpugnables & insaisissables, durant que l'ennemy ne pourra faire sa ligne de circouvalation, à cause que le cours naturel de la Senne sera arrêté, par l'ARQUE DUCTIVE, qu'on fera en la Dycke qui traverse les prairies proche de Malines, & par autres six diverses remises au temps qu'on remarquera que l'ennemy viendra au dit quartier de Brabant, de sorte que toutes les prairies qui sont entre Bruxelles & Malines seront comme une mer à la hauteur de 20. 15. 12. 6. 4. 7. pieds, selon qu'on voudra, & ainsi ne sera-t'on plus en peine pour la Vaire, comme on a esté à appeler 1622. 35. 43. 55. & 58. Et afin que cette vérité ne seroit disputée par quelques ignorans, ny de l'Archevêque, qui ont fort aveuglement écrit & fait des conceptions de l'Auteur, il plaira au prudent Spectateur d'estre informé qu'il a fait veoir en l'an 1665. à l'ea de tres-haute memoire le Serenissime Archiduc LÉOPOLDE qui pouvoit inonder les prairies d'Anderlecht en moins de six heures, au lieu de 15 jours qu'ils vouloient soustenir, ce que occasionna (comme il est notoire), que les François, qui estoient lors vers Oudenarde, se font reurer, sans approcher cette Ville. De quelles choses ayant le Serenissime Prince DON JUAN D'AVSTRICE, leurs Excellences les Marquis de CARACENA & d'ISEMBOURG esté informez en l'an 1678. (lors que les François voltigeoient pres de Albit, Noove & Grandmont) ils ont désiré d'inventer le mesme stratagème, de moy avant les François esté informez par leurs Espions, ils se sont amusez, ayant l'Auteur fait veoir par un écrivain & demonstration interime que les Moulins de la Ville ne seroient incommoder par cette inondation, mais bien celles qui sont du costé de la foret, lesquels à cette occasion auroient esté les Moulins des François. Pour en outre fortifier son dire, il fit comprendre à S.A. & à leurs Excellences, si on ne faisoit la dite inondation que les François pouvoient en trois jours mettre cette Cour en estat de la perdition sans en tirer un coup de canon. Mais les amareurs (surtout, avoient à S.A. si on le faisoit, que les François auroient attaqué la Ville par des barques, ce que occasionna une belle rade de ceux qui sont exercez en la milice de quelles galanteries & plusieurs autres, il parlera en la responce qu'il a preparé sur l'Apologie scandalueuse qu'ils ont publié en l'an 1660. contre l'honneur & la profession de l'Auteur, qui sera toute sa vie un tres-humble & tres-obéissant serviteur des gens de bien & d'honnors d'écrit.

Vertical text at the bottom of the page, likely bleed-through from the reverse side of the document.

DE NOOIT GEGRAVEN VERTAKKING NAAR MECHELEN.

Canal de Movra (Fossa de Movra)

Het is de cosmograaf en wiskundige Michael Florentius Van Langren die voorstelt om vanaf Verbrande brug een afsplitsing naar Mechelen te maken.

Hieronder volgt een vertaling in de geest van het in het Oud-Frans opgestelde betoog van Van Langren ter staving van zijn voorstel.

De vertaling:

Van Langren, cosmograaf van zijne Majesteit, toont met die kaart het kanaal dat de Heren Magistraten van Brussel, op 16 juni 1550 begonnen zijn met de werken en geëindigd zijn in 1561. Men ziet zelfs het kanaal zoals het is voorgesteld aan de Heren Magistraten van Mechelen en door hetwelk men zou kunnen varen met 2 barken in 3^{1/2} uren of in 4 uren van stad tot stad en niet alleen om bevrijd te worden van verschillende boosdoeners die men op de weg zou tegenkomen maar ook om de ellendige en moeilijke verbinding tussen de genoemde steden, in de welke vele mensen evenals paarden en karren verminkt worden; in de winter en de regentijden: en in overstromingen van de Senne, evenals oudere personen en zwangere vrouwen het niet durven wagen om zich te laten passeren.

Door middel van deze Navigatie wordt de stad Brussel en de inwoners zeer rijk en welvarend, naast levensmiddelen en proviand die men meebrengt van den buiten zoals granen, vlees en boter, etc... wordt dat gedaan aan een veel lagere prijs en in een veel grotere overvloed zoals dat tot nu toe het geval was; en waarvan de Bourgeoisie rijkelijk zal profiteren; het is een zekere zaak indien wij de rekening maken of de bestemming van het verbruik van een zo grote verzameling inwoners die er wonen; men zou zien dat zij in 't algemeen zouden profiteren tenminste voor een som van 12 à 15 honderdduizend florijnen (1.500.000) in ieder jaar, wat neerkomt op bijvoorbeeld voor een kleine huishouding of familie op 20, 30 of 50 florijnen per jaar en voor groteren 100, 200, 300 etc...

Anderzijds maken ze de steden Brussel, Vilvoorde en Mechelen onneembaar, evenzeer als de vijand zijn omsingeling niet voltrekken kan omdat de natuurlijke loop van de Senne zal tegen gehouden worden aan het Aquaduct, die men zal bouwen aan de dijk die de vlakte in de omgeving van Mechelen doorkruist en door andere vaste verweerplaatsen, tegen de tijd dat men merkt dat vijand aankomt in dit gebied van Brabant, wordt de vlakte die ligt tussen Brussel en Mechelen als een zee met een diepte van 20, 15, 12, 6 en 4 voet, volgens men wil, en evenzeer moet men dan geen moeite doen om voor de vaart zoals dat moest in de jaren 1622, 35, 48, 55 en 58.

En opdat deze waarheid niet bestreden zou worden door enkele ingenieurs noch door de Architect, die zeer blind weg geschreven en geoordeeld hebben over de opvattingen van de auteur zal het tot de voorzichtige toeschouwer bevallen om geïnformeerd te zijn over wat hij heeft kunnen zien in het jaar 1655.

Wijlen de hoog in gedachten en Doorluchtige Aartshertog Leopold deed de vlakte van Anderlecht onderlopen in 6 uren in plaats van in 15 dagen, wat de Fransen noodzaakte om zich als van zelfsprekend terug te trekken naar Oudenaerde, zonder deze stad te benaderen. Van deze zaken zijn de doorluchtige Prins Don Juan D'Austrice, hun Exellenties de Marquis de CARACENA & d'ISEMBOURG geïnformeerd in het jaar 1658. (Als de Fransen rondwaarden tegen Aalst, Ninove en Geeraardsbergen) hebben zij bepaald geprobeerd om dezelfde strategie toe te passen. Waarover zijn de Fransen geïnformeerd geweest door hun spionnen? Ze deden ze ook terugtrekken.

DEMONSTRATION DE LA CARTE FIGURATIVE.

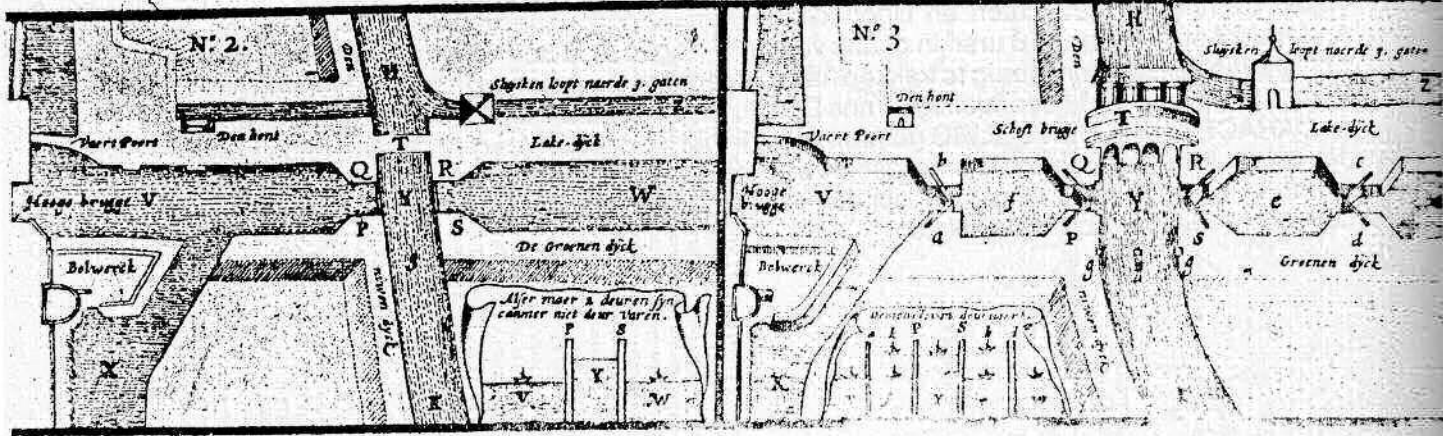
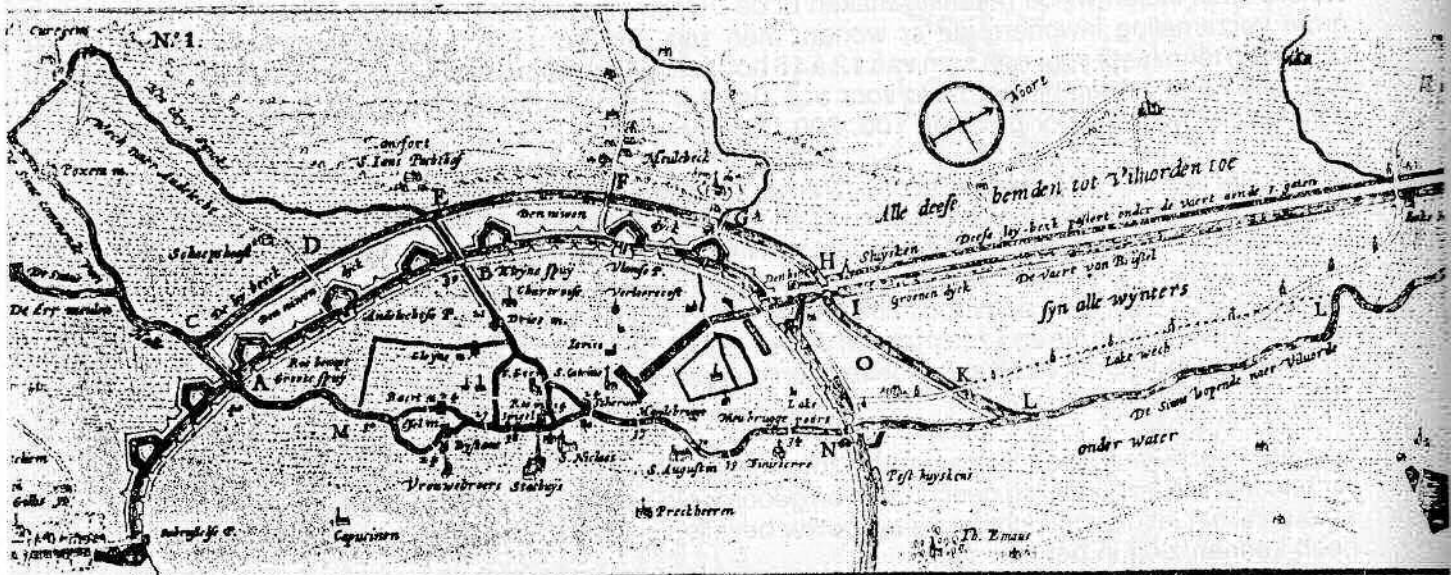
Titelblad van het werk door van Langren opgesteld ter verdediging van de door hem vooropgestelde waterwerken van Brussel tot en met Mechelen.

Detail van de door van Langren voorziene werken te Brussel.

Onsiderant l'assiete & disposition de ceste Ville de Bruxelles, representée en la Carte supérieure N°. 1. vous y verrez une grande & large prairie située entre deux terres assez haute & élevée; par le milieu de ladite prairie court la Rivière de Senne, venant de Hau, entrant en la Ville par deux endroits; comme A la grande Spuy, où ladite Rivière est large de 46 pieds, mais la superficie de l'eau ne porte que 40 pieds, des- sous les deux arcades: car le pilier occupe 6 pieds, l'autre entrée se fait par B la petite Spuy, où la Rivière comprend 34 pieds en largeur: mais comme le pilier entre les deux arcades prend 4 pieds, le passage de la superficie de l'eau ne porte que 30 pieds; Vous voyez comment lesdites branches traversent la Ville sous 14. Ponts de pierre, & 7 Moulins, prenant la sortie par N contre la porte de Laken, par trois arcades, faisant 76 pieds de Rivière; mais comme les deux piers occupant 16 pieds, l'eau de passage n'a que 60 pieds, qui fait 10 pieds moins que ne porte l'eau des deux entrées A & B: ce qu'est une difference notable. De là elle prend son cours tortillant parmy les prairies de Vilvorde, déchargeant en la Rivière de Dele, une lieue plus bas que Malines, apres avoir fait un detour de huit lieues pour le moins.

S'il estoit permis de reprendre ceulx qui ont jetté les premiers fondemens de la Ville, on leur montreroit qu'ils ont trop ferré le berceau de la Rivière Senne, & qu'ilz ont mis les ballimés & edifices trop pres du bord de ladite Rivière, qui n'a assez d'espace & ouverture pour degorger les eaux qui descendent d'enhaut en hyver quand toutes les prairies sont inondées, car je ne pense pas que les pluies & hyvers ayent esté differents de ceulx que nous voyons au

N
TE

de Ville de
ure N°. 1.
tuée entre
lieu de la
nt de Hau,
omme A la
e 46 pieds,
pieds, def-
e 6 pieds,
34 pieds en
, le passage
ent lesdites
, prenant la
6 pieds de
age n'a que
tes A & B:
it parmi les
plus bas que

ndemens
Rivière
e ladite Ri
qui descen
je né pen
voyons ar
na !!

De auteur doet inzien dat met een geschrift en een gedrukte demonstratie dat de windmolens van de stad door deze overstroming niet gehinderd worden maar wel deze aan de kant van het bos, deze die in die omstandigheden aan de Fransen toehoren. Om onder anderen zijn stelling te versterken, moet men aan S.A. & hun Excellenties doen begrijpen dat indien men de aangehaalde overstroming niet zou uitvoeren de Fransen mogelijk in 3 dagen het Hof in het verlies brengen zonder het lossen van één kanonschot. Maar hierboven aangehaalde zekerheden vervallen indien men S.A. adviseert dat de Fransen de stad zouden aanvallen met schepen, wat een gelegenheid zou geven om eens goed te lachen met deze die bezig zijn met oefeningen doen in de militia: van enkele galanteries & meerdere anderen, hij zal spreken in de respons die hij voorbereid heeft over de schandalige Apologie die men gepubliceerd heeft in 1660 tegen de eer en de voorspelling van de auteur, die zijn gans leven een nederige en gehoorzame dienaar van eerlijke lieden en mannen van goede geest zal zijn.

DE ATLAS

„De vaart van Willebroek”

Anno 1657.

Gedeeltelijke kopie van
archiefstuk nr. 793 – bis.

Stadsarchief - Brussel.

Maerachtighe Afbeeldinghe van de Schip - vaert der Stadt van Brussel.

Verwysende
De lenghde en breedte van de Sassen Wateren, ende dycken.
Mits gaders

De gheleghentheit ende grootte van alle de besondere Eyven, soo bebonov-
de als andere, die verelynt oft andersints in boucinghe nyt gegheuen sijn ende van
de gene die by de Sas-Meester, Nalshemiers en Druygh-houders beseten worden
van aen den Rupel tot aen de West der voors. Stadt.

In sulcker Voeghent

Zelver de selve ghesumme Phelallen ende tusschen hinnen rechtliche paelen
sijn gestelt geweest in de Jaeren 1638, 1639, 1660 ende 1661. by H^o E^o van de
Vroefschap, gescreuen Landt-meester, ambtdiaclt by de Souueraynen
Landt van Brabant als oock in den Secreten Raede van sijn H^o R^o.

TEN OVER - STAEN

Van de Meyers ende Schepenen van de aen-palende Dorpen, als oock by toe-stem-
minghe van de naest gheerlde Eyghenaers nyt-wyfens de Aeden daer al ghehouden ende ontrent
het scheidten van de jurisdictien hier naer aen gheleekent.

Ende ter Directie.

Van heere Jaques Philips Donselberge Ridder Heere van Donselberge, Scharen-
berghe, Brouck, &c. Super-Intendant ende van Anthoen Keynens, Jan Sophie
Jan de Blicck, Hendrick de Bruyne ende Nicolaes Brouckmans Rent-meesteren
van de voors. Schipvaert.

Alles ingeuolge van de Commissie ende Ordonnantie van de Heeren
Welsh-houderren der voors. Stadt van den 28 juni 1657.

Jurisdictione van Willebrouck.

Wy Guillian van Hanwoyck Meyers.

Leetes verschueren Lanweers bougelen ende Aertus Cothelberch schepenen der bancke van Willebrouck Saluy-
mer kennisse der Waerheyt, ende te weten eenen Saelycken allen den ghenen die dese onse presente Letteren sullen
sien of horen lesen, hoe dat op heden datum van desen voor ons comen in gecompareeren sijn in samme
propere persoonen heere Jacques Philips de Dongelberghe Ridder, Heere van Schaerenberghe Broeck, &
ende Borgemester ende teghenwoordigh super Intendant der Schipvaers van Brussel, St Antboern Keyser
ende St Jan Sophie Rentmeesteren des woort vaers, als gemachticht tot hoo gheue naer beschreven is by con-
sensus van heeren notonderen der stadt van Brussel in date den achtentwintichsten Juni 1657 hebben aenwo-
aen ons boven geschreven meyer ende schepenen der voorschree Broeck van Willebrouck dat wy hieden souden gheuen
te vacuen te plaatsen naer beschreven, tot hoo stellen ende planten der naer volgende paestenen pasteyen geinter-
seerde en aen liggende daer toe gedaaght door Guillian van Hanwoyck meyer, welcken volgende hebben wy meyer
ende schepenen voort ons getransporteren te plaatsen naer beschreven paelen te presentie ende consente als volghen
ende de selve betuyghen als t behooren.

In den eersten hebben wy meyer ende Schepenen voornempe te verwecke als voren gestelt, sekeren willen
hant werpghen steen boven vintant geschonven en boven on geteckent BV. tegen tande ere
verhoorde Marcus Seghers staende by hoo dat tot groot Willebrouck op de Vint ryde van varen ende de selve
betuyghen met vier elyke steenen, dien ten voer getuyghen ende comparerende den Vint Marcus Seghers, heeft
geconsenteert mit stellen van woort paesteen met verclaren van hem daer naer altyt te regulieren ende Scheyden Ende
alsoo achtet den woort paesteen tot aen den huyt des woort Marcus Seghers ende aen naer beschreven paesteen was
liggende een elyke hoochten ere mesicus ende daer ons pasteyen maximaes eenich geschil souden moghen keyghen sijn

dat die voorschreven heeren super intendant ende Rentmeesteren voors. den voorsch. Marcus Seghers het selve hoercken; tusschen die voors. paelen liggende; ende syne voors. huysen; hebben gegeven, ende lasten gebuycken met syne achter liggende goederen, om ende midts de somme van twinghtich ensguldens by den selven marcus seghers, te betaelen ten behoeve van comptoine' der voors. schepen.

Item linie recht van voorschreven paelsteen tusschen den klispuk des voors. marcus Seghers, voor syne schuere; hebben wy meyer ende schepenen voors. gestelt sekeren andere blannen paelsteen linie recht loopende tusschen des voors. marcus Seghers goederen tot een goederen van Louff. Verreycken, ende hebben den selven betuyghen als die voorgaende; ende comparerende den voors. marcus seghers heeft geconsenteert int stellen van de selve paelsteen, in verlaeck hem daer naer altyt te reguleren, en syne goederen scheyden.

Item ten verroete als vooren hebben wy voors. meyer ende schepenen noch gestelt anderen gelijken paelsteen tusschen sekeren partije lands toebehoorende Louffranwe Verreycken comende naer de goederen des voors. marcus Seghers in de selve betuyghen als vooren, en comparerende die voors. Louff. Verreycken heeft geconsenteert int stellen van voors. paelsteen, men verlaeck van haer daer naer te reguleren en haere goederen alsoo te scheyden.

Item Guiliam van Hanswyck in den naem' ende van weghen die beneficie van St. Marie Magdelena Auctaer in de Metropolitane kercke van S. Remberts binnen Mechelen comende; men haere goederen; naer die voors. goederen van Louffranwe Verreycken, ende voor de voors. Dyckie, heeft geconsenteert ende verlaeck te werden te wesen hem te reguleren ende die voors. goederen scheyden in' gevolg van de voors. paelsteen.

Item Jan Mertens over heer Peeter Verreycken comende met syne goederen naer die voors. goederen heeft geconsenteert int stellen van voors. paelen; ende verlaeck hem daer naer ende in' gevolg van de selve syne goederen altyt te scheyden.

Item de voors. Philippotte Verreycken comende met haere winnende Landen des voors. Heer Peeter Verreycken heeft verlaeck ende geconsenteert als vooren.

Item op den sroet van die Graege tegen die goederen des voors. Louffranwe Verreycken ende men consente en overstaen des selffs; hebben wy meyer ende schepenen voors. geplank ende gestelt anderen gelijken blannen paelsteen. Dieneende tot eijf scheydinghe van malcanders een en den selven betuyghen als den voorgaenden.

Item ontken den duynboom staende achter de voors. Graege tusschen die goederen des voors. Louff. Verreycken hebben wy boven geschreven meyer ende schepenen ten verroete consente en verlaeck als vooren; gestelt ende geplank andere gelijken paelsteen, als die voorgaende, tot eijf scheydinghe van malcanders eijf en hebben den selven betuyghen als die voorgaende met ock eenen eleyen steen gelijck als men naer siele ende gewone behoort te doen.

Item vuytsten hoek van voors' crage, teghen die goederen des voors' Jousfranswa Verreycken ende teghen
des voors' heeren putten hebben wy Meyer en schepenen voornompten verzoekte des voors' heeren super Int
dent en rentmeesteren, ende met consens ende overstaen des voors' Jousff' Philippotte Verreycken gestelt
ghelycken Blauwen paelsteen als den voorgaenden dienende tot eij' scheidinge van de goederen des voors' Jousfranswa
Verreycken vande putten des voors' schipraets op welcken Voors' blauwen paelsteen corresponderen
sijn by ons ondergeschreven Meyer ende schepenen noch gestelt andere anten paelen int middel van den
sloot de voors' eijnen van malcanderen scheidende corresponderende den lesten des voors' hant
paelen op den ghenen staende op den ruytel wesende eenen witten steenen welcken voors' paelen staende
soo op den Ruytel als den lesten van de voors' hanten, voch sijn dienende tot afscheydinge der bampden con
petende die voors' schipraet in de gemeynte boven die voors' putten tot een voors' Ruytel soo lineerrecht
door loopende.

Gecontinueert int sellen van naer volgend
paelen ten verzoekte als vooren op de west zyde
van voorschreven vaer, beginnen van een de
Ruytel tot groot Willebronck desey eenende
lighsten July 1658, by ons Sullivan Van
Hanswyck meyer Peter Verschueren Janwe
Huygelen ende Adam Van Campenbrou Schepenen

In den eersten hebben die voorschreve heeren super Intendent en Rentmeesteren gedingueert
dij paelsteenen corresponderende lineerrecht op malcanderen staende den eersten achter den Ruytel van
Jan Hamer, den tweden achter den Ruytel van den voors' comptoir teghen die gemeynte ende den dreden achter
gemeynte In den gevel van Jan de Vlesshouwer die wy vooren Meyer ende schepenen aldace soo hebben bevond
gestelt syde over eenighe Jaeren.

Item, op het beginnen van quade scheidende die kilsputten van voors' schipraet ende reupaelende
goederen hebben wy Meyer en schepenen voors' gestelt eenen blauwen paelsteen als die voorgaende geteckent
corresponderende met eenen Angelus abtrens op den leen voors' paelsteen In den voors' nimer van Jan de
Vlesshouwer, ende hebben den selven betuyghe met vier clayne steenen consentende die voors' Meyer ende
schepenen voer soo vele die selve paelen sijn scheidende gemeynte van de voors' kilsputten Inna naer die selve te

reguleren ende die selve gemeynte te laeten scheidē.

Item int midden van de voors^{te} gracht scheidende die visch putten van den voors^{te} heeren der schipvaeren van
Binneste van die Eysen van merwonne steenbryge oetjts geweest sijnde die beynpden van heer martin de la
Paillie hebben wy voorgenoempe meyer ende schepenen gestelt sekeren hanten pael geteekent met **BV**. dienende tot
eij scheidingsse van den voors^{te} eysen corresponderende op den voors^{te} blauen paeltien; ende dat nochtans sonder
prejudicie van een ieder goede gerechtigheyt ende dat van de stellighe van selve paelen sal worden geduen behoo-
lycke Insinuatie van de voors^{te} aengegoyden, om de selve Insinuatie gedaen en bun verclaren daer op te doen
gehoot, dese acte gesloten ende nyt gegeven worden waer behoren.

Item noch gestelt twee gelycke hante paelen in den voors^{te} gracht scheidende malcanderen ewe by forme
van een beylken op Insinuatie en verclaren te doen als vooren legen die ewe van myn heer steenp.

Item synder noch gestelt by ons voorgenoempe meyer ende schepenen int midden van den voors^{te} gracht
drie gelycke hante paelen corresponderende op malcanderen comende teghen die eysen van myn heer steenp,
hant selleslach ende maren Leybers.

Item op den xxii^{te} Augusti 1658, is by Guiliam van Bantwyck meyer Doctus verclaren vanweyde
huygelen, ende Artus Cockelberch schepenen der voors^{te} Prochie gestelt eenen hanten Pael int midden van
voors^{te} gracht teghen het goet van myn heer van Bueren corresponderende op den voorgaenden waerlusscheij
van die linie recht te liecken, alsoo seker boeckken nytte putten liggende beneden de Dycken van raen
by den heere super Intendent en Rentm^{er} voors^{te}. In laeten vallen in het goet der voors^{te} heere van Bueren
soo sal den selven een voors^{te} super Intendent daer wien tellen sesse zynsgul^{ten} waer inne by parteyen als
in present is geconsenteert.

Item alwech gestelt by ons voorgenoempe Meyer ende schepenen sekeren witten steenen pael staende een
t goet van voors^{te} van Bueren welken pael es corresponderende op sekeren anderen witten pael van witten steen
staende ten midden van daylande van voors^{te} heere van Bueren.

Item noch gestelt by ons onder genoempe meyer ende schepenen eenen anderen witten steenen pael teghen
het kammekel staecten de welken is corresponderende op den voorgaen witten pael linie recht int
stellen van welke vier paelen den voors^{te} heeren van Bueren persoonlijk comparerende heere
geconsenteert.

Nem alnoch gesteldt by ons voorgenom' meyer ende schepenen sekeren blaunen steenen pael over
dander syde van houwinkel of hooft straetken tegen 't goet van myn heer steenbrugge' naes wasschen is loopende
tvoers' straetken den welken correspondeert op den voers' nitten pael in welck' stellen van voers' pael heeft
geconsenteert Michiel van Leuven huetlinck als laer hebben van voers' steenbrugge tusschen welken
blaunen steenen pael is liggende 't goet van de naerbeschreven effige' te weten eerst d'effigen Cornelis versche
ten d'effigen Jaspas van myngraede den heer Bracels heer steenbrugge de Capelnye van d' Marie Magdalena
tot Mechelen de Weduwe Adriaen Brondeleer tot op den hooft van d' erve van d' effig' Jan Maer.

Nem alnoch gesteldt by de voorgen' meyer ende schepenen sekeren blaunen steenen pael tegen d' Erve
van d' effigen van den voers' Jan Maer corresponderende op den voorgenomden blaunen pael linie'
rechten, welken pael op dander syde ten d'esse waerts is mynende op den hooft van de gemelde gote loopende
sbeeren straette ende soo voers' volgens de sbeerde grachten van heere la faillie tot aen den brugge van
Mr Geeraert hellebraux staende op de erve van de Vaer inclus. In kennisse des waerheyt, soo hebben
wy schepenen voornompt onsen gemeynen schependoms segele hier onder op topacium van dese gedrucke
brenffens die signature van onsen Sec^z. Aldus gedaen ende gepasseert respectie op den dertichsten end
xxi^z July, midtachs op den eentwintichsten Augusti sechshien hondert acht en nyfflich ende was ondertee-
- kent Cornelis Sluyck.

HIER BEGHINNEN DE SCHOOREN

	B	D	R	K1
1 Item het Schoore over Boom: groot			1	78
2 Item het groot Schoore geleghen Oistzyde van Vaert	1	0	78	
3 Item het Kleyn schoore geleghen tusschen den Schrants en het Kort hoofd.				41
Somma in Schoor	1	2	97	

Nu volgen dyken geleghen in 't frondispie van Vaert.

4 Item het Schrants met den hof is gehoude by Guilliam Bosch				50
5 Item het huys en hof van Philips Isebaerts: groot				7
6 Item het huys en Erve van Daniel Claes: groot				5
7 Item het huys van Peter Verschure: groot				4
Somma Erve				66

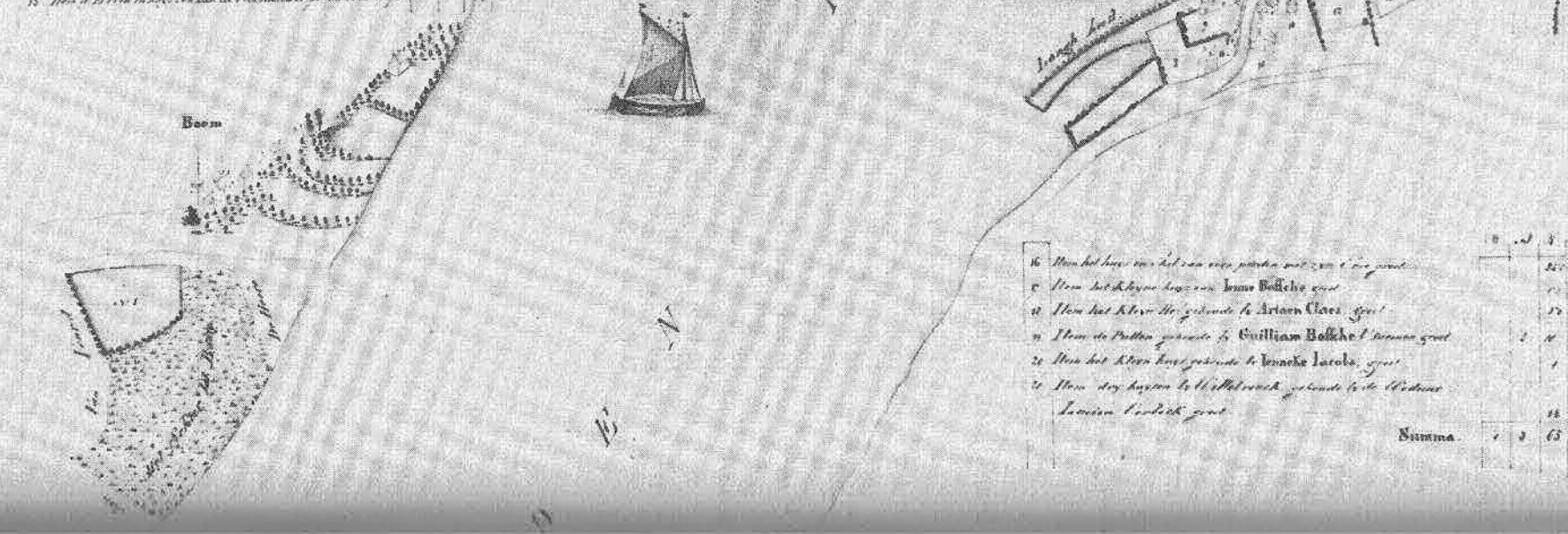
Nu volgen d'Erven op het Sas van Kleyn Willebrouck tot op groot Willebrouck naementlyck op het west zyde van aan het hoofd inclus tot en met het vlies tot groot Willebrouck.

8 Item het Kleyn plaatsken voor den Tolleneers' huys: groot				6
9 Item het groot en Kleyn huys gehoude by Cornelis Demos genoemd den Inghel: groot				13
10 Item een deel van 't huys van Ian De Mayer over de wegh die Dyck volgt: groot				2
11 Item het huys en Erve van Weduwe Mathys De Vos: groot				14
12 Item dry huysen en Erve daer van huerlick syn: Ian Annes, de Weduwe Geeraert van Dormael en Adriaen Claes. 't saemen grt.				19
13 Item het huys en Erve François Schuerweghen genoemd de Groene.				11
14 Item de brouwerye van Cornelis Schuerweghen genoemd den Heert.				11,5
15 Item d'Erve en huys van Ian de Vleeshouwer gen. Coninck van Spanje.				34
16 Item het huys en Stal van voerperden met syn Erve: groot				24,7
17 Item het Kleyn huys gehoude by Jenne Bossche: groot				1,2
18 Item het Kleyn Hof gehoude by Ariaen Claes: groot				3,2
19 Item de Putten gehoude by Guilliam Bossche: 't saemen groot	2			10
20 Item het Kleyn huys gehoude by Jenneke Jacobs: groot				1
21 Item dry huysen by Willebrouck gehoude by Weduwe Lucien Verlick: groot				14
Somma	1	3		65

Nieuw-Gebouwen de Schoonen

	R	D	S
1. Nieuw het Water van de Kerk groot	1	10	
2. Nieuw het groot en klein gebouwen Oost van de Kerk	1	6	78
3. Nieuw het Water van de Kerk gebouwen van de Kerk			41
Summa in Schoon			
	2	16	119
4. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			56
5. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			7
6. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			8
7. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			4
Summa Eker			
			75
8. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			6
9. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			13
10. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			2
11. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			14
12. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			15
13. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			11
14. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			11
15. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			14

Klein-Willebroek :
 Sas en aansluiting met de Rupel

	R	D	S
16. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			20
17. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			12
18. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			15
19. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			1
20. Nieuw het Water van de Kerk van de Kerk			1
Summa			
			53

Nu volghen d'Erven uytghegheven op het Oist Zyde van den Dyck beghinnende teghen den Rupel aan het kort hoofd tusschen de kleyne en de groote schoore.

	B	D	R	K2
22 Item het huys en de Erve van Claes Vleeshouwer teghen den Rupel				5
23 Item daerteghen twee huysen genoemd de Sterre gehoude by d'erff Jan Verschuere: groot				12
24 Item het huys en Erve genoempt den bonten Oss gehoude by Aert Claes: groot				7,5
25 Item het huys en Erve van Christiaan van Grimbergh genoempt den Wit-visch: groot				6
26 Item twee huysen de Heuden in het gulden hoofd was in Erve gehoude by Ian Peeters: groot				10,5
27 Item in den hoek een huys en de Erve gehoude by Pierre Michy: groot				4
28 Item het huys en Erve teghen de voorschreven gehoude by Aert Thoifon: groot				6,5
29 Item teghen het voorschreven het huys ende Erve gehoude by Cornelis Benckeleer: groot				4
30 Item teghen het voorgeschreven het huys en Erve gehoude by Mathys De Boeck: groot				5
31 Item teghen het voorgeschreven het huys en Erve gehoude by de Weduwe Hendrick Van Hove: groot				3,5
32 Item een deel van een Sekerhof ghelegen achter den Dyck van het groot Schoore gehoude by Clercke Vleeshouwer.				3
34 Item Item eene Erve teghen de vooschr. gehoude by Christiaan van Grimbergh: groot				13
35 Item een Erve gehoude by Guilliam Bossche: groot				29
36 Item een Erve teghen de vooschr. gehoude by Daniel Claes, is groot				20
Somma in uytghegheven Erve			1	35
37 Item de West Dyck met de Putten tot teghen de wach aen het Vlies consisteert in	4	9		36
38 Item die Zuyverheit van het water met de Kraek tot onder de Brugghe van Willebrouck.	9	3		1
39 Item de Oist Dyck van aen Kort hooft met de Putten tot aen den Pael van het huys van Marck Zeghers consisteert in	6	0		7
Somma	20	2		43

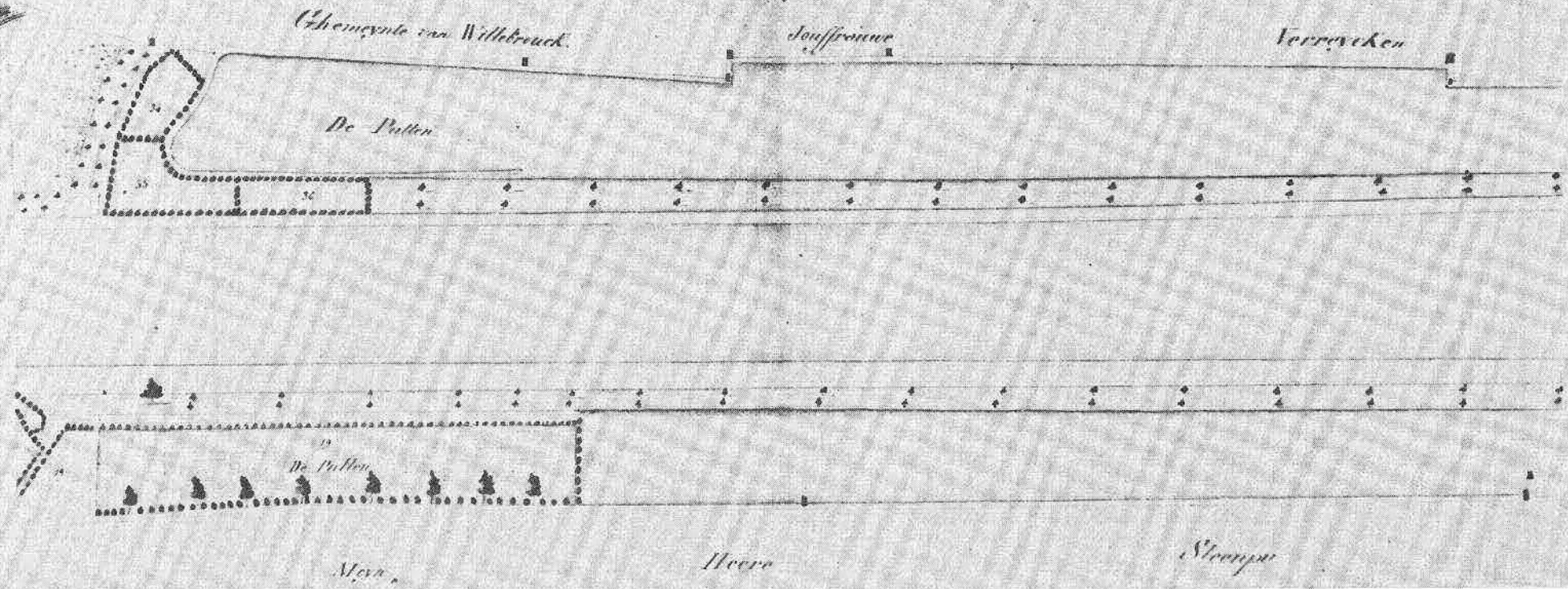
De lingen altes het vintsege gelyc het Land van den Dyck inghewent by den
 als nu altes het vint het land ingewent omme ende vint

B	D	R
		5
		12
		25
		6
		103
		4
		65
		4
		5
		11
		3

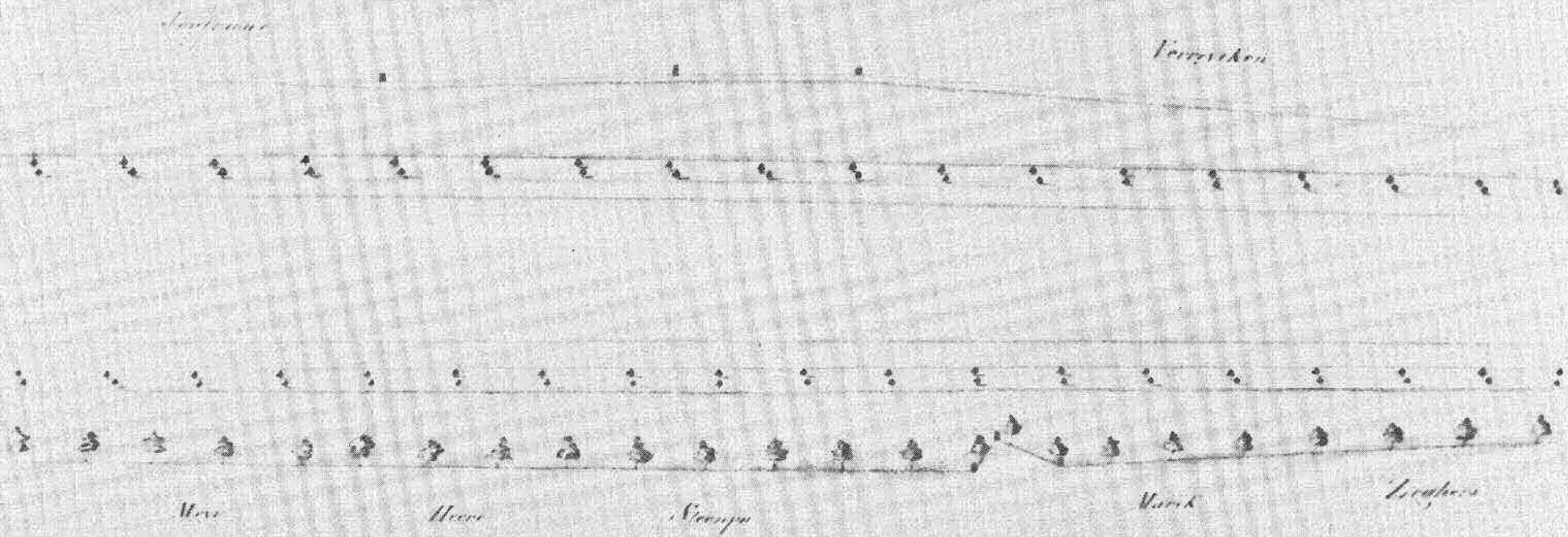
- 1. Item het kerkwende van van Claes Vleeshouwer begun den dyck gelyc
- 2. Item daerbyten twee bouwen gemenst des vintsege gelyc den vintsege
- 3. Item het kerkwende van van Claes Vleeshouwer begun den dyck gelyc
- 4. Item het kerkwende van van Claes Vleeshouwer begun den dyck gelyc
- 5. Item het kerkwende van van Claes Vleeshouwer begun den dyck gelyc
- 6. Item het kerkwende van van Claes Vleeshouwer begun den dyck gelyc
- 7. Item het kerkwende van van Claes Vleeshouwer begun den dyck gelyc
- 8. Item het kerkwende van van Claes Vleeshouwer begun den dyck gelyc
- 9. Item het kerkwende van van Claes Vleeshouwer begun den dyck gelyc
- 10. Item het kerkwende van van Claes Vleeshouwer begun den dyck gelyc
- 11. Item het kerkwende van van Claes Vleeshouwer begun den dyck gelyc
- 12. Item het kerkwende van van Claes Vleeshouwer begun den dyck gelyc

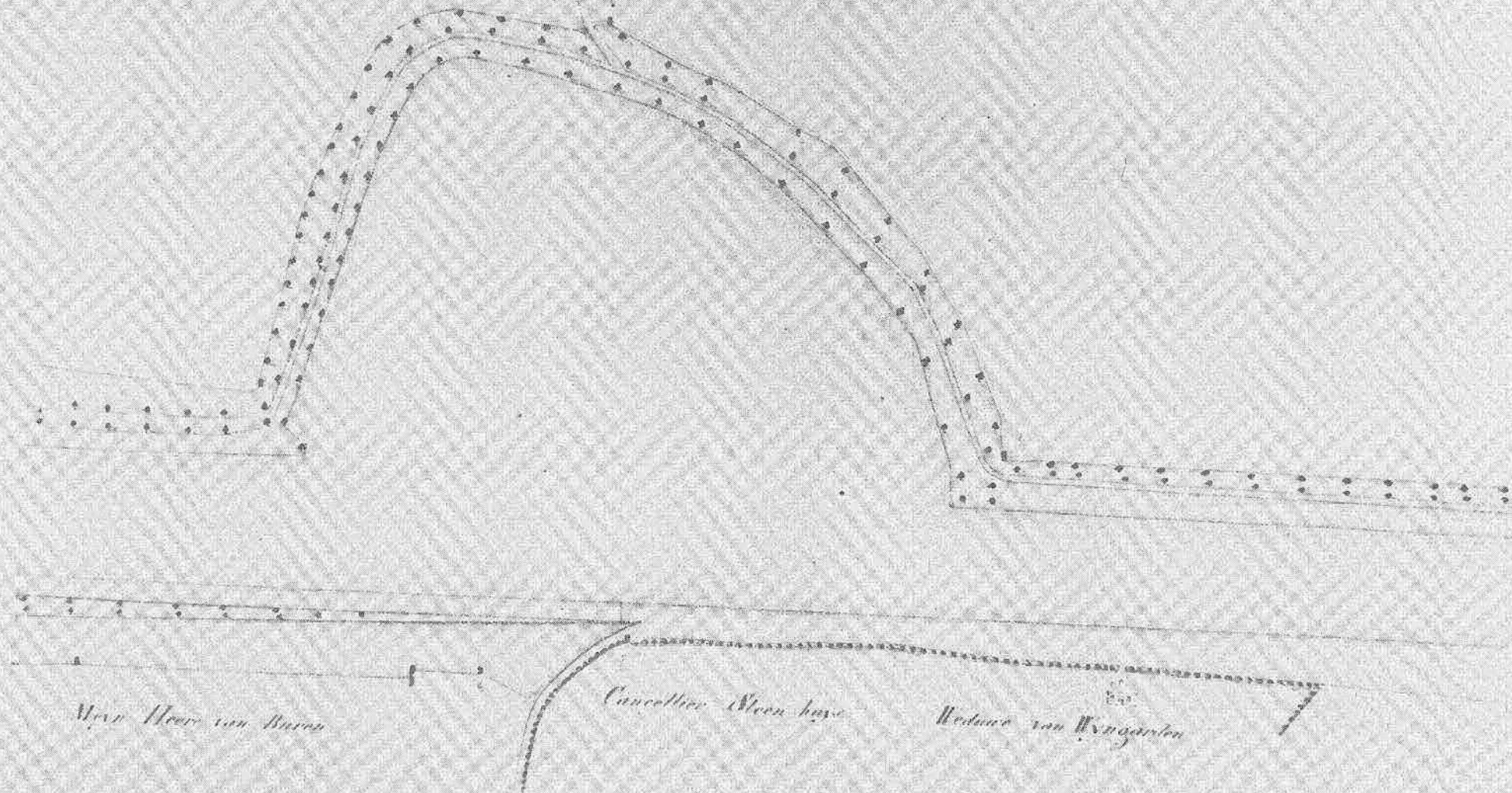
- 35. Item van een kerkwende de vintsege gelyc by Cristiaen van Grimbergh gelyc
- 36. Item van een kerkwende by Guilliam Bossche gelyc
- 37. Item van een kerkwende de vintsege gelyc by Daniel Claes gelyc
- Summa in gelyc vintsege gelyc

B	D	R
		1
		2
		2
		1
		15

Klein-Willebroek : Oost- en Westdijk

Kraagput, vroeger "de Craeghe"

1. Hier de Welck
2. Hier de Craeghe
3. Hier de Welck
4. Hier de Craeghe

Meer Meer

Willebroek

Verreken

Maack

Leopere

Van Henneken

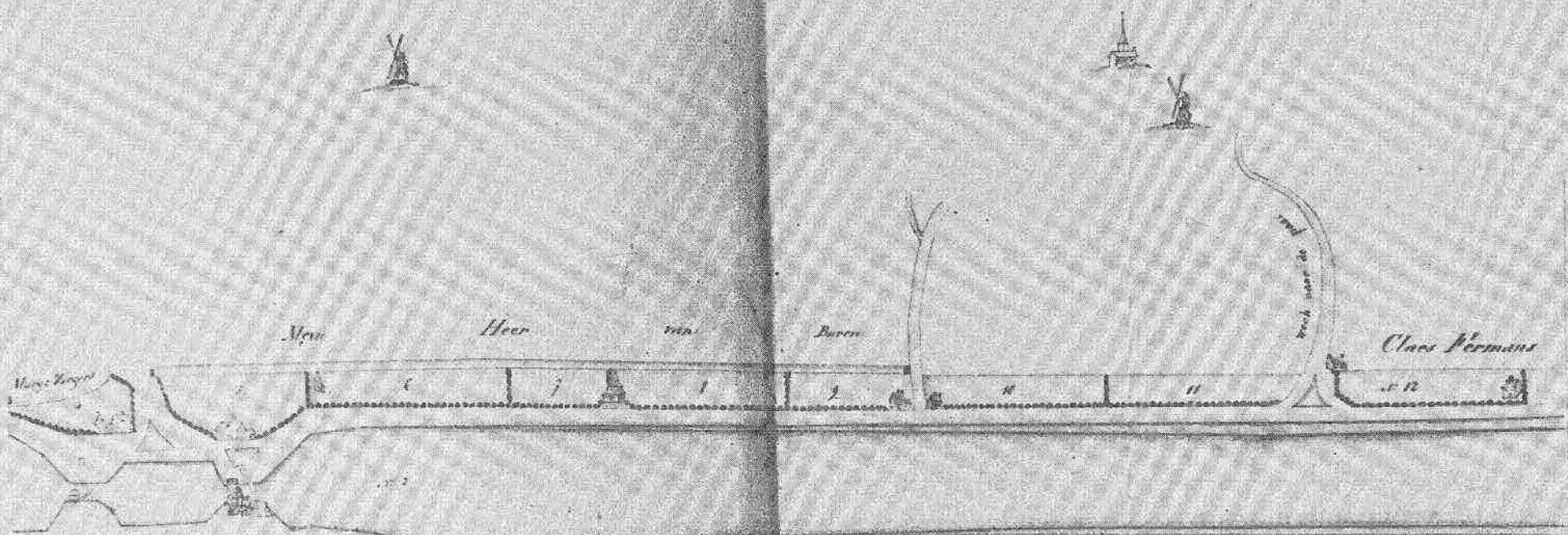
Willebroek

Van Paillie

Van Paillie

Het Vliet

Het huidige centrum
van Willebroek
met de Sint-Niklaaskerk

Actien Regnerdt

De Markt

Hendrick Meibul

Marens Coedreus

Jan Meibul

Jan van Elme

Dirick

De Backer

Geffe Pleuncke

Jan Vandenman

Van de Oude Heer van Willebroek tot aan de Brugge
 1. Item Ende van West Dyck beginnende by het Vloot tot Willebroek tot aan de Brugge tot Dyck oversteert in 3 1 16
 2. Item de Zuiverheit van het water by de oost van de Brugge tot Willebroek tot Dyck oversteert in 7 2 16
 3. Item de Oude Dyck beginnende aan den Dijk te het huys van Waverij Ziegers tot by de oost van Dyck oversteert in 5 1 24
 Somme 11 1 56

				B	D	R
1	Item een Erve met het land gelyckende	Merten Glens	1			1
2	Item een Erve ende huyzen gelyckende by	Cornelis Seardereck	1			1
3	Item een Erve gelyckende by de Willebroek	Hydrick Hermans	1			1
4	Item een Erve ende huyzen gelyckende by	Jacques Hoggerdt	1			1
5	Item een Erve ende huyzen gelyckende by	Jan Raekens	1			1
6	Item een Erve in huyzen gelyckende by	Hendrick van Linden	1			1
7	Item een Erve ende huyzen gelyckende by	Jan Peters	1			1
8	Item een Erve by de oost gelyckende by	Joos Timmermans	1			1
9	Item een Erve by de oost gelyckende by	Hans Flobergh	1			1
10	Item te het Land van Tinde van huyzen gelyckende by	Philips Horick	1			1
11	Item een Erve ende huyzen gelyckende by	Mihiel Boesch	1			1
12	Item een Erve ende huyzen gelyckende by	Adam Croonen	1			1
		Suma Erve	12			12

Erve op West Zyde.

1	Item een Erve in huyzen gelyckende by	Jan Brian Capelien van Nieuwe	1			1
2	Item een Erve ende huyzen gelyckende by	Wouter Timmermans	1			1
3	Item een deel van het land huyzen van	Hendrick Wierckse tot Willebroek	1			1
		Somme	3			3

Willebroek-Sas met Oost- en Westdijk en de Molenstraat

Oost- en Westdijk
en de Molenstraat

Item een deel van de hof en huysen van Hendrick Michiels tot Willebrouck
Item een deel van de hof en huysen van Hendrick Michiels tot Willebrouck
Somma

Nu volgt het Sas van Willebrouck op Tissele.

	B	D	R	K6
1 Item Eersten den West Dyck beghinnende by het Vlies tot Willebrouck tot aen de Brugge tot Tissele consisteert in	5	1	86	
2 Item de Zuyverheit van het waeter beghinnende aan de Brugge tot Willebrouck tot Tissele consisteert in	7	2	10	
3 Item den Oist Dyck beghinnende by het huys van Marck Zeghers tot teghen in de Brugge van Tisselt consisteert in	5	1	29	
Somma	18	1	25	
Nu volghen de Erven uytghegheven op dit Voors. Dyck namentlyck op Oist Zyde.				
4 Item eene Erve met het huys gehouden by Merten Cafens: groot				18
5 Item eene Erve ende huysen gehouden by Cornelis Scarlaeck: groot				32
6 Item eene Erve gehouden by den Sassenier Huybrecht Fermans				33
7 Item eene Erve ende huysken ghehouden by Jacques Bogaerd: groot				18
8 Item eene Erve en huysen ghehouden by Jan Raefens: groot				24
9 Item eene Erve en de huysken ghehouden by Hendrick van Linden				26
10 Item eene Erve en de huysken ghehouden by Jan Peeters				26
11 Item eene Erve teghen de voorschr. ghehouden by Joos Timmermans				24
12 Item eene Erve teghen de Paswech ghehouden by Hans Flobergh: groot				22
13 Item by het Sas van Tisselt eene Erve ghehouden by Philips Horick				43
14 Item eene Erve en de huys ghehouden by Michiel Bossch: groot				8
15 Item eene Erve ende huys ghehouden by Adam Croonen: groot				7
Somma Erve		2	78	
Erve op West Zyde				
16 Item eene Erve in huerinck hebben heer Prins, Capelaen van Tissele				22
17 Item eene Erve ende huys ghehouden by Wauter Timmermans				10
18 Item een deel van hof en huysen van Hendrick Michiels tot Willebrouck				4
Somma				36

Zeelander

Jan Brouwer

Clas Jansens

Clymans

afgeleverte goederen

Clas den

van Vesterwezen

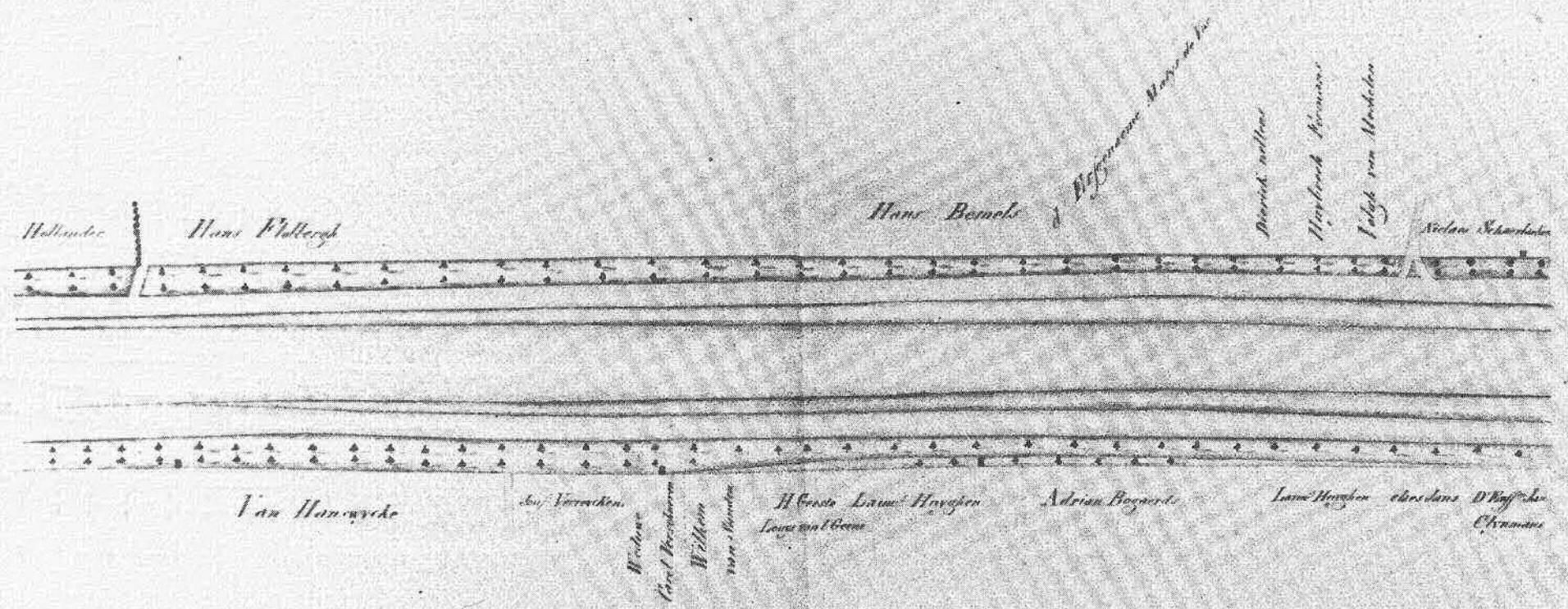
Hend. Muller

Clas Jansens

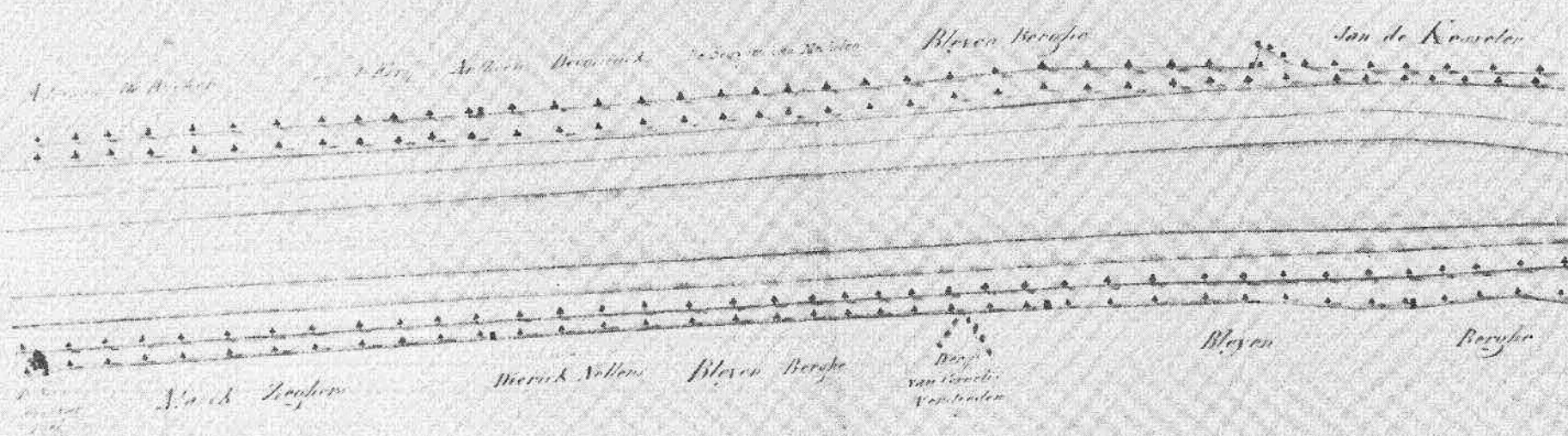
Wijgendewen Jan Clymans

Gutham van Hoorvick

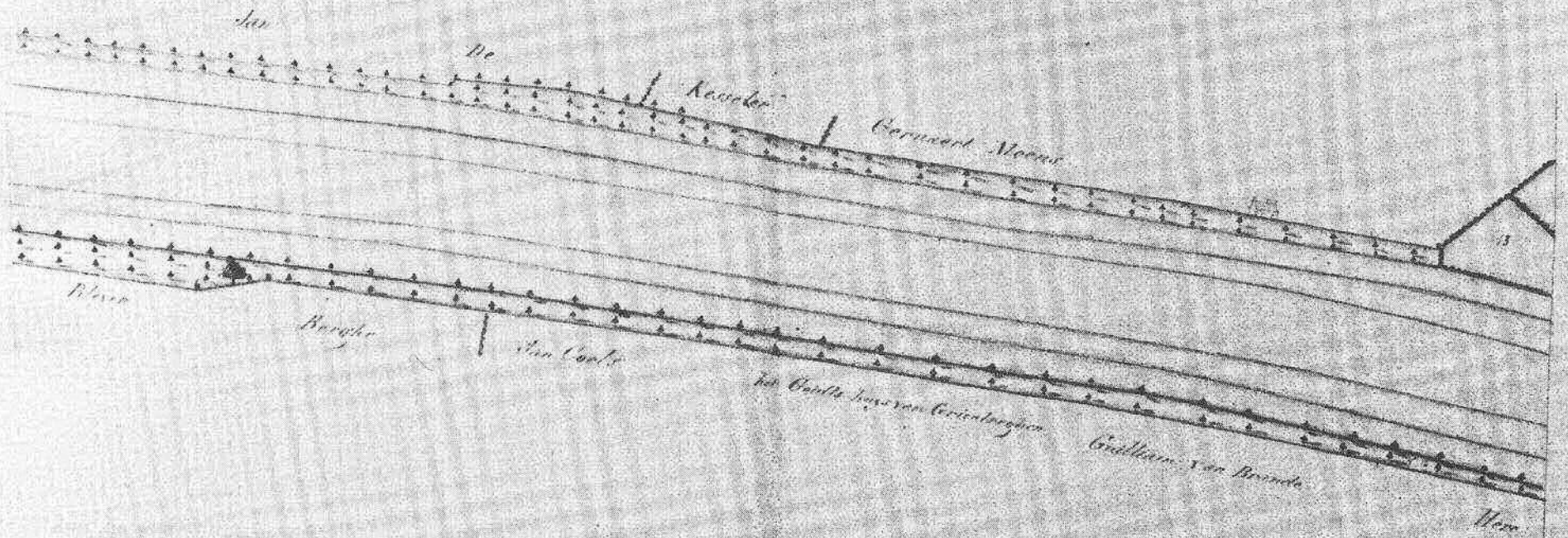
De plaats van het
in 1985 afgebroken sas

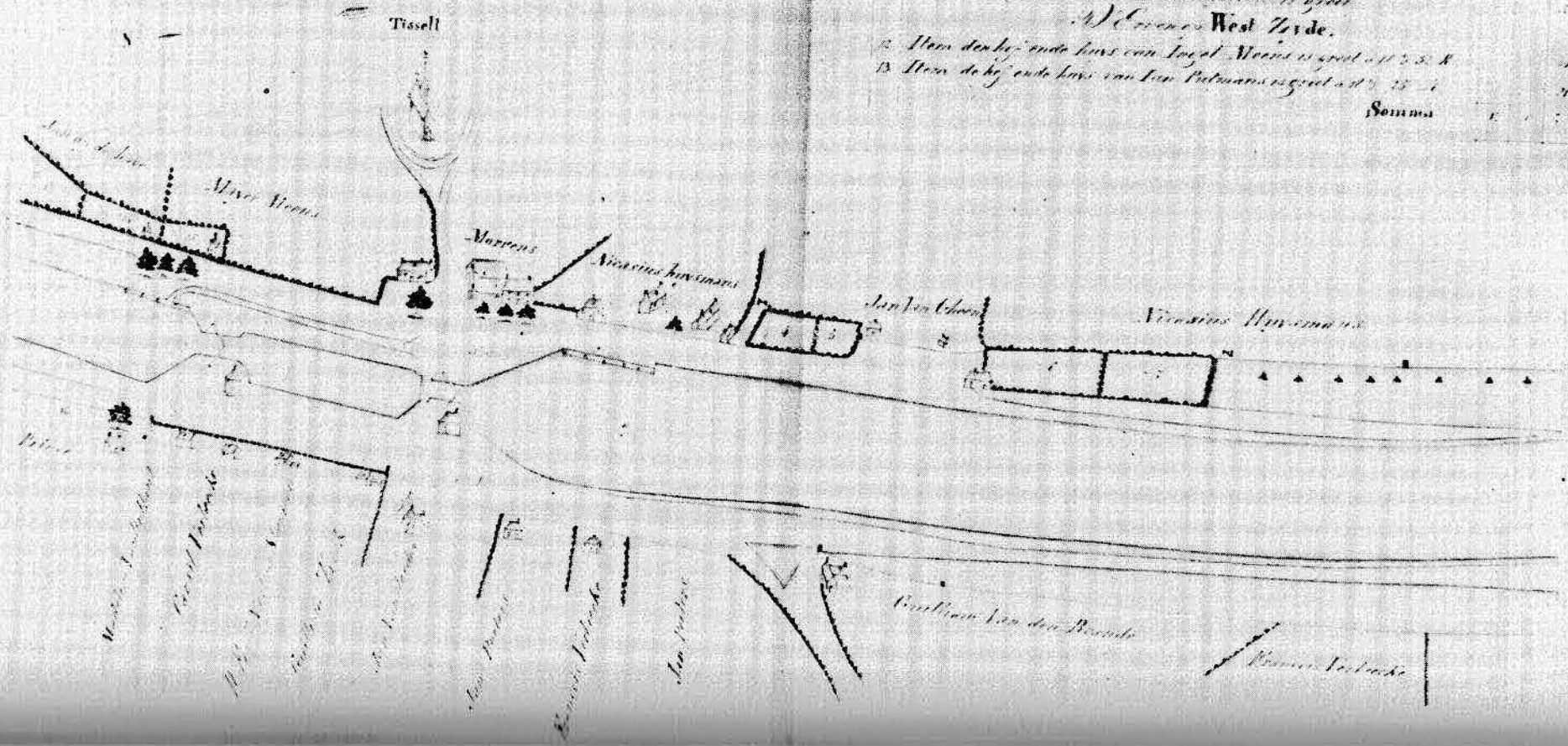
Tussen Willebroek en Tisselt

Tussen Willebroek en Tisselt

Tisselt Sas,
het toenmalige centrum
van de gemeente

De Vesting van Tusselt Humbrecht
Het vest tot aan de papule Berende
West Zyde

- 1) Item den Dyck van een lantle langge tot Thiele constant in
- 2) Item de breedte van het waer is groot
- 3) Item Oost zyde van den Dyck is groot
 en de lantle die loven daer is met sijer in
 en in Oost zyde
- 4) Item het beken van Jan van den Oostende is groot
- 5) Item door loopen den heij met het huys van Adam Jiles is groot
- 6) Item het heij en heij van francois Verbeke is groot
- 7) Item den heij van Jan van Oost is groot
- 8) Item den heij ende huys van Kwaadus Sijens is groot
- 9) Item de Cive met het Huys van Lievecht Blok is groot
- 10) Item den heij van Jan Gassen Berend is groot
- 11) Item het huys van Peter van Tusselt is groot

	R	D	R
1)	4	2	11
2)		1	15
3)	4	0	53
4)			
5)			
6)			
7)			
8)			
9)			
10)			
11)			
West Zyde			
12)			
13)			
Somma			

West Zyde

- 12) Item den heij ende huys van Jozef Weens is groot
- 13) Item de heij ende huys van Jan Putmans is groot

Nu volgt het Sas van Tissele Humbeecke
Verder tot aen de Capelle Brugghe

West Zyde

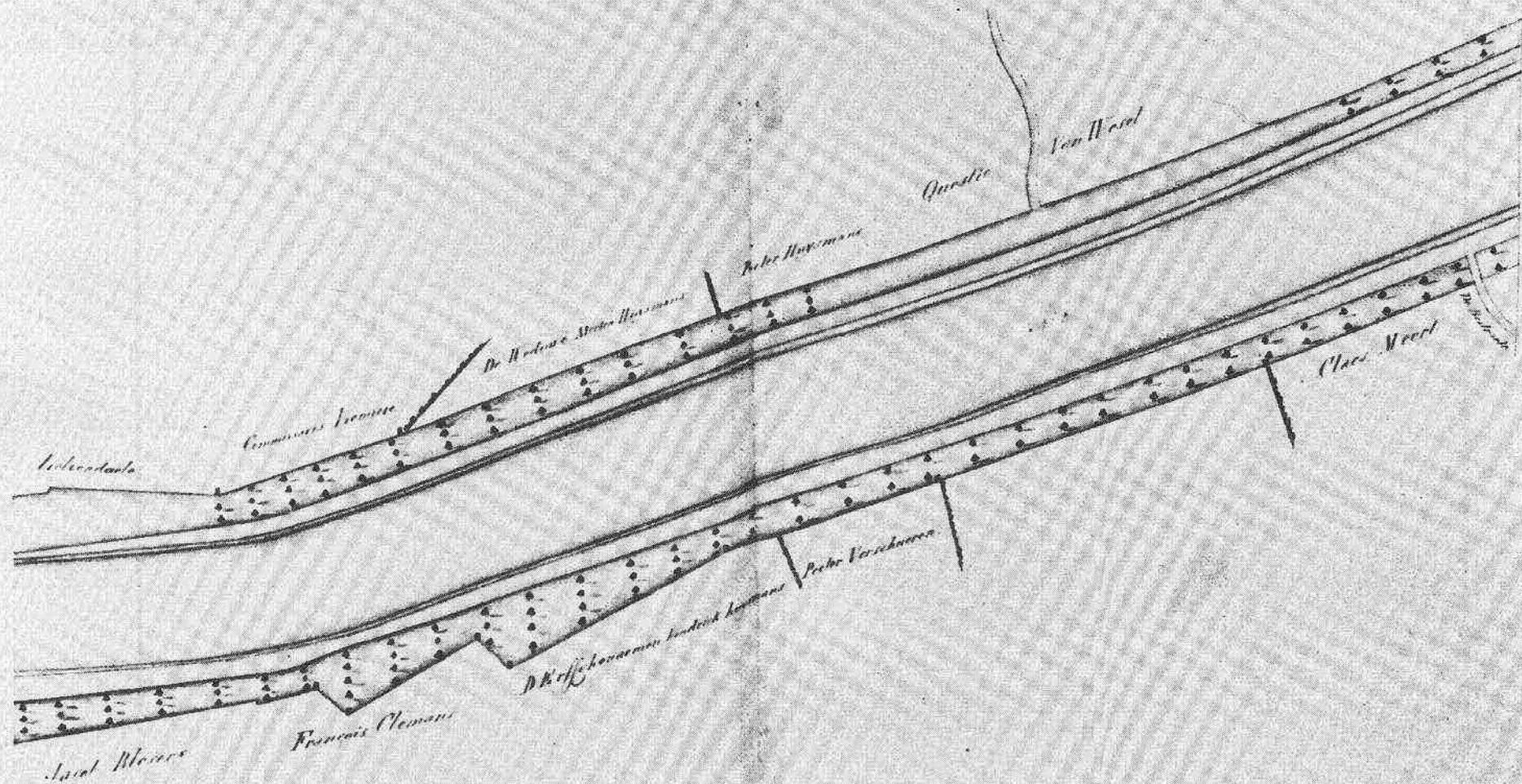
	B	D	R	K11
N 1 Item den Dyck van aen Capelle brugghe tot Tissele consisteeert in	4	2	31	
2 Item de Suyverheit van het water is groot	7	3	15	
3 Item Oostzijde van den Dyck is groot	4	0	52	
Nu volghen de Erven daer op uytghegeven zijn Oostzyde.				
4 Item het hofken van Jan van Wingaerde in groot			7	
5 Item daer leghden den hof met het huys van Adam Tote is groot			8	
6 Item het huys en hof van François Verbeecke is groot			21	
7 Item den hof van Jan van Oost is groot			21	
8 Item den hof ende huys van Ricardus Gossens is grot à 18,5 27R			23	
9 Item de Erve met het Schuere van Iné van den Blyck is groot 18,5 4R			38	
10 Item den hof van Jan Gossens Brugh-houder is groot 18,33 R			27	
11 Item het huys van Peter Van Ruytevelt is groot			3	
D'Erven op West Zijde				
12 Item den hof ende huys van Ingel Moens is groot 18,33 32R			44	
13 Item den hof ende huys van Jan Putmans is groot 18,33 25R			28	
Somma	17	0	7	

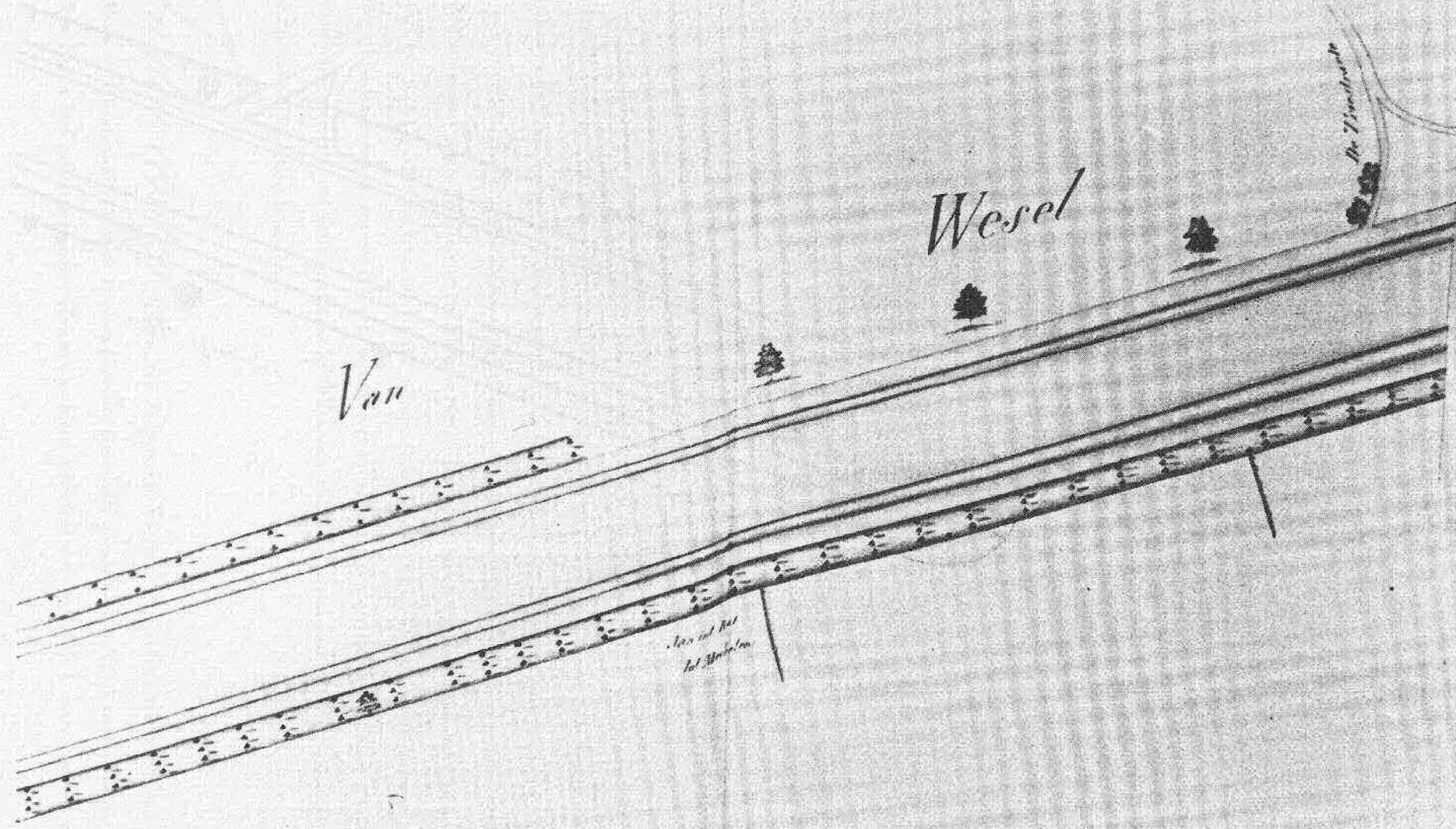
Alle de welcke voors. partye zyn by my ondertekenen gesworen Landt meter van syne Mat(Majesteit) gemeten ende ghecarteert geweest in 't jaar ende 1661 Naer de Tellinge van de paelen ende syn gemeten met die matte van 20 voeten Brussele, beloopende saemen die quantiteit van

B D R V
388 2 38 1620

Was geteeckent lean de Rofroissart.
1663 may 22

De bocht naar Kapelle-op-den-Bos

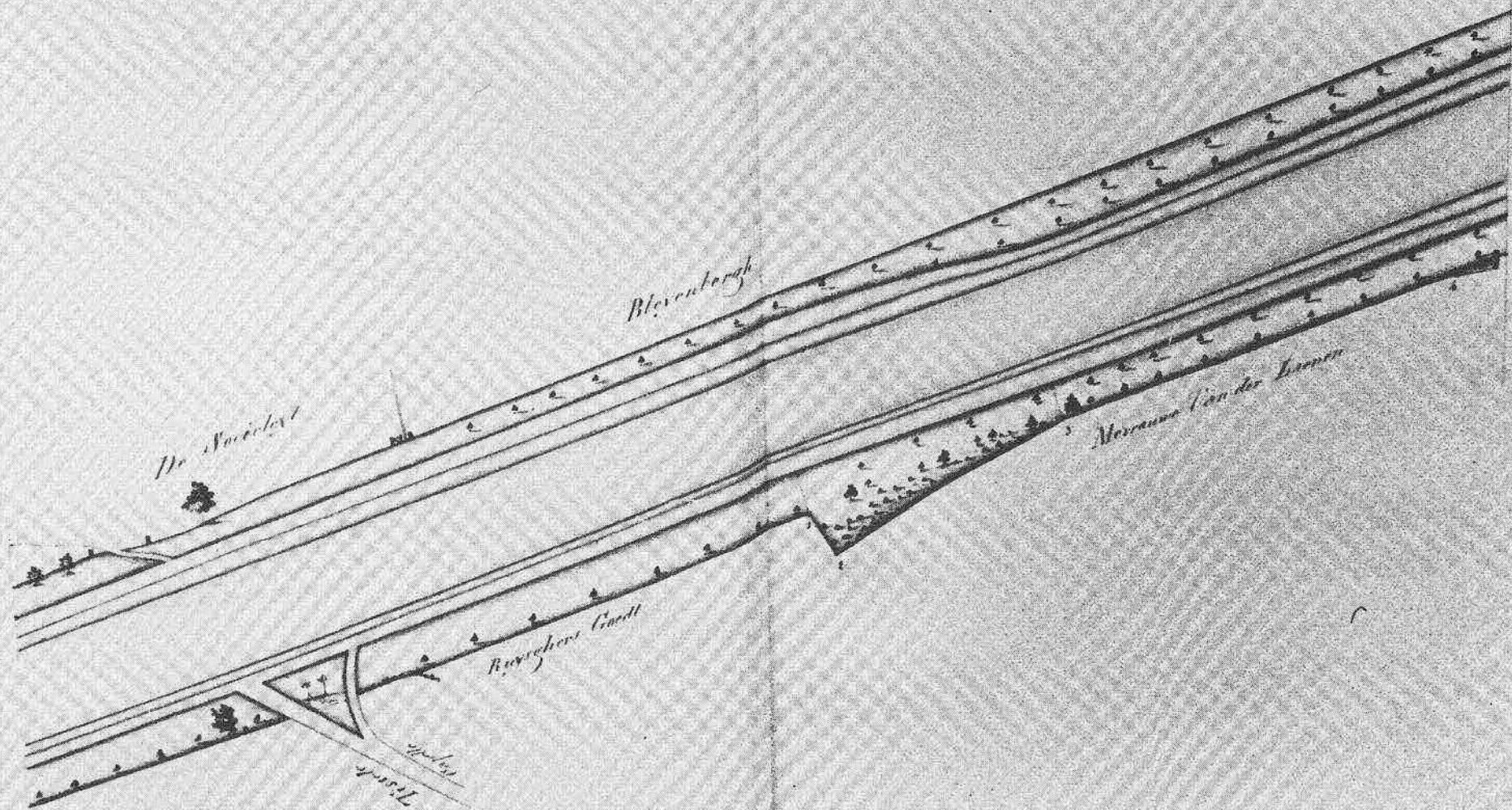

Van

Wesel

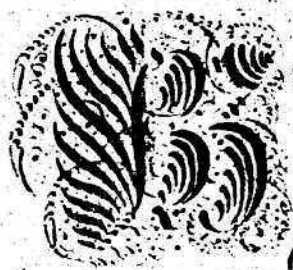
De Vloedmaet

Van het Rijk
tot de Vloedmaet

De grens met Kapelle-op-den-Bos

Jurisdictie van Cappellen Oplenbosch.

Wij Jacques van der Wede

ende Genaect Orone Schepenen der Banche ende verheyl van Cappellen Oplenbosch Doen Conde allen den genen die dese letteren sullen sien of horen lesen dat op ten daech van beiden datum van desen voor ons ende voor Jan Pultemans Substituut Mever van Sr Ferdinandus heyne onsen Over Meere comen ende gecomparsert sijn in vrome personen heer Jacques Philivus de Donselberge Ridder heere van Dehauenberge Baronck als onse Bergemeester ende Legationaer des Super Intendent vande Schinaect van Brusselle Item Sr Jan Dorbie ende Sr Antoon heynens beyde Aelmecsters der selver Schipraect benoemend mit Jan Dierckhout gescreven Santmeter om naer bescreven te mogen doene volgens de commissie vande heeren Welshouderen vinnelreke Stadt Brusselle in date w^d: onderteekent van Hans onse Meere ende Schepenen getbond ende gebreken verstaekende dat wy benoemend de voorscreven heeren gecommiteerde souden gelieven te waeren om binnen onse Jurisdictie van Cappellen Oplenbosch Laner den Oock van de woest Schipraect te sinnen ende stellen de naer bescreven vaer sinnen dienende tot uytberdinghe oft separatie van den Oock tegens de goederen oft cassien daer tegens aen liggende alles tot eene conservatie ende justicheit van de woest Schipraect als vanculliere gegerde commende oft paelende legens den woest Oock hier toe oock behoorelycken sijn geroepen ende gedaegt gervicht door den Over Pultemans gelveck by ons heeft gescateert op stellen van elcken besimderde paer sinnen om naermaect by vman den geene Ignoratie gespatendert te worden.

In den eersten hebben wy Meere ende Schepenen mit onsen vanden vordienenen heeren gecommiteerde ons gtransportert op de woest 3de van Cappellen Oplenbosch gaende naer den Triest ende aldaer tegen d'eerste oft goet van Heuen Toek gestelt den eersten blauwen postleer geteekent mit letter **B** en **V** naer doen by ons gebou

van Commandeur door het affstemen van synen heer ende Meester noch seker niet en begeert te content
int sellen oft stellen van de voorn pacl steen voor ende aller de voorn commandereye sal wesen verstant
genen Meester ende als dan te mogen doen *pro et consilio* vordereende voort tot nullityt soo ver
men soude verstaen tot stellen van de voorn paelen voort te proceederen versuecken van dit ve
elacten Acte van hem te dienen daer ende alsoo hy te raede sal vinden te behooren Den heere
Diver Intendent verclaert dat soo verre de voorn commandereye enige vordereende hebbende by het sel
van selve paelen sijn te lachten in sijn geheel so wanneer sijn dunct geinterresseert te sijn accord
de sijn daer af acte om ette.

Item is den sevensten pacl steen gestelt aen deynde van het buyt toebehoorende Jousff van
der Ee die Correspondierende is recht op i buyt daer vetter de veechier woonende.

Item gestelt den achsten pacl steen ontrent het scheiden van de goederen van de voorn
Joussiau van der Ee ende de Commandereye van Pilsenboch.

Item daer bereffens acht ofte negen voeten van voorn pacl beneden int boecken is gestelt
eenen Winen Paclsteen wende den negensten hier toe is oeduyt de voorn Jousff van der Ee die door so
Wachstalle heeft verclaert daer sijn te consentieren.

Item gestelt den tzienden pacl steen tegen het goet van Dillis van Erek sijn sijn van h
Dirle woonende tot Mechelen accorderende op de voorgaen witten pacl partye is toegeopen ende ge
dit ante.

Item gestelt den elfsten paclsteen vrent het beginsel van het bosch toebehoorende Joob
Nussele accorderende op den voorgaen pacl present den voorn van Nussle die daer inne heeft
geconsenteert.

van Bleyenberch accorderende op den heym ende voor gesselden wael daer Inne die van Bleyenberch hebben geconsenteert.

Item den vierden paelsteen is gesselt tegen het beginsel van het goet van missenbroeck accorderende op den voorgaenden paelsteen.

Item daer benessens acht oft negen voeten in een hoecsken is gesselt enen witten paelsteen.

Item gesselt enen blanwen paelsteen tegen het huys van deiffgenamen Wylen Goeraert van den Briande commende op sbeeren straete die **Linea Recla** is accorderende op den witten paelsteen hier vooren tusschen welcke waelen sijn commende de goederen van wouff commandere ende den Advocaat Mourissens die hier toe insgelycky sijn gedaeght ende groeten **Ill retulit** den Meere sijn alhier present E. v. d. heere prouince van seliendael geassisteert met synen Rentmeester Voorwael die hebben verclatu te consentieren int stellen van de selue waelen.

Item gesselt den seuentsten paelsteen tegen het goet van Joë van der Ee corresponderende wech over de Mechelische straete op den wael gesselt tegen het huys van Ceitsgen van den Briande.

Item den achften paelsteen gesselt ontent het scherden van de goederen loedelocende de wouff Douffrauwe van der Ee die wech is accorderende op den voorgaenden paelsteen.

Item doort noch gesselt voor wael tekenen eycken boom staende tegen het goet van Gillis van Erek getreckett mette letter **B** ende **C**.

by den Meyer ende by ons Schepenen geswooren elyne Sleentkens volgens het oudt gebuyck, accorderende **Recla Linia**, op den paelsteen gestelt by Meyer ende Schepenen van Biffelt op den boeck van Triestacte hier toe is den voorst Dinen **Jos** gedaeght per den Meyer *ul retulit* den selven Sleenen Joos heeft hier Innt geconsteet.

Item daer benessens In den boeck tegen het boefch toebehoorende Jo. Agata van Laen naer de Cermonien als voer is gestelt eenen witten paelsteen.

Item gestelt den derden paelsteen tegen het goet van de voornomde Gouffrauwe van Laen corresponderende recht op den voorst witten paelsteen.

Item den vierden paelsteen is gestelt noch tegen het goet van de voorst Gouffrauwe Agata vander Laen accorderende op den derden blanswen paelsteen, de voorst Gouffrauwe van der Laen hier loegeroepen ende gedaeght binnen Mechelen *ul retulit* den Meyer.

Item is gestelt den vyffden paelsteen tegen het goet van d' Cessgenaelen van houe oner de Commandere van Piffenborch corresponderende op den voorgaen paelsteen behoudeleken dat tusschen beyden is coovende een deve boeckken alwaer in den boeck van seker Water in esken is gestelt eenen witten paelsteen wotende de sellen tusschen welck paelsteen syn commende de goederen van d' Cessgenaelen de Jan de Moor paelen is loopende eenige comote sal gewolyht worden **Linia Recta** op den ouden heym hier toe syn de voorst Cessgenaelen de Moor ende den heer Commanden van Piffenborch gedaecht *ul retulit* den Meyer.

Comparuende alhier voor ons Schepenen D. Lobrecht heymans Secretaris vande Commandereye van Piffenborch die verelaert Alsoo Jeen woordich de Commandereye niet en is versten

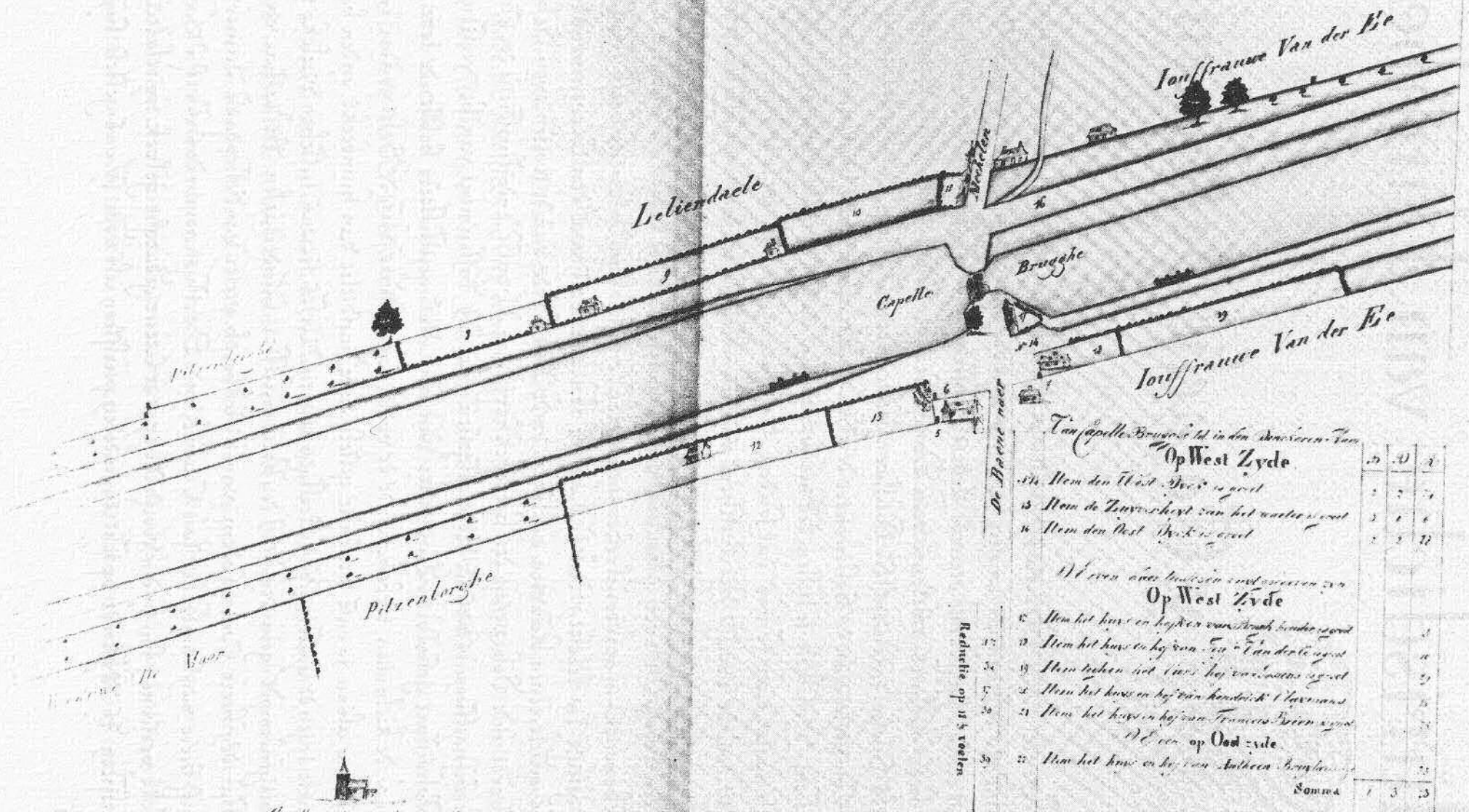
Wissel by S. Jaspars & Wessel.

Geijtelijck mijs gecoyen ende gemenweent is geweest sekeren pactsteen die by
Meyers ende schepenen des Vorstijck van Cappellen Oplenbesch ende Banca-
denck ten Vermecke van Heere Super Intendent ende Venturis van schipraen
des stads van Brussel op den 20 Augusti van Jaere 1688 was gestelt geweest
op de Oion zyde van de selve schipraen legken de kiestraete daer om
lussen den voorst Heer Super Intendent ende Venturis ten eendere
en des vorst Jaspars van Wessel ten andere zyden In den Souverainen
Raede van Brabant solennel proces was gemenweent geweest
In materie van reintegratie daer Inne den voorst van Wessel by vinnia
dissinlicke van den vierentwintichsten May ten leden onderstecken
de Jere is gecondempneert den voorst pact steen by hem gemenweent
behoorelyck te reintegreren met absolute solenniteyten als den selven te
voeren by de vorst Meyers ende schepenen was gestelt geweest conforme
opene brieven van reintegratie by den Hone aen de vorst Heeren Super
Intendent ende Venturis geaccordeert op den 1 henden Junij. oock
ten leden onderstecken delten ende geogelt met sijne Ma^{te} segele in woden wode
daer onder mijs hangende See is dat wy Meyers ende Schepenen des vorst
Bancke van Cappellen Oplenbesch ten Vermecke van vorst Jaspars van Wessel
naer vermoegen van sekeren procuratie ende Authorisatie ons by den selven gegeven
volgens den Instrumente daer af gepasseert sinnen des stads Brussel

voor den Notaris Maillot ende sekerer getuyghen op den dertichsten Jan-
uary leest leden ons opbeden den Derten februarij XVI honden dnyensotich au-
dermael hebben getransporteer te plaetse contenticus ende aldaer te presenten
van Heere Jacques Philips De Doygelberghe Ridder Heere van Schaer-
berghe ende Super Intendent van de voors^{te} schippraek van Brussel, Sieur
Hendrick de Bruyn ende Sr Nicolaes Bronckman respectie Rentmeis met
assistentie van Mr Jan Roswiddart genoren Landmeter in volvoeninghe
van der voors^{te} vommisse den voors^{te} Paolsteen andermael hebben gestelt op de Oir-
zyde van vaer legbens de kiestraete al waer hy te vorens heeft gestaen ende
dat met de gewoone semonien daer toe gerequireert ende in kennin-
der Waerheyt hebben wy meyer ende schepenen hier onder genocemp daer
van dese acte laeten depercheren onder de signature van onsen grefier om te
Aldus gedaen tot Capellen optenborch op den Derten dach van februarij XVI
ende dnyensotich Coram Jan Pillemans Meyer Geraert Sybens Jan
van Landbruck schepenen ende mij present als Grefier quod attestor
Sr Jan Ruene.

Kapelle-op-den-Bos centrum

Capelle Brugge.

Van Capelle Brugge tot in den drommen van

Op West Zyde

14	Stem den West dyck is groot	25	10	3
15	Stem de Luyverheest van het water is groot	2	7	7
16	Stem den Oost dyck is groot	2	1	6
		2	5	12

De even altes bestien en met wasser van

Op West Zyde

17	Stem het huys en kopden vanden dyck onder groot			3
18	Stem het huys en kopden van den dyck			11
19	Stem het huys en kopden van den dyck			2
20	Stem het huys en kopden van den dyck			15
21	Stem het huys en kopden van den dyck			12
				33

De even op Oost zyde

22	Stem het huys en kopden van den dyck			12
				13
				25

Somma 1 3 25

Reductie op 12 5 roeden

Capelle op den Bosch 43 roeden

Jurisdicctie van Humbeke.

y Cornelis de Grene

Meyer Jan Geerens. Voeter verbestelt Jacques Cloots ende Michiel van
Lumbeke Schepenen. Joncker Colmas Le Coeq. heere van Wulverghem Humbeke & Doen
condt eenen Jgelreken die dese Letteren sullen sien. off hooren lesen. Dat commen sijn door
ons heer Jacques Philips van Dongelberghe Ridder heere van Schanenberch. Bronck
& als Supper Intendent. S. Onshoen kerens. ende S. Jan Dorsbis te sijnelme Bentins van
den Comptoire van de Schipvaert der Stadt Brussel. ende hebben ons Schepenen boungen
versocht Welckelc te stellen die nieuwe paelen op de vortste Limiten van de Erstue der seluer
Schipvaert daer sijn ons dat souden Designieren. voor so vele de selue Schipvaert is passe-
rende door de voorsz. heerlyckheit van humbeke daer toe de promietariffen sijn gedaeght
ende gevoenen Feder manieren naer beschrienen. welcken volgende sijn de voorsz. waer steenen
by den voorsz. Meyer gebannen van t voorsz. Heeren wegen in presentie van de voorsz.
Schepenen in gewoonelicker manieren. ende elckey Schepene heeft sijn steentken. daer
by geseghet sijn leechen dat sijn daer by sijn geveest voor den loecomnenden lude. Verst
sijn gestelt eenen blauwen paelsteen op de West side van de voorsz. Schipvaert. by
Meyer ende Schepenen. der heerlyckheit van Meersch. ende Jurisdicctie der seluer heerlyckheit.
welcken naelsteen is wesende techt afgaen met het Instrument van het vechten door M. Jan
de Polvoistart geswooren Lantmeter van sijn M^{te} geattificeert hebbende totte voorsz. bepaelin
Laney de kichpulten toebehoorende de voorsz. Comptoire van de Schipvaert tot sekeren ander
naelsteen alnu in onse presentie gestelt op de Jurisdicctie van humbeke. onden boeck van de galge
Straete tegen de godderij van Derstgenamen Mooses sietens. tusschen Welcke paelsteenen sijn
de naeygenompe gelanden. Verst der heere Guesier Gindertaelen. Di Gaspar van Wonsle S. J.
holla. den heere Commandeur van pitzenboich. peeter van Schepdaele Lameys Vanstent der
voorsz. heere van humbeke. Jan Crabbe. ende Derstgenamen des voorsz. Mooses sietens all
welcke verfoonen sijn by den voorsz. Meyer de Grene gedaeght gelveck by seluerde. welcken door
paelsteen is wesende op sekeren anderen paelsteen als voor by ons gestelt sijn verbaert op dan

tyde van de voors. galgesstraet aen den muur van den huyse van Bernaert Jierens Die hi hi
vander seluen paelsteen heeft geconsenteert.

Item alnoech gestelt sekeren anderen blauwen paelsteen aen de steensevassstraete voer Sint
Maeris op de selue tyde welken paelsteen corresponderet op den voors. paelsteen gestelt aen
huyse van den voors. Jierens tusschen welcke twee paelsteen zyn liggende de naer genoe
gelanden teert den voors. Bernaert Jierens De vromwe Kuthoen van den Brande Daestgen
men peeter de Breucker Christiaan Steuens Alle welcke voors. personen totte bepaeling
sijn gedaecht voor den voors. Meere gelvek by alles voor relateerde ende gecompateert zy
Guille de Breucker heeft Dide. Bepaeling geconsenteert.

Item op Maeris Sint Maeris vervolgende ende op de selue tyde heeft waeris alnoech gestelt
eenten anderen blauwen paelsteen aen deen seide van de Craucke straete corresponderende op
voors. blauwen paelsteen gestelt als voor aen de steenschipstraete tusschen welcke twee pael
steen sijn de naer volgende gelanden teert Derisgeraemen Guilliaume Seemans Deit
van Wylen den heere Doelvir Moertens die welcke tot stellen van de selue paelen hebben gee
sentieert in onse presentie Welken paelsteen aen de voors. Craucke straete is corresponderend
op sekeren anderen paelsteen by ons alvoor gestelt op dander tyde van de selue Craucke
tegen over het Clooster goet van St. Elisabeth op den Dorch Dier binnen Brusselle Welc
voors. blauwen paelsteen is corresponderende op sekeren witten pael steende aen de goeden v
den voors. Cloostere van St. Elisabeth.

Item is t honte presentie ende ontstaen als bouen op de selue tyde aen het goet van
Elisabeth in Brusselle alnoech geplaat sekeren anderen blauwen paelsteen Den welcken
vriende Linie recht op sekeren anderen paelsteen by ons gestelt aen de huyse van juone
vilde daer de Jurisdiction van Lumbecke ende Grimberghen seiden den op de selue tyde
de voors. Schepvaer tusschen welcke paelen allere gekaen is het goet van het Goidthuyse
St. Elisabeth binnen Brusselle die instellen van de pael genover hebben geconsenteert.

*Andere Paalgenoten gestelt
op de Oost seyde van de voor-
scheeren Schipvaert.*

Terst hebben geslant naar voorgaende Manningsst ende andere Dolemanskercken ende
ter verlicke als voor sekeren anderen blaauwen paalsteen aen de goeden van den heere Graue
van Grimberghe conserponderende on sekeren anderen blaauwen paalsteen gestelt on de
Jurisdicte van Meyss aen den Bosch van den heere Wedvocaer Quisthout welken paalsteen
by ons geslant tegen de goeden vanden voors. heere Graue van Grimberghe West off cor-
reponderende sijnre recht tot eenen anderen blaauwen paalsteen by ons oock als voor geslant
tervnde van den bosch off goeden van den voors. heere Graue van Grimberghe bezonderlek
een cleyn hoercken van acht voeten liggende tusschen den seluen paal ende t voors. Bosch wesen-
de deel vanden Dreck van de voors. Schipvaert ende heest Sauners vander Plachmolen wesen-
de als daer toe last hebbende van den voors. heere Sint Isellen van de voors. paal
genoten geconsenteert welken lesse voors. paal is conserponderende on sekeren anderen blaauwen
paalsteen gestelt aen het goet van den Clooster van Dielegem den welken is wesen-
de sijnre recht op sekeren anderen blaauwen paalsteen by ons gestelt aen het hollants marktken
bezonderlek dat aen de goeden van Dielegem is by ons gestelt sekeren witten paalsteen
in seker hoercken van den voors. Dreck tusschen welcke twee maten ten liggende goeden
vande voors. abdye van Dielegem ende Jan Adulnes welken Adulnes Sint Isellen van
den voors. paal heeft geconsenteert.

Item hebben als voren gestelt alnoch sekeren anderen blaauwen paalsteen aen het
begintel van het goet van Van Crombuerter wesen-
de sijnre recht on den voorgaenden paalsteen
naer alsoo sijnre recht van Adulnes twee mesent on ten gesceit ende dat men niet en
Wist die daer toe roepen conserker t selue goet is questien. Zoo den seluen paal gestelt sonder
sijnre recht van hunne gerichticheit.

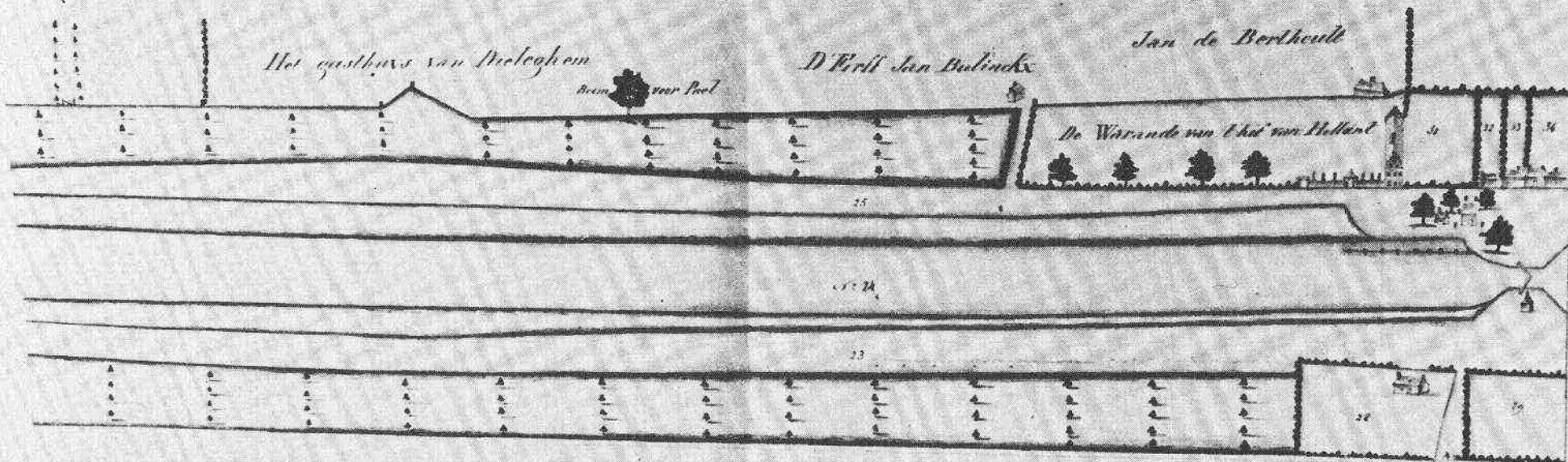
Item is by ons Meyss ende Schepenen alnoch gestelt sekeren anderen blaauwen —

maelsteen op de selve leude durt vacants aen de voorsz. gelykstraete corresponderende op den
voorgaenden maelsteen tusschen welcke twee maelen sijn gelegen de goeden Jaens Cambuisle ende
meester Jan van de Derrm die welck int sellen van de waelgenoten hebben geconsenteert.

Item is by ons gesselt eenen anderen blauwen maelsteen onder de voorsz. gelykstraete aen
den heer van Cornelis van Schingen den welcken vorsende ende corresponderende op sekeren
anderen maelsteen by ons als voor geslant aen de Sienhynstraete tusschen welcke twee maelen
sijn gelegen de gelanden de W^{re} Mre Meeter Tserstevens Christoffel Buisling den ouden Voors^{re}
Siamrechts enden voorsz. heere van Bumbecke welcke gelanden den heerm is toecomtende staende
tusschen konne goeden ende enige durt gegenen oft verhuende maelsteent van d'Wegen den voorsz.
Comptere Verbonde dat den Conr van voorsz. Tserstevens moesteerde in sijn geheel te bliuen
en geheel de voorsz. huerlinghen van de voorsz. maelsteent voor soo vele de sijnthoomen sijn sijn
heichadigende welcken voorsz. maelsteen by ons als voor geslant aen steenschipstraete op
de selve leude van voorsz. Schinpraet is vorsende Linie recht tot aende Straete van t' d'offre
sionenvelde gelock de Heymen ende onde plantagen van Schinpraet tegen woordelick sijn
liande tusschen welcken pael ende de Straete van sionenvelde sijn gelegen de naevolgende
gelanden Heff. Dersyenaemen van heer Doeloir Meertens ende het Cloister van S^{re} Elisabeth
in Brussel die welcke int sellen van voorsz. waelgenoten hebben geconsenteert,

Adus Wel ende Welteck gemaelt als voor naer voorgaende manisse banen vande voorsz.
maelen ende andere Welteck debnoien gesceert ende hebben de voorsz. heeren requiranten verdocht
dese tegenwoordighe Aete om hem te dienen daer ende alsoo sijn die wren dernecke als voor
hij hebben geaccordeert Dits alles gedaen ende gewaesteert binnen der voorsz. heerlyckheit
van Bumbecke op den achten twinghtien Augusti 1588 ende is dese geconsenteert in onse Dekenere
Requisiere sy onser gewoene Gerecht die dese Aete heeft onderlij *inquit* *attaler* *de* *Stebmolen*.

De Meuse in Humberk 1. 1.

*D'Erve van in den Donckeren Ham tot op de
Brugghe van Humbeek op Oost zyde.*

	B	D	A
36 Item by den Donckeren Ham d'Erve in huse van Seltus Bruwenhul is groot 12 0 0			53
37 Item de Warande van t'hoj van Hollar mette Erve daar aen is groot	1	2	2
38 Item de Erve en huyske van Nicolaes van Gistel groot			1
39 Item de Erve ende huyske van Jan de West is groot			2
40 Item die huysen ende hoj van Peter van Scherelaet is groot			15
41 Item daer tekenen het huys en hoj van Catheluyne van Pissel is groot			11
42 Item daer tekenen een huyske onder Erve in husinge houte Peter Lantwerck is groot			2
43 Item het heek huse in huringe houte Nicolaes Lantwers is groot			6
44 Item achter de voo Erve een huyske ghewende by Jan Han L'empere is groot			26
45 Item daer tekenen een huyske ghewende by Dietrick van Pissel is groot			10
46 Item daer tekenen het huyske ghewende by Adam Vols is groot			35
47 Item tekenen de voo huysen den hoj end huse van Pieters Swaerts is groot			2
Somma	1	2	6
			266

Brug van Humbeek

Handwritten notes at the bottom left of the page.

Handwritten notes at the bottom right of the page.

11 Item door loopen het huyske behoudt te Adam Vete, is groot 100

12 Item loopen de veen huysen den heere van van Philips Gowerde, is groot 250

Summa	1	2	3	250
-------	---	---	---	-----

De Vijver d' Olyf gort
Oost zyde

- 11 Item een Cere van het huys van Grooten van Dingen gort
- 12 Item een Cere behoudt in huyske van Grooten gort
- 13 Item door loopen een Cere in huyske van Grooten van Dingen gort
- 14 Item een Cere ende in huyske in huyske van Grooten van Dingen gort
- 15 Item een Cere in huyske van Grooten van Dingen gort
- 16 Item een Cere ende huyske in huyske van Grooten van Dingen gort
- 17 Item het huys ende he van Grooten van Dingen gort
- 18 Item een Cere met een huyske in huyske van Grooten van Dingen gort
- 19 Item den he metten. Huys van van Grooten van Dingen gort
- 20 Item de Veten Wrede behoudt te den heere van van Grooten van Dingen gort

Summa

11 Item door loopen het huyske behoudt te Adam Vete, is groot 100

12 Item door loopen de veen huysen den heere van van Philips Gowerde, is groot 250

13 Item door loopen een Cere in huyske van Grooten van Dingen gort

14 Item door loopen een Cere in huyske van Grooten van Dingen gort

15 Item door loopen een Cere in huyske van Grooten van Dingen gort

16 Item door loopen een Cere in huyske van Grooten van Dingen gort

17 Item door loopen een Cere in huyske van Grooten van Dingen gort

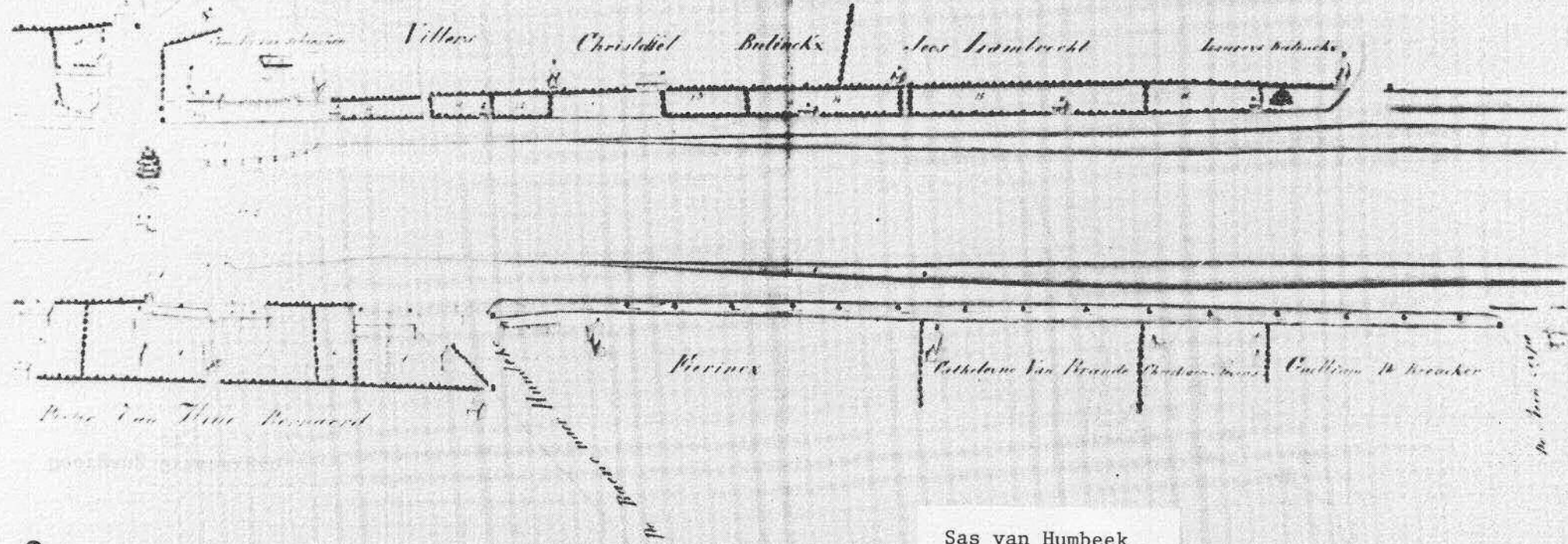
18 Item door loopen een Cere in huyske van Grooten van Dingen gort

19 Item door loopen een Cere in huyske van Grooten van Dingen gort

20 Item door loopen een Cere in huyske van Grooten van Dingen gort

Summa

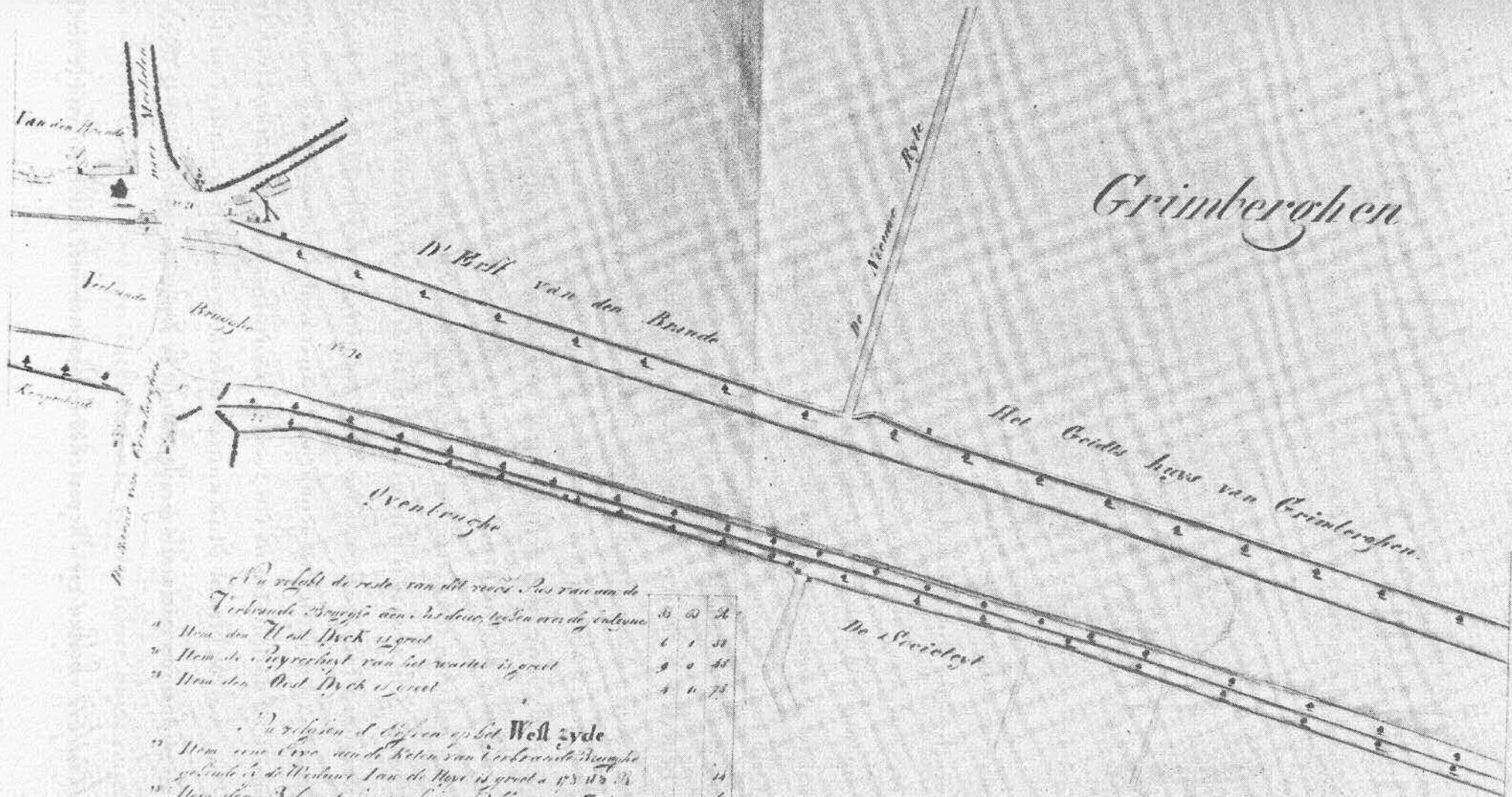
Het Sas van Humbeek

Sas van Humbeek

Doorgang Grimbergen

De verbrande brugge van den Brucke tot de oestbrugge

1	Van den West Dyck 12 groot	6	1	30
2	Van de Ryrecht van het ruyck 12 groot	9	0	48
3	Van den Oest Dyck 12 groot	4	1	72

De verbrande brugge op het West zyde

4	Van een Lieve van de keten van Verbrande Brugge gebouwt in de Weidant van de Hoyt 12 groot a 173 1/2 R	14		
5	Van den Sol met sijns te by van de Verbrande Brugge	6		
Weggen op het Oest Zyde				
6	Van het sijnke met het sol van Brugge onder het Verbrande	20		
7	Van den Sol van Berneest Verbrande 12 groot	1		
8	Van den Sol met sijnke van Aken van Boven 12 groot	14		
9	Van den Sol van Sulliam van Sathem groot	33		
10	Van den Sol van Peter van Gysel groot	1		
	Somma	26	0	74

Verbrande brug te Grimbergen

Jurisdic tie van Vilvoorden

llen der generen die

dele Letteren sullen sien et hooren lesen, Joris vriesch, Geeraert Mommaert, Hendrick van Boerenbick, Jan de heldt, Cornelis van ham, Joelant Quilkbout ende Andries Michiels' rebractine Dorgbuis ende Schepenen der Stadt van Vilvoorden, Doen te Weten dat wy heden datum van desen vote ons ende Jonck' Signatus Albertus herens heere van Deharlenberge onsen Meere comeney ende gecompareert sijn in proppre persoonen heere Jacques Philips van Doudelberge Ridder heere van Doudelberghe Dehaenenberghe, Adionck elck' ondt Dorgmeester ende tegenwoordich Duxer Intendent van den comstoire van de Schipvaert de Stadt van Brusselle Item D' Jan de Vlueck ende Hendrick de Duyn Rentmeesteren van den voorsch Comstoire beneffens Jan de D'hoofstact getwooren Santmeester om t gene' naechschienenen wordt te mogen doen geante rilsceit hende by de heeren Drechtbouderen der voorsch Stadt volgens de Commissie daer van sende van der date 28 Juny 1657, geteekent w. van Laust, ons Meere ende Schepenen gethoont ende gekleken, Versueckende dat wy beneffens de voorschienenen heeren gecommiteerde souden gesieney te vaceren, om binnen onsen Jurisdic tie van Vilvoorden lant den Drek van voorsch Schipvaert te selen ende stellen de naechschierenen waeltsteenen die niet tot eene eyscheverdinge oft scaxaratie van den Drek tegen de goeden oft eysnen daer tegen' aenlyggende, alles tot eene' consernatie ende gerusticheit van de voorsch Schipvaert als particuliere gegorede commende' oft paclende tegen' den voorsch Drek, die hier toe boeck behoort sijn ugeroewen door Jan van der Stricht Stadnuncipe gelyck by ons heeft geschateect opt stellen van elken behuenderen paeltsteen om mermaels geen Ignorantie by Jemanden gepretendeert te Worden.

In den Leisten hebben wy Meere ende Schepenen met ontsien van de voorschienenen

heeren gecommiteerde ons getransporteerde op de West zyde van de Schipvaert ende aldaer gestelt
eenen blaauwen paellsteen aen de wey oft hempt van die van den gasshuysse den welken correspondeert
recht op den paellsteen staende aen het goet van Jan de heldt geteeckent mette letter B.V.

Item gestelt eenen paellsteen aen het backhuys van Jan coel den welken correspondeert
op den paellsteen gestelt aen de Brugge liggende voor den huysse desselvs Jan Coel.

Item gestelt eenen paellsteen tegen over de poorte van de schuere van den seluen huysse denwelken
correspondeert op eenen witten paellsteen den welken gestelt is vier voeten van den seluen huysse
corresponderende op den Stryl van de poorte van de selve schuere

Item gestelt eenen blaauwen paellsteen aen de goeden van Antwoen. Hier correspondeert op
den hoek van t goet van Myn heer Daniels den welken correspondeert op den nieuwen
gestelten blaauwen paellsteen aen de goeden van Myn heer Marcq.

Item hebben geniticeert de Leybecke sekerdende de goeden van de voors. Schipvaert
ende de goeden van Jacques van Bruelske over synen swager.

Item van Jan Schippers over Jan van der quebte.

Item heer Jan Monmaerts over Lallemand.

Item van die van Poideuclouster.

Item van Myn heer van heclae.

Item van die van den gasshuysse

Item eenen paellsteen gestelt in de plaets van der huysse genoomt de senteyne toekawa
rende Zeven Torden tegen over dachter poorte van den seluen huysse correspondeert op
der naenelganden paellsteen staende op den hoek van de weyde tegen het galge velt.

Nem eenen paellsteen op den boeck van de weyde tegen het galgvelt ende eenen op
weerts scherpende deffuit van de woesh Oebijpraet ende de weyde van Meven heere
Niederdyck

Nem hebben gemiltieert sekereu grecht loopende lanen den Dyck tot aen het huys van
Zantkeke met welcken gracht de aengelygen Landen worden gelyckden van den Dyck.

Nem op de Oist zyde gemiltieert den grecht scherpende het goet van de Oebijpraet ende
den goeden van den gasthuyske,

Nem gedeligniert den boeck van de kuyge liggende onder de Leyheke tegen het goet
van den h. Gheest als hier den welcken boeck correspondeert op den Nieuwen blaauwen
paellsteen staende tegen t goet van den voors. heylighengheest. Welcken maal Jo. Harnde
t Welst boeken van hof van den seluen heylighengheest.

Nem gestelt eenen blaauwen paellsteen scherpende de voors. Oebijpraet ende de
goeden van Mebrande van ter Cammeren volgens den ouden heym ende heff de
voors. vranwe toebehoorende tot aen de goeden David de Blaer. alwaer op den boeck
der seluen goederen tegen de heke commende van onder de vaet gestelt is eenen gelycken
paellsteen geanguleert Durt Oist Weest naer de Sinne,

Nem van aen den voors. paellsteen loopt den voors. Dyck lanen de Sinne tot aen de
goeden van heer Jacques philips de Dangelberghse Ridder heere van Dangelberghse t
alwaer gestelt is eenen gelycken paellsteen.

Nem van aen den voors. paellsteen wordt den Dyck gelyckden van gelanden
te weten t Gwidshuys van Toode Clouster den Commandeur van Nilsenbouich ende
t gasthuys van Dilwoorden metten ouden heym ende heff toebehoorende de voors. gelanden
tot aen den hof tegenwoordich in huere beseten by Adriaen van den Broom welcken hof
scherpende is van de goederen van den voors. gasthuyske met een ouden haeghe.

Nem van aen de goederen des vross Gattshurs loopt den Dyck lanck de Sinne tot aen de goederen van Meenanwer van Noorderdyck. alwaar beneden den heym ontrent de Sinne is gestelt eenen gelijken waelsteen.

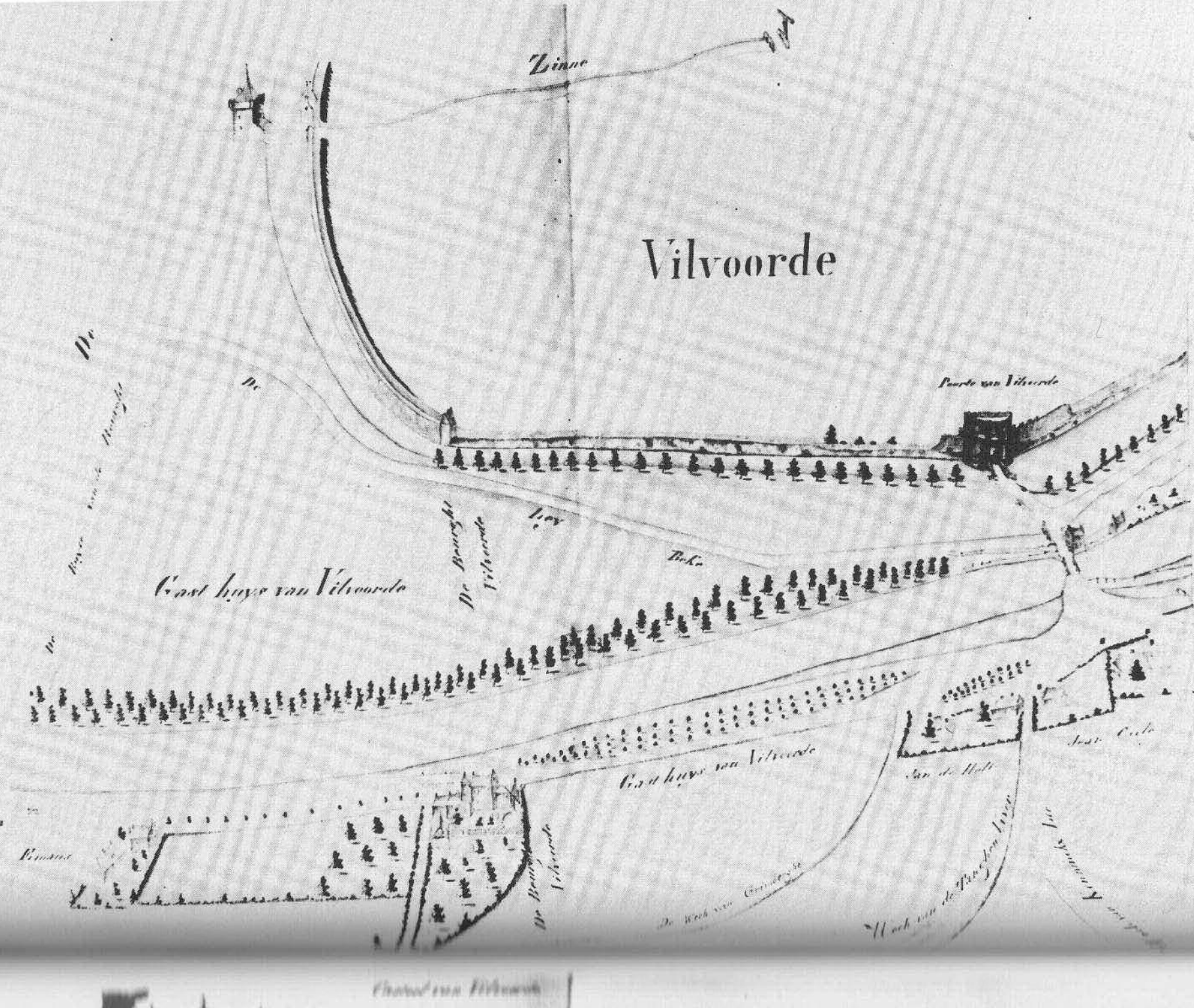
Nem tegen de selue goederen aen den boeck daer naest volgende is gestelt eenen gelijken waelsteen corresponderende Linie recht op den voorgaenden.

Nem tegen de selue goederen In den boeck naest de daer is alwoech gestelt eenen oelvocken waelsteen corresponderende op den voorgaenden.

Nem van aen den voorg. waelsteen loopt den Dyck lanck de vrosshronen goederen en volgens den honden heym ende plantagie de Schurbaert toebehoorende mits gader Lanck de goederen van het goitshurs van D^h Goedelen oock in der manieren vrosshronen tot aen den boeck van de selue weyde. alwaar gestelt is eenen gelijken waelsteen geanguleert Dux Oiff weerts naest de Sinne.

Nem van daer aff loop den Dyck lanck de Sinne tot aen de goederen van Myr hooch Beschiet alwaar op den boeck is gestelt eenen gelijken waelsteen geanguleert als den voorgaenden van Waer aff den vross Dyck wordt gescheyden mellen greebt soo verre stecke de Inuidietie van Valvoorden.

Uder gemaceet ende gestelt de vrosshronen waelsteen naest voorgaende dagement aen wien is gedaen volgende der vrosshronen relatie naest onder gewente op den boeren ende andere dactoren vand. Maent Jany sctimen hondert eenen lissch Dy wient onderreken. M. Oertienens.

Vilvoorde

Linné

Poorte van Vilvoorde

Gast huys van Vilvoorde

Gast huys van Vilvoorde

Kintout

Chateau van Vilvoorde

De Broygh
Vilvoorde

De Wijk van Combray

Hoch van de Panzen Lijver

Van de Helle

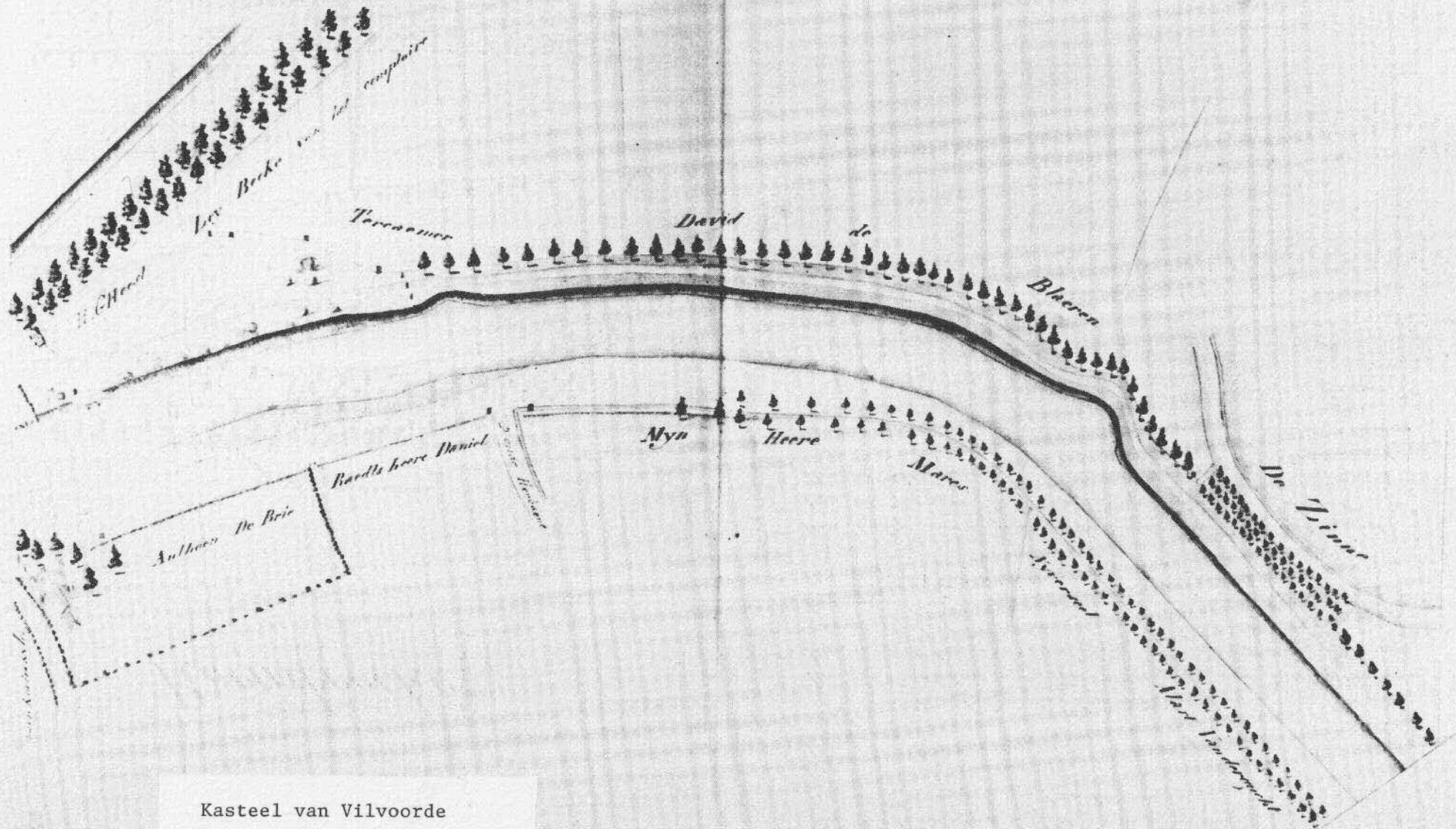
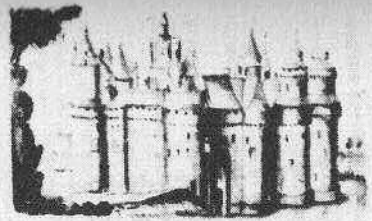
Jans Gede

De Wijk van Combray

De Wech van Grootvliet
De Wech van de Ploeg
De Wech van de Ploeg

Kasteel van Vilvoorde

Vilvoorde

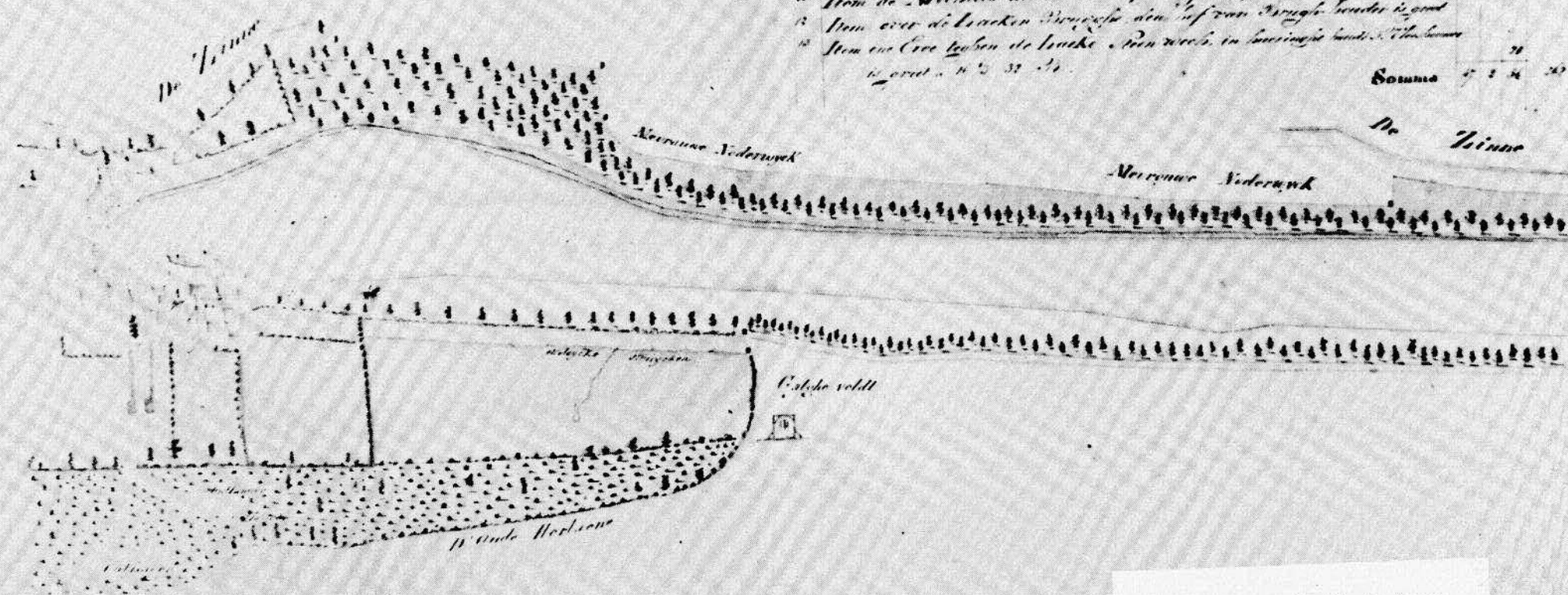

Kasteel van Vilvoorde

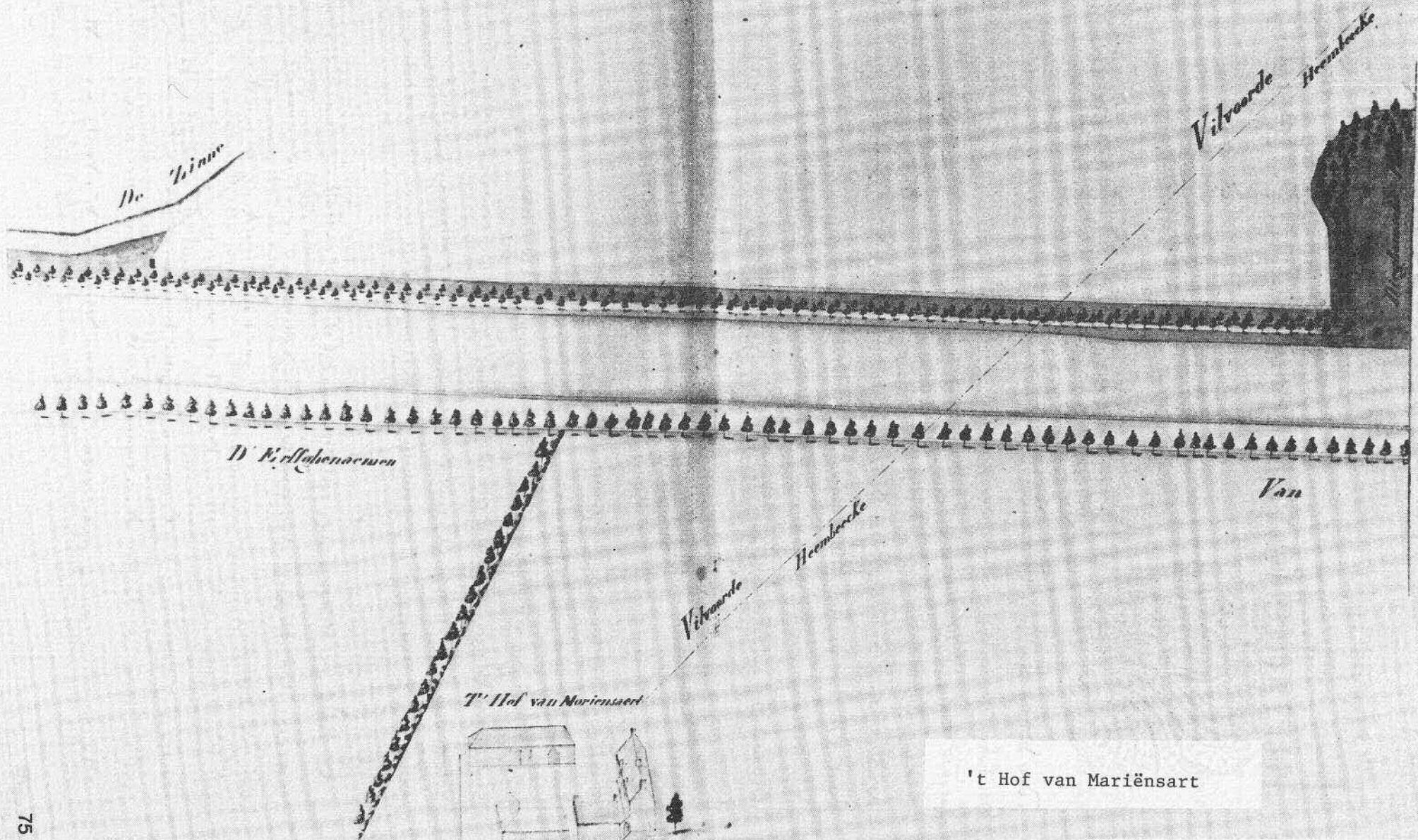
Raensbecke

Op de kaart het ene van de beide Sas van Trois Fontaines
 Zuide, en vanden Dael tusschen D'Arceval.

1	Item den West Wyck is groot	3 2 8
2	Item den Zuyden Wyck van L'Arceval	9 1 2
3	Item de Oost Wyck is groot	11 7 4
4	Item als de Looz van drie gaelen tot aende spijze vande ween se vanden kreet, we ist	3 2 16
De veldhen d'Arceval op West Zuide		
5	Item van isecten boord in den West, in hueringhe vande Anthoen Verhooen	
6	Item van stuk kempt met pried, tusschen d'Arceval van Bontone in hueringhe heudt Michael Verhoen	12 2 31
7	Item vane Cree, conent met den Krop in hueringhe heudt Hendrick van Ween	23
8	Item den landt vane de Berte van Arceval is groot	11 3 8
De Cogen op Oost Zuide		
9	Item tusschen over de spijze het kuyken van Adam Verhoen is groot	1
10	Item den Hif met de Inere van Anthoen Verhoen is groot	23
11	Item de Michiels molen met een hif is groot	1
12	Item over de kacken spijze den hif van Brough heudt is groot	
13	Item ene Cree tusschen de kacken, een ween in hueringhe heudt, d'Arceval	21
	is groot	11 2 31 21
Somme		17 2 34 20

Sas van Trois Fontaines

D' Kistkenserven

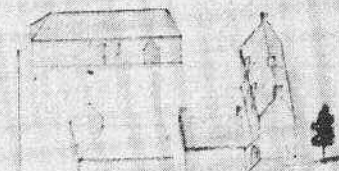
Vilvoorde Heembeke

D' Kistkenserven

Van

Vilvoorde Heembeke

T' Hof van Mariensaert

't Hof van Mariënsart

Jurisdic tie van over ende neder Heembeke

Vincent Van der Bager Meert van

Der vechen Guillian Maximans. Ende Jan de huyzen der Begheerden der Banko van over ende neder
 Heembeke, doen te velen vanden zeggelycken dat op den dach van ghyden dats desor ten Verluocke van hoer
 Margarete Philips van Donselberge Fidders grouw van Donselberge, Sijmenboras Bronck st. out Borgmeester
 vande togenwoordich Sijnerijckendont van den Conynck van Seghevaert der Stadt Brussels, Alon Span
 de Blicke, ende de huyck de Bruyn Koutmeester van voorsz. Conynck van de Seghevaert konst
 Fons M^r. van de Koutmeester grouw Lantmeester ontogone des naerbekreny jete mogon doen
 volgens de Commissie van de huyzen vobthouderon der voorsz. Staat in dats p^rby jany heldighe hender
 sonendyghlyk gesekont op van Kaut end Segheeruy alant gelaot ende geloken, verluockende dat
 wy huyzen de voorsz. huyzen gecommiteerde souden gelouen te varen om binnen alle vanden
 van over ende neder Heembeke voorsz. Janes van Dyck van voer Secretaer te velen ende velen
 der naerbekreny pachtsonen vionende tot den Erfsegginge al secretaris van Dyck konde vagonen
 off viltson daer togen vconlygonds, alles tot vone vromende conformatis ende vconlyghet soe van
 voer Secretaer alles particulier vgonde, vconlygonds in vactone vone van voer Dyck vconlyghet
 los vconlyghet jyn ende vconlyghet gelaot voer van de vconlyghet officier te vone vconlyghet vconlyghet
 vconlyghet volgens de vconlyghet ende vconlyghet vconlyghet ende vconlyghet vconlyghet vconlyghet
 vconlyghet de vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet

Ende is alant in vconlyghet, ende de vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet
 vconlyghet van de vconlyghet van vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet
 vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet
 vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet
 vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet
 vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet vconlyghet

Item van alonden Voors. pastleey looyt de Sinne lance des Voors Dyck, ghestelt eenen
andere pastleey commende tegen de godden van Wendes Wierummuister gaugulvert als den
vooreunden Desoudens de Voors. godden den de godden van Dierlogon.

Item ghestelt eenen andere pastleey tegen de Wyde genosmpt got Carol uslege te behouwen
Jullianus moekkerke, in juringe geveonden by den de kempoude commende op got syndetogen der
leede.

Item noch ghestelt eenen andere pastleey op den hoock van de godden van Dierlogon tegen de
Stucke looynde naar yuere wyfende den Voors pastleey Sint Werts Lance den heym
te behouwen die van Dierlogon ende te Dieruorey Werts og eenen andere pastleey tegen de
godden van Guiliam van Velds.

Item noch ghestelt eenen andere pastleey op den hoock van de godden van got Goidts Guyt de
Grimbergen gaugulvert naar de Sinne luffen Welcke tebes pastleenen gologon syn die van got de
Goidtguys van Grimbergen, Philips van kumbcke, de Wodrus Fan de Vos, vrouwe t'Orclars, de
Michaels van Ritvoorden, vrouwe van Wodruwyck, ende den Lantinsolter de Min, de Welcke
van den Dyck gelyeyden Woorden metten graet aldaer liggende.

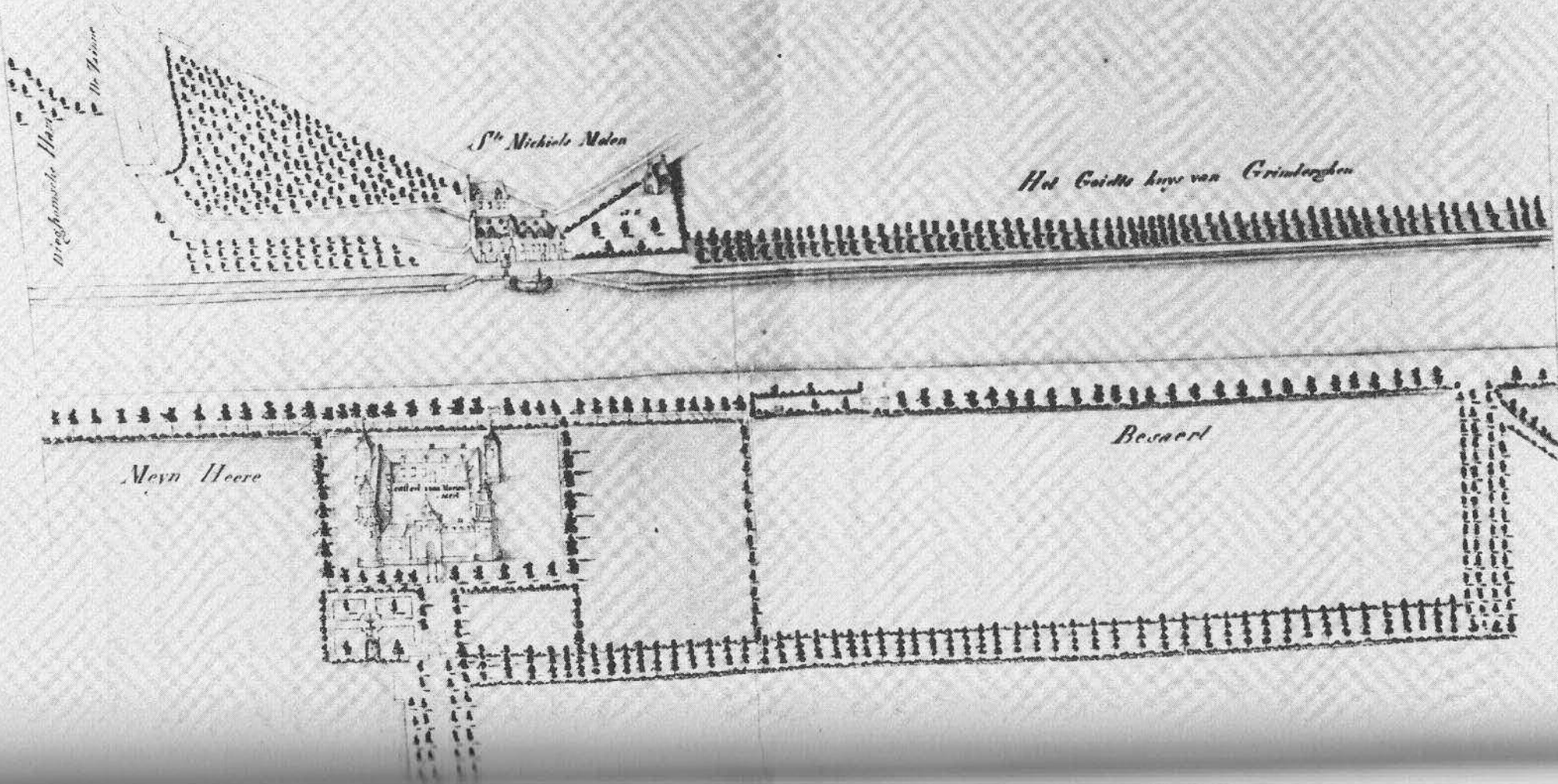
Item van alonden Voors. Lest pastleey looyt de Sinne Lance de Voors Dyck tot een godden
got Voors Goidtguys van Grimbergen aldaer ghestelt is eenen gelycken pastleey commende
op eenen andere pastleey ghestelt tegen de godden van Grollise kercke gaugulvert Lest anen
naer de Sinne liggende tusschen de Voors l'wes pastleenen oock de godden van Wendes Wierum
muister Welcke godden worden geseherden vanden Voors. Dyck gelyck d'andere.

Item van alonden Voors pastleey looyt de Sinne Lance den Dyck, tot een de godden de
Voors Goidtguys van Grimbergen de Welcke tot een Dinte Michiels Molon worden gelyeyde
van Voors. Dyck metten ouden heym suer graet ende de plantagie d'ar op Francke te behou
de de Voors. Gelyeyde vint Wyfens j'houen andere pastleey oock by ons ghestelt is van
der voorscheden godden gaugulvert Sint Liff Werts naar de Sinne.

Item van alonden Voors pastleey looyt de Sinne lance den Dyck ende den Dierlogon

Kasteel van Mariënsart
en St.-Michielsmolen

De Pont

St. Michiels Molen

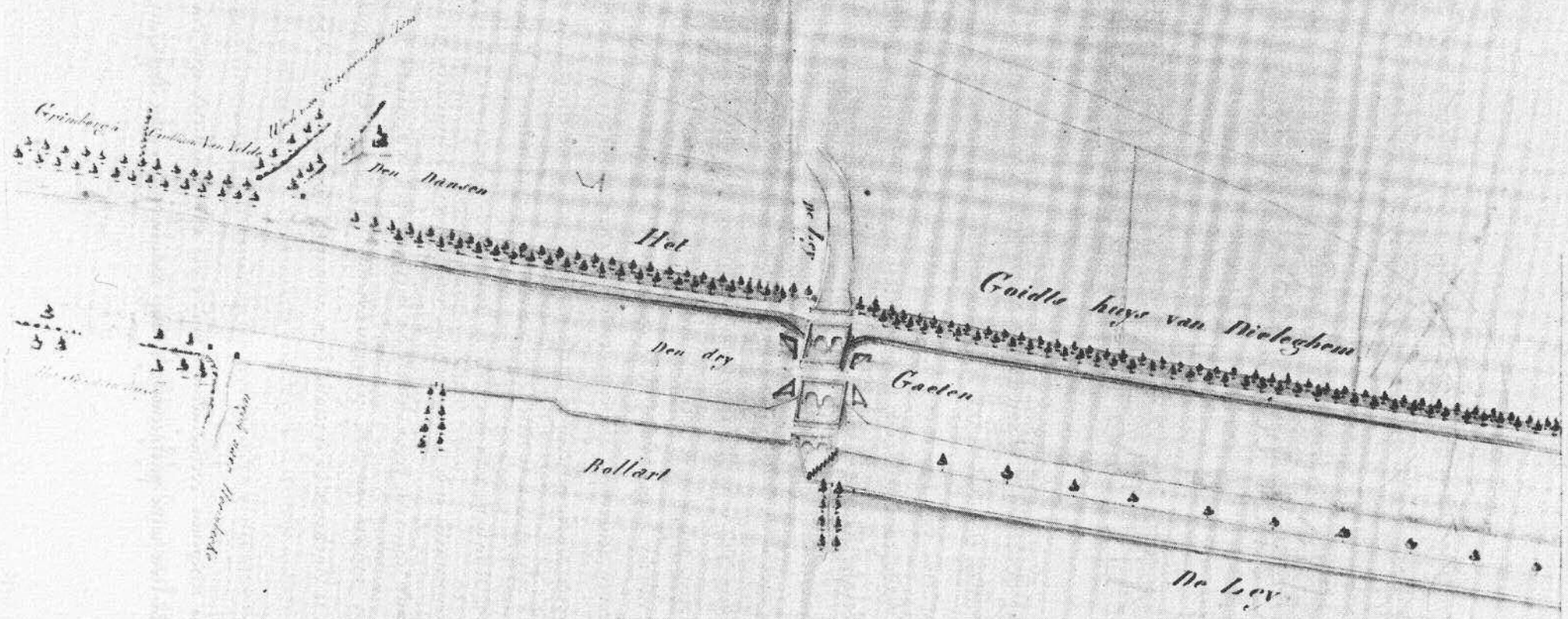
Het Goidde huys van Grindorghen

Besaert

Meyn Heere

Kasteel van Mariënsart

Vinghwaerde Haer
De Zinne

De dry-gaeten

Jurisdiction van Brussel

den Dyck van de Schipvaeren.

WY IAN VAN HECKE,

ende Pieter Jooz d'Amstoffs Heere van St. Lambrechts ende St. Pieters Woluwe schepenen der Stads van Brussel. Doen conde allen den ghenen die dese letteren sulley sien of hooren lesen dat op den dach van heden datum van desen voor ons ende voor d'Heer Laurentius Franck sientenants Amptman deser voors. Stadt commen ende gecompareert sijn in propere persoonen Heer Jacques Philips de Dongelberghe Ridder Heer van Dongelberghe, Schavenberghe Broeck H. ende Borgemeester ende tegenwoordich super Intendant van comptoite van Schipvaeren deser voors. Stadt Item St. Jan de Blich ende St. Hendrick de Bruyne Reunien van voors. comptoite van de Schipvaeren beneffens M. Jan de Hofwissart geswooren Santmeester tot t'ghene naer beschreven worde behoorlyck geauthoriseert synde, by de Heeren Besonderen deser voors. Stadt volgens de commissie daer van synde van der daten 28 Junij 1657. geteekent St. van Kander ons sientenants Amptman ende schepenen bovey genoept ghesworen ende geblecken verduckende dat wy beneffens de voors. Heeren gecommiteerde souden gelieven te vaeren om binnen Onse Jurisdiction van Brussel t'wax den Dyck van voors. Schipvaeren te setten ende stellen de naerbeschreven packsteenen dienende tot eene St. verduckinge of separatie van den Dyck legens de goederen oft eyeren daer legens ende t'waxende alles tot eene continuatie ende gheenselicheit van de voors. Schipvaeren als particuliere ende de commende oft packende legens den voors. Dyck die hier toe oock behoerlyck sijn gecrepen ende onredelicheit gewest door Francois van Roy geswooren Dienaar des Heeren Amptmans ende deser voors. Stadt gelyck naer dat is slykende by de relatie d'yn aengecende ghegeven inda. des xiiii. ende t'waxende Junij 1661.

In den ierster is ons schepenen overgaderd by de voors. gecommiteerde van den comptoite van de Schipvaeren aengewesen twee wille packsteenen gheset worden d'yn op den Dyck der voors. wille.

Item van aen den voors. pachtsteen loopt den voors. waterloop toebehoorende de voors. schipvaert lancat den Oude ende de plantagie daer op staende tot aen de haeken dingghe ontkem. de goederen van Adriaen de Vleeschhouwer by het becke. alwaer is gestelt als voeren eenen anderen blauwen pachtsteen ende bleven de gelande tusschen berde voors. leste pachten liogende. te weten E. Keremans den Doctor Bernaerts. d' Eysgenamen van Merslaeten d' Eys. Jans van Hamme. l' Noister van de grooten Wygaerde. Annae raes beghyne d' Eys. van Eys d' Eysge van Doctor Uhoel. de hursacamen van haeken Peeters Panneels. ende Peeter Gossens gecachtiche om te moegen plantey van benne zyde. tot op den kant van voors. loop graechte teghen de voors. pachten.

Item is alnoch gestelt eenen anderen Blauwen pachtsteen als voeren tegen de goederen van hursacamen van haeken. haetende den beff. aen de selve goederen.

Item dient voor memorie datter geen pachten sijn gestelt tot separatie van d' Eys. toebehooren Adriaen de Vleeschhouwer ende van de voors. schipvaert. alwaer een schone opstaer. om dies wille de voors. Gecommitteerde sijn aengaen soeken te doen naeder ondersoek.

Item achter de goederen van voors. Adriaen de Vleeschhouwer is alnoch gestelt. eenen anderen blauwen pachtsteen. tegen de goederen des Goidtsbuis van Infrimerye van den Beghyn-hove deser stadt.

Item noch naer der Dinsvel waerts tegen de goederen des voors. goidtsbuis van d' Infrimerye is alnoch gestelt eenen anderen blauwen pachtsteen. corresponderende linea recta op den voors. leste voer gaenden waersteen. waer tusschen liggen de goederen van Keremans ende Jan Bap. d' Eysgenamen als getrouwt orde met Jousse de Kempeneer. welke goederen op de voors. linie van Oude seheyden present den voors. verbeslewaer. en die daer in consentende.

Item der selve plaetsse aenwaerts den Oude is alnoch gestelt eenen anderen gelijken blauwen pachtsteen corresponderende op den voorigaenden distaen van maecanderen sode voelen.

Item op het selve goet alnoch gestelt eenen gelijken pachtsteen corresponderende op den

schipvaert op het scheiden der Prochie van Lutken ende Neembke tegen den Dierck van wegen
de Denatio casmo souden dat iemand van wegen der voors^d schipvaert daer toe gedaechte
gheroepen is gewon gelijk de voors^d gecommiteerde verclaerden protesterende over sulcx de selve paelen
niet te willen aduoyeren ofte toe te staen als onbedoorlyck gestelt in ende op de Erfue van voors^d
schipvaert maer ter contrarien dat zy verstaen te blyven in hem gebied om de xijre paelen te
amonverey soo, ende gelijk men bevindet dat te behooren den voors^d Casmo hier toe partien-
sialycke gedaechte sijnde door den voors^d dienaar Frans van Roy aen sijnen sone gelijk
by dat relatiede.

Item is gestelt eenen paelsteen in 't scheiden der goeden van Heere Aebelen ende Jan
Canton geteekent met de letteren **BV.** betreckende Brusselcke Vaert ende is den selven
bedoorlyck gebannen.

Item gestelt noch eenen anderen blanwen paelsteen tegen de goeden van voors^d Jan
Canton gebannen als voren, welcken paelsteen correspondeert op den selven voorgaenden.

Item noch gestelt eenen anderen blanwen paelsteen op den boeck van den Snyre
van voors^d Canton, tusschen de stracke aldaer loopende naer de schaerbecksche Brugge welke
stracke tot aen de selve Brugge (soo de voors^d gecommiteerde verclaerden) toebehoort de
voors^d schipvaert wysende desen paelsteen op den selven voorgaende.

Item op d'andere syde van voors^d stracke loopt den voors^d Dyck lancx de zenne te Brussel
waerts, tot aen de goeden van Jonff^r ... zervendonck Beghijne alwaer oock is gestelt eenen
blanwen paelsteen sijnde de selven gheanguleert naer den hande van de zenne op den syde ende
corresponderende zyns weerts op twee witte paelsteenen tegen de goederen des goeds Snyrs van
Affligem aldaer gestelt ofte den stellen inder maniere als hier vore, in den Derden cert^e soo
de voors^d gecommiteerde verclaerden, ende oversulcx onder protest als in den selven.

Item op deynde van voors^d goederen is alnoch inder maniere voors^d gestelt eenen anderen blanwen pael-
geanguleert zyns weerts naer de zenne van waer den Dyck lancx de voors^d zenne loopt tot
aen de goeden van Guilliam Terheyweghen alwaer over d'andere syde van den grachte aldaer affloot-
pande in de zenne, is gestelt eenen anderen blanwen paelsteen.

lest voorgaende leet presentie als voore ende is den selven paeststeen gestelt op de hellestet
mits pille loopende **Linea recta** naar Brussel alwaer aen de goeder van Advocaet van
Daer ende tegen den voors hellestet bevonden sijn eenighe oude fondamenten die de voer
becommilkeerde verstaerden te sijn van de oude lbiende schuere van't Capittel van St. Goe
de wichte ons Schepenen boven genoempt sijn aengroesen tot bevoeringe dat aen en
luiselken ghescheyden goederen metten voors hellestet inder maniere voors van den
der voors Schepenen gesepareert worden.

Item aen de goederen des voors Goudslijns van Infameye tegen den werck loop
lancal de plaetse' genoempt het daet is alwoesd gestelt in der manieren voors eenen
anderen blaweyn paeststeen, corresponderende op de fundamenten van voors lbiende schuere

Des Conconden hebben wy Schepenen boven genoempt onse Legelen dese licten
deer aenhanghen begeven int jaer ons heeren Duvvenk sene sonderk ende eenantselich
den 15 dach der maende van Junio. en was onderi. J. W. Dierlins.

Mr. Jan Vandenhecke

Widdere Sines Engelbert van Raestrot Delezenen der Stadt van
Amsstels Doen condt alken den ghenen die dese letters sullen sien of t'voore
sien dat alsoo by notitie sines Delezenen vastbesonden de date 15 Junij van
den Jaere xij. sonontstich was wederconden te stellen vaolen tot separatie
vande oer lue van Adriaen de Vloeschouwer en vande Schipvaert deser
voers Stadt ter oersatke van sekoren geschille ende dat dyngaende by
den voers. Adriaen de Vloeschouwer is gegeven sekore declaratie ofte acte
van consente geassort voor Mr. Charles de Conde alle Molars en een
dorden deser maent Junij 1600 ist dat op geden date deser voer ons en
voor d'heer Laurentius francq Lieutenant Amptman deser voers Stadt
common ende gecommareert sijn in vore versoonen heer Jacques veltius
de Dougelborghs Widdere Sines van de selus plaesse Schaueuonborgs Broeck
ette Suxer Intendant van Comptois der voers Schipvaert Item Sij
hondrick de Bruyn ende Nicolaas Broeckmans Kontinon der seluer
Schipvaert benessens Jan de Hofroissart gesworen Antmaster tot l'one
naerbeschreuen Wordt behoorelyck geantwerst sijnde by de hoeren Molars
doren deser voers Stadt volgens de commissie daer van sijnde van date 28
Junij selstien sondert sonontstich gesoekent d. van Raest ons
Lieutenant Amptman ende Delezenen bouen genaempt gethoent ende
goblocken versochende dat der benessens de voers hoere Gecommitteerde
souden gelien by varen om Inydeles vanden Consente en den voerscreuen
Adriaen de Vloeschouwer geuagen te stellen ende te stellen de naerbeschreuen
vaallsonen diuones tot separatie ende vssel ording alle vore sines

Den volgens hebben Wy Luitenant Ruytman ende Schepenen be
genuemt ons oetruanspoortseet op de Voors. vissus vanden Voors. de Westelouwe
oetlaen by de Vasken Brugge ende aldaer den ersten jaestien oestelt end
behoorlick abdannen bystijen boelen van bargo staende aldaer op den O
ontrent de lides oestels beomen op den seuen Dyck staende corresponderende
seuen vaer Duyt waerts op den gues oestelt legens de goederen van
Korromant ende Oist waerts op seuen anderon alsnu oestelt legens i
Vasken Hoentwech blydende de sive West ende noot bygen de Voors. pa
eologen aen de Voors. Schijbaert alles in conformiteit van de Caerte signa
daer van gemaect by den Voors. geseceen vantunster des Louconden hebbe
Schepenen bouen genuemt onse zegelen dese veltoren door alen hangen. Gege
int jaer ons heeren Duxsent sesse hondert ende lides entsestich op den ewen
lichsten Dacht der maandt van Junio. onderloockent J. B. Dierckx.

Chapelle van Brouwer

De Nieuwenhagen Dam

Ghemeynte van Læcken.

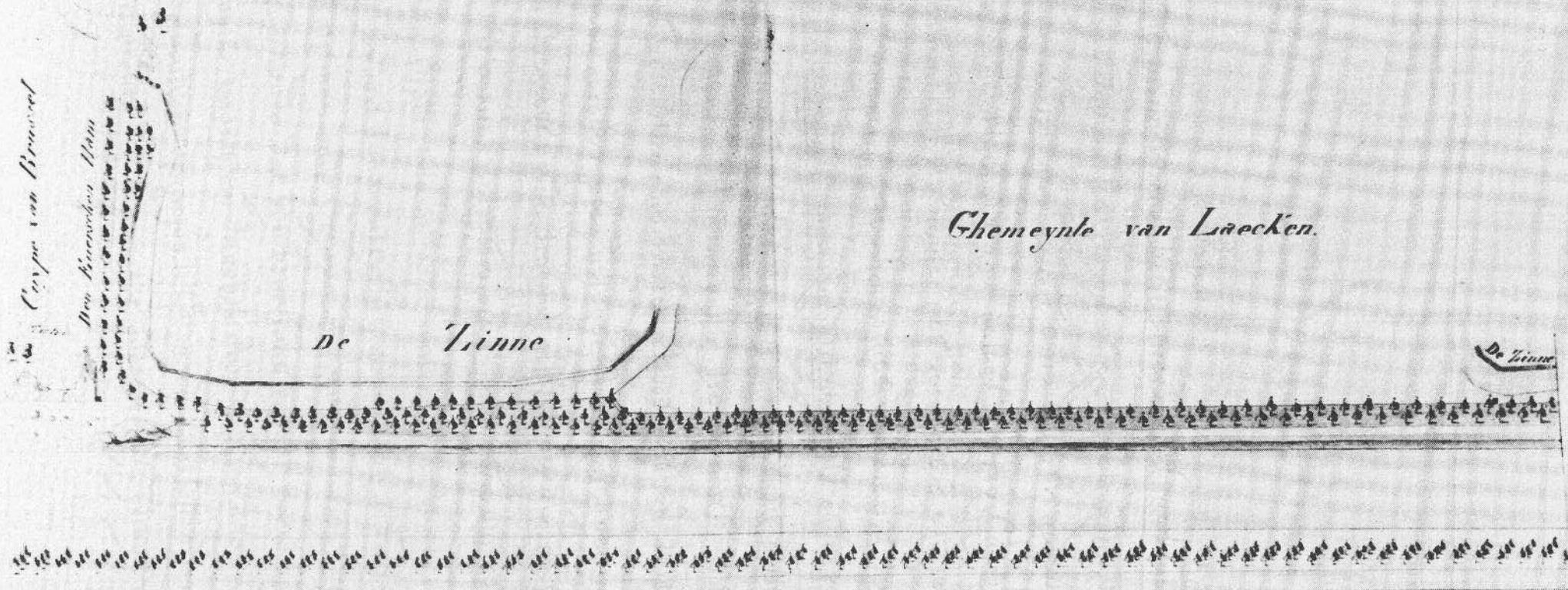
De Zinne

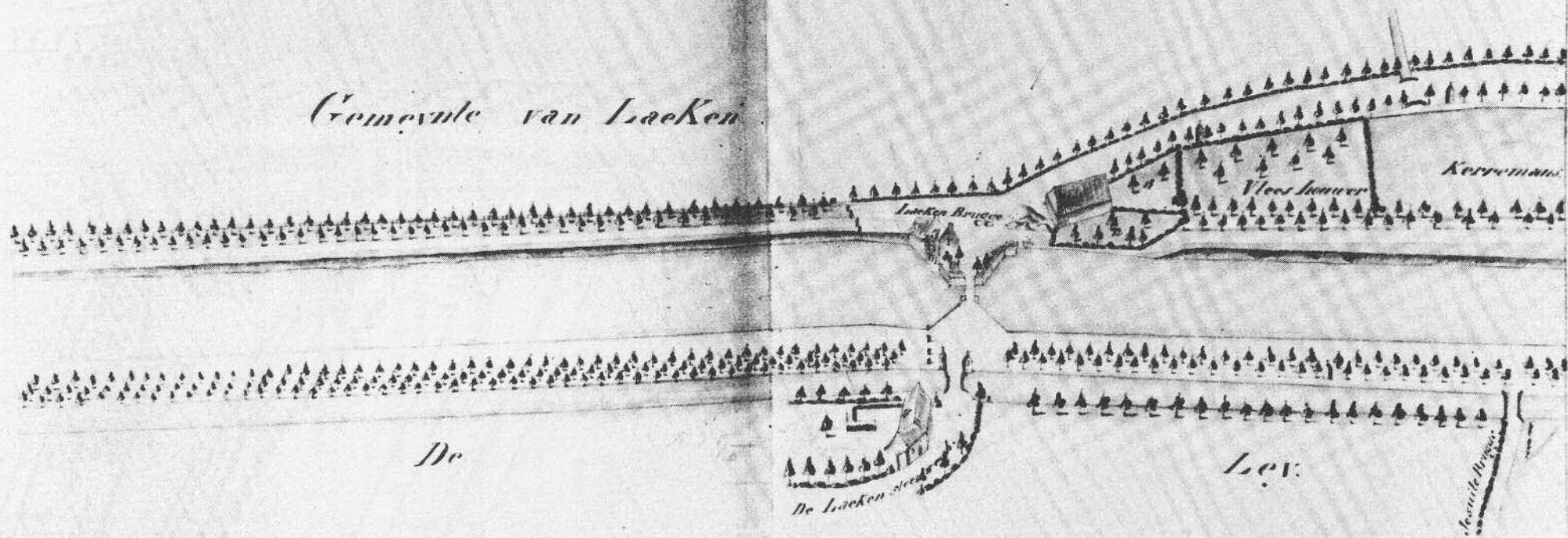
De Zinne

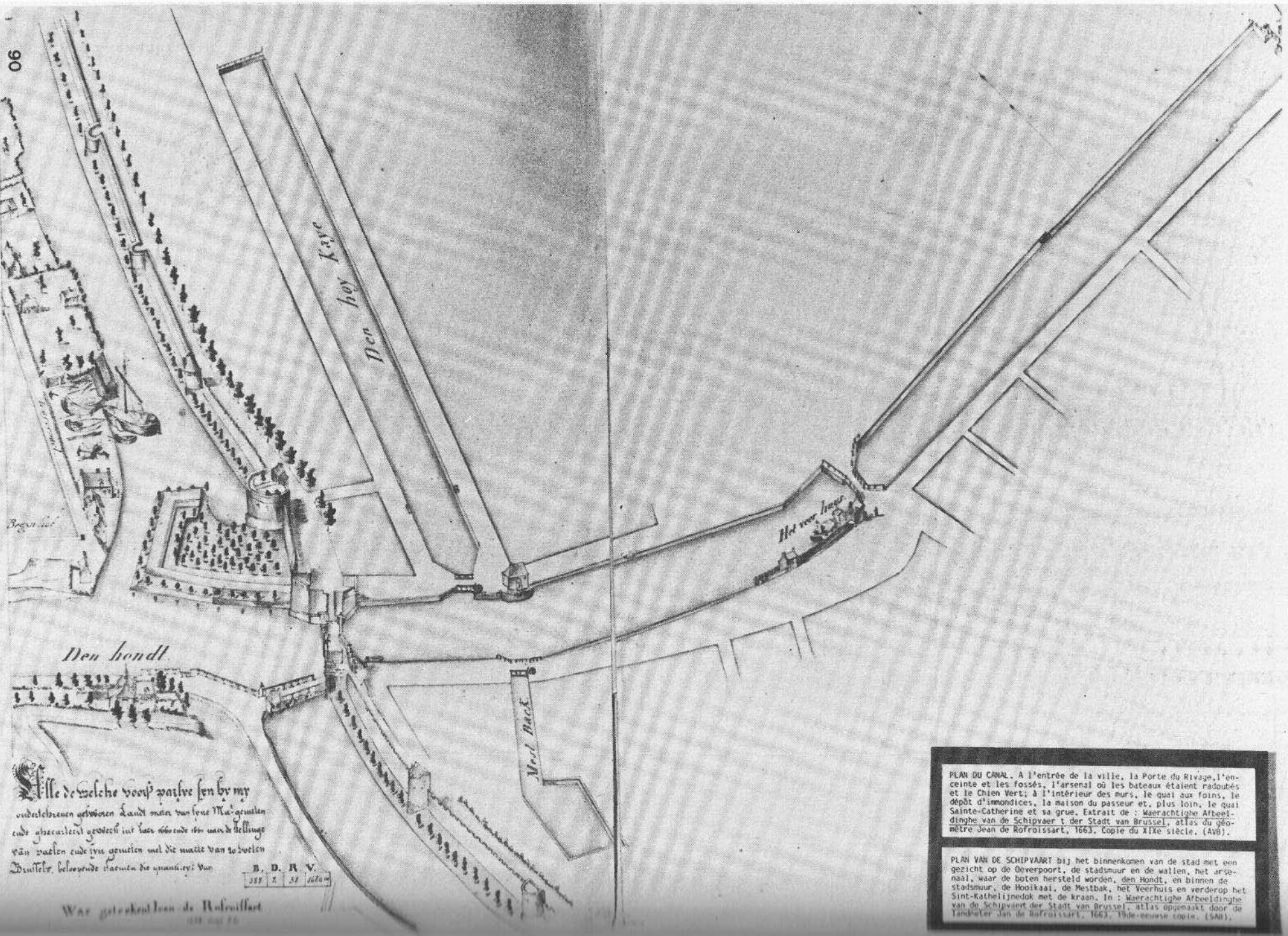
De

Ley

Kanaal : de Leybeek en de Zenne

Sijle de welke voorsp. sijn by my
 vinderelkenen verboeren Landt meten van hene Ma. gemeten
 ende ghesceitert geodesst int haer sijnende sijn aan de hellinge
 van waelen ende sijn gemeten met die maete van tovoeten
 Drentsche, behoernde waemen die gmaetheit van

B. D. R. V.
 1663 N. 51

Wat geschenkt is van de Rofiniffart
 1663 N. 51

PLAN DU CANAL. A l'entrée de la ville, la Porte du Rivage, l'enceinte et les fossés, l'arsenal où les bateaux étaient radoubés et le Chien Vert; à l'intérieur des murs, le quai aux foins, le dépôt d'immondices, la maison du passeur et, plus loin, le quai Sainte-Catherine et sa grue. Extrait de : *Maerachtige Afbeeldinghe van de Schipvaert der Stadt van Brussel*, atlas opgemaakt door de Landmeter Jan de Rofroissart, 1663. Copie du XIXe siècle. (AVB).

PLAN VAN DE SCHIPVAERT bij het binnenkomen van de stad met een gezicht op de Oeverpoort, de stadsmuur en de wallen, het arsenaal, waar de boten hersteld worden, den Hondt, en binnen de stadsmuur, de Hooikaai, de Mestbak, het Veerhuis en verderop het Sint-Kathelijnedok met de Kraan. In : *Maerachtige Afbeeldinghe van de Schipvaert der Stadt van Brussel*, atlas opgemaakt door de Landmeter Jan de Rofroissart, 1663. Tude-nieuwe copie. (SAB).

GEKATALOGEERDE INFORMATIE IN HET STADSARCHIEF TE BRUSSEL.

De nu volgende opsomming en identificatie van geschiedkundig materiaal over "De Vaert" heeft als bedoeling iedere geïnteresseerde Willebroekenaar te helpen bij zijn gebeurlijk zoeken naar meer informatie over de "Willebroekse Vaert".

Van in de 16e eeuw werd de vaart één van de voornaamste troeven in het handelsverkeer van de stad Brussel.

Verbonden aan de werking van deze stad werd de vaart onderdeel van een zeer goed georganiseerd geheel die de belangrijkheid van de vaart toen al onderstreepte. Mede hierdoor werd een aantal belangrijke knooppunten geschapen op de roete Antwerpen - Brussel. Willebroek werd er één van.

De administratie van de Vaart was toevertrouwd aan een superintendant die werd bijgestaan door intendants en ontvangers.

Origineel aan de stad Brussel verbonden zal deze administratie zelfs de controle verwerven op de urbanisatie en de uitvoering der werken op de vaart.

Het ontbreken van archieven die rechtstreeks verhalen over de vaart heeft het stadsarchief van Brussel verplicht, na onderzoek, te vertrekken van een aantal rubrieken. Hieronder volgt per rubriek de beschikbare documentatie met het daarbijhorende kataloog nummer.

A) ADMINISTRATIE van het KANAAL

- 1. Het memoriaelboek van der Nieuwer schipvaart der stadt van Brussele ghemaect en de gecolligeert bij Joes de Smet ende Cornelis vander Reest, rentmeesters van de Vaert, in Augusto anno XVc; LXXII.**
Het is een serie van 4 registers met originele manuscripten op papier en nauwkeurig ingebonden. Alles in Oud-Nederlands behalve de akten van het Gouvernement, deze zijn in 't Frans gesteld.

Register 1: van 1572 - 1766	(N° 794)
Register 2: laatste akte is van 1669	(N° 795)
Register 3: van 1553 - 1760	(N° 796)
Register 4: van 1556 - 1778	(N° 797)
- 2. Eedtboek**
Register met de formule van de eed van de beheerders van het kanaal en het tewerkgesteld personeel. Men vindt hier eveneens de teksten met gegeven instructies aan de funktionarissen en bedienden met eveneens de aanduiding van hun prestaties van 1672 tot 1730. In folio vindt men de eerste helft van de 18° eeuw, nl. tot 1740 (N° 798).
- 3. Eedt en Commisboeck der Officieren deser stadt Schipvaart incipiens 25 Novembris 1786.**
Ze geven de formule van de eed van de "SCHUYTVALCKEN". 1786 (N° 799).
- 4. Memoire sur le Canal et sur les améliorations à supporter à la conduite des eaux de la Senne dans le Canal.**
(N° 2505)
- 5. Commissieboeck der Officieren van het Schipvaart.**
Register met akten betreffende de benoeming van de funktionarissen van het kanaal van 24 mai tot 24 brumaire - an XII. (1803)
- 6. Administratieve stukken over het kanaal van 1531 - 1795.**
Vele stukken betreffende de algemene administratie van het kanaal.

I) van 1553 - 1749	(Liasse 727)
II) van 1750 - 1795	(Liasse 728)

De 2 hoofdgroepen zijn dan nog onderverdeeld in groepen (Liasse 111 tot 122) plus rapporten over de Commissarissen aan het kanaal en navigatie.
(Liasse 123)

B) FINANCIËEL

1. **Memoire van den penningen bij den Rentmeester gesonden op de vaert van prima Julii a° XV°, LII, LIV, LV, LVI.**
De oudste bestaende rekening sinds het graven van de vaert over de vaert. (N° 2507)
2. **Stukken over de rekeningen van de vaert van 1692 - 1794.**
(Liassen 64 tot en met 110)
3. **Stukken over de rekeningen van de administratie van de vaert van 1693 - 1791.**
(Liassen 810 tot en met 909)
4. **Manuale der Rentmeesters van der Schipvaart van 1789 - 1790 en van 1790 - 1791.**
Synthese van inkomsten en uitgaven. (N° 911 en 912)
5. **Borderel van den ontfanck ende uytgheef der Rekening van den Cassyde van Boom op Antwerpen sedert St. Jansmisse 1778 tot St. Jansmisse 1788.**
(N° 913 en 914)
6. **Generaelen Uytgheefboeck van de Schipvaart der stad Brusselle van 1747 tot en met 1795.**
(N° 2524 t/m 2560)
7. **Generaelen ontfanghboeck deser stadts Schipvaart van Brussel begonst St. Jansmisse 1774 ende eyndicht St. Jansmisse 1775. sub. Franc Godfurneau, rentmeester.**
Komt uit de erfenis Evenepoel. (N° 3239)
8. **Van dezelfde ontvanger. Register van 1774 - 1775 betreffende alle renten ende débours (onkosten) aangegeven per week.**
(N° 3240)
9. **Journael van alle wercken ende reparatien deser Schipvaart 1775 -1792.**
(N° 2561)
10. **Register met uitgaven van de administratie van de vaert 1780 - 1785.**
(N° 792)
11. **Speciale rekeningen betreffende het "Veergelt"**
(N° 919)
12. **Rekeninghe particulier ende extraordinaris bewijs ende reliqua die sijn doende Jo Jan Balthazar de Vischer - superintendant, Jan Baptista Grimberghs ende Balthazar de Backer, rentmeesteren respectieve van den comptoire deser stadts schipvaart... aprills XVIc vierentachtich tot XI decembris jaere voors inclus en also acht maanden.**
(van 11 april tot 11 december 1684)
13. **Ontvangstrekeningen van 1685 - 1693.**
Onderverdeeld in: (N° 916 - n° 917 - n° 918)
14. **Rekeninghe van alle den ontfanck van de collectatie van de veerschuyten van Brusselle op Antwerpen ende Vilvoerden, ende uuytgaven daertegen gedaen beginnende St. Jansmisse 1657 ende eyndende St. Jansmisse 1658.**
(N° 2562)
15. **Aanbesteding van de Leuden ende Veerschuyten. (1673 - 1717)**
(N° 2563)
16. **Rekeninghe der collecte van den Veergelde. (1694 - 1742)**
(N° 2564 en 2565)
17. **Manual van den renten ende cheynsen die de Schipvaart der stad Brusselle is geldende. (1646 - 1669)**
(N° 800)
18. **Liggeren der renten op de Schipvaart. (1669 - 1785)**
(N° 801 t/m 809)

C) EIGENDOMMEN VAN DE VAERT

1. **Liste van alle cheynsen van de schipvaart beginnende van op den Rupel van Oost ende West synde van de Vaert tot Brussel inclus a° 1749.**
(N° 2608)
2. **Verhuerboeck ende vercoopboeck van de schipvaart der stad Brussele. 1647 - 1778. (29 pluvoise an IX)**
(N° 2609 t/m 2612)
3. **Verpachtboeck van de schipvaart, 1673 - 1758.**
(N° 2613)
4. **Verpachtboeck van de schipvaart, 1779 - 1789.**
(N° 2614)
5. **Vercoopboeck van den schipvaart, 24 juni 1773 - 1 mei 1795.**
(N° 2616)
6. **Memoire van den Verhueringe van de erfen gelegen buuyten dese stad.**
(N° 2950)
7. **Verzameling der Sas - Boecken van 1693 tot het jaar VI inbegrepen.**
(N° 2338 - N° 2430)

D) KAARTEN EN PLANNEN

1. **Waerachtige Afbeeldinghe van de Schipvaart der stad van Brussel.. 28 juni 1657.**
Origineele atlas (merk: J Honig en Zoonen) (N° 793)
2. **Atlas van de Vaert.**
Kopie van de originele atlas. Zeer verzorgd in de XIXe eeuw. Hij is uitgevoerd op schaal 1/1.000, zoals er in potlood op vermeld staat. (N° 793 bis)
3. **Verzameling van stukken uit de XVIIe eeuw over de vaart en de Zenne.**
In totaal 177 folio's in 't Frans, Spaans en Nederlands. (N° 2714)
4. **Figuratieve kaart over de belastingen in de paroschie Neder-Heembeek. Verzoekschrift gericht door J.D. Bekens aan de prelaat van Dilighem.** (N° 2540)
5. **Plan gearafeerd door van Langren betreffende de vaert en de Senne.** (N° 1217)
6. Door het archief geïnventariseerde plannen over het oude kanaal en de inrichtingen van het einde van de XIXe eeuw.
Waarvan hier de analyse:
Gedeelte van het kanaal van Willebroek en de Zenne met de aanduiding van een verbindingskanaal dat men progressief vult. (N° 810)
Oostdijk van de vaart tussen Laekenbrug en het eigendom Story. (N° 809)
Opmetingsplan van 3 terreinen gelegen op den dijk van de vaart tussen Verbrande brug en deze van Vilvoorde, op vraag van de heer de Fraye.
Plan, profiel, oprichting van de kaai op pilotis (heipalen) gevraagd door M. Tort de la Sonde; verlangend om toegang te krijgen tot de vaart op de Oostdijk, tussen Verbrande brug en het sas van Humbeek.
Sas van Humbeek en het plan van het huis van de sassener Henri van der Perren.
- Percelenplan van verschillende percelen verkregen te Humbeek in het vooruitzicht van de vergroting van het kanaal. (N° 1473)
- Percelenplan van terreinen verkregen onder Grimberghen voor de werken van de vergroting van het kanaal te Willebroek. (N° 816)
- Verdeling ontwerp der aan te koopene gronden in de gemeente van Schaerbeek tot uitvoering der vergrotingswerken van het kanaal van Brussel naar de Rupel. (N° 813)
- Verdeling ter ontwerp ter aantekoopene gronden in de gemeente van Ever tot uitvoering der vergrootingswerken van het kanaal van Brussel naar de Rupel. (N° 814)
- Verdeeling ontwerp der aantekoopene gronden in de gemeente van Neder-over-Heembeek tot uitvoering der vergrotingswerken van het Kanaal van Brussel naar de Rupel. (N° 815)
- Gedeelte van het Kanaal stroomafwaarts van de brug van Vilvoorde. (N° 818)
- Gedeelte van het Kanaal onder Thisselt. (N° 819)

- Gedeelte van het Kanaal onder Capelle en Willebroek. (N° 820)
- Plan van het Kanaal van Willebroek tussen de Laekenpoort en de toegangen van Laekenbrug, verzekerd conform aan het "plan minute" van het kadaster. (N° 817)
- Het kanaal van Willebroek en zijn oevers vanaf Laeken tot Vilvoorde. Uittreksel van een kadasterplan. (N° 811)
- Plan opgericht voor de toegangen van de kanalen van Willebroek en Charleroi, aantonend de verschillende particuliere eigenaars buiten de poort van de oevers van een dok te graven op de weide van de gestichten voor het gebruik van de hoeve van het slijk. (N° 416)
- Eigendommen van Gustave Werry gelegen langs de dijk van het kanaal tussen Humbeek en Thisselt. (N° 981)
- Plan van de kleine Senne en een gedeelte van de kanalen van Charleroi en Willebroek met aanduiding van de weken uit te voeren ter voorkoming van overstromingen. (N° 832)
- Beknopt plan van het kanaal binnen de gronzen van Laeken en Neder-over-Heembeek. (N° 811)
- Waterbouwkundige installaties. Project ter verbreding van het kanaal van Willebroek. Algemeen plan door J. Zone. (N° 505)
- Project voor waterbouwkundige installaties op de vlakken van Tour en Taxis. (N° 506)
- Project van waterbouwkundige installaties. (N° 512)
- Project van waterbouwkundige installaties op de vlakten van Monplaisir en de kaaien voor laden en lossen te Tour en Taxis. (N° 513)
- Generaal plan van de waterbouwkundige werken, van de aansluitende bassins en van het kwartier N-W. (N° 514)

E) OCTROOIEN EN PATENTBRIEVEN

1. Octroy van de Schipvaart der stad Brussel, 1531.

Octroy van Charles-Quint dat bevestigt dat de Stad de voorkeur krijgt, de octrooien die hen werden toegestaan door Philippe, Hertog van Bourgondië in 1436, om de Senne te kanaliseren en hen toelatend om een kanaal te graven in Brabant en er tolgeld op te innen. Brussel 7 november 1531.

(N° 436)

2. Charter en octrooien van het Kanaal (1290 - 1788)

Deze dokumenten bevinden zich in een metalen kist en zijn verdeeld in 4 delen:

1) 63 stukken over de jaren 1290 - tot januari 1565.

2) 54 stukken over de jaren 1568 tot 1624.

3) 39 stukken van 21 april 1630 tot 1699.

4) 32 stukken over de jaren 1700 tot 1788 en 18 stukken betreffende het "Veergeld" (1688 - 1727)

(N° 437 - 642)

3. Register van de cijns op het Kanaal. Men leest op de rug: Arrentements (verpachtingen)

(N° 3081)

Patentbrieven van Jozef II betreffende de dienst van Schuijtschipper op de vaart bij Guillaume Van Elsschen, batelier (stouwer) - 28 maart 1781.

Patent brieven van Jozef II betreffende de palfreniers (knechten - meestal stalknechten bedoeld) der schuijtpcerden op het kanaal bij Jacques - Joseph De Potte. 10 juni 1785.

L. VAN BENEDEN

WILLEBROEKSE KRONIEKEN

Uitgave van de
Werkgroep "Heemkunde-Geschiedenis-Leefmilieu"
van de
Gemeentelijke Culturele Raad

Nog in voorraad :

1983 - 1 : Willebroek 800 - Rede van Gouverneur Kinsbergen	50 fr.
1985 - 1 : De Sint-Niklaaskerk van Willebroek	50 fr.
1985 - 2 : Louis De Naeyer, grondlegger van de industrialisatie in het Vaartland	50 fr.
1985 - 3 : Vier uit het Vaartland	50 fr.
1986 - 1 : Willebroek aan 't Front	100 fr.
1987 - 2 : Atlas van de Vaart	150 fr.

Verkrijgbaar op het gemeentehuis aan 50 fr., 100 fr. of 150 fr. per exemplaar, te vermeerderen met 25 fr. per exemplaar wanneer via de post moet worden toegezonden.

De stortingen daartoe dienen voorafgaandelijk te gebeuren op rekening nr. 091-0001201-66 van het Gemeentebestuur van Willebroek, met de melding van het verlangde nummer.

Redaktieraad

Karel de Decker, Jos De Keersmaecker, Marcel Eeraerts,
Louis Van Beneden, Rony Van Mol en Jacques Wauters.

Willebroekse Kronieken

p.a. Gemeentehuis
2660 Willebroek
Tel. 03/886.22.66